

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA

VIRGILIJUS VALECKAS

Teisė ir valdymas

**VIEŠOJO SAUGUMO STRATEGIJOS FORMAVIMAS ORGANIZUOJANT
VISUOMENĖS SAUGUMO IR VIEŠOSIOS TVARKOS UŽTIKRINIMĄ MASINIUOSE
RENGINIUOSE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -

doc. dr. Raimundas Kalesnykas

Vilnius, 2006

TURINYS

ĮVADAS	3
1. VIEŠOSIOS TVARKOS IR VISUOMENĖS SAUGUMO UŽTIKRINIMO MASINIUOSE RENGINIUOSE SAMPRATA IR SVARBA	7
1. 1. Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo sampratos	7
1. 2. Bendruomenės iniciatyvos ir saugi aplinka	9
1. 3. Policijos paslaugų valstybinis reguliavimas ir savivalda	11
1. 4. Viešosios tvarkos apsaugos ir visuomenės saugumo užtikrinimo funkcijos praktinis įgyvendinimas masinių renginių metu	13
2. MASINIŲ RENGINIŲ ORGANIZAVIMO IR VYKDYMO TEORINĖS IR PRAKTINĖS PROBLEMOS	16
2. 1. Masiniai renginių sampratos dilema	16
2. 2. Masinių renginių tipai	19
2. 3. Masinių renginių teisinis reglamentavimas, spragos ir jų šalinimo būdai	22
2. 4. Masiniai renginiai ir viešosios tvarkos pažeidimai, jų formavimosi prielaidos	25
2. 5. Viešosios tvarkos pažeidimų prevencija masinių renginių metu	29
3. VIEŠOJO SAUGUMO STRATEGIJOS FORMAVIMAS MASINIUOSE RENGINIUOSE	33
3. 1. Viešojo saugumo plėtros strateginės nuostatos masinių renginių organizavimo srityje	33
3. 2. Žmogiškieji ištekliai ir pajėgos darbui masiniuose renginiuose	37
3. 3. Policijos veiklos organizaciniai - taktiniai aspektai užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose	40
3. 4. Policijos veiksmai kilus masiniams neramumams, nesankcionuotuose masiniuose renginiuose bei sporto rungtynių metu	44
4. POLICIJOS IR KITŲ INSTITUCIJŲ VEIKLOS PERSPEKTYVOS UŽTIKRINANT VIEŠĄJĄ TVARKĄ IR VISUOMENĖS SAUGUMĄ MASINIUOSE RENGINIUOSE	48
4. 1. Visuomenės nuomonės tyrimai apie policijos darbą masiniuose renginiuose	49
4. 2. Policijos, valstybinių institucijų bei privačių saugos tarnybų santykio problemos	53
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS	61
SANTRAUKA (lietuvių kalba)	65
SANTRAUKA (anglų kalba)	66
ANOTACIJA	69
PRIEDAI	71
Autoriaus paskelbtų darbų diplominio darbo tema sąrašas	72

ĮVADAS

Temos aktualumas ir tyrimo problema. Valstybės demokratėjimo procese policijos darbas labai dažnai atsiduria visuomenės dėmesio centre. Šiandien, Lietuvai esant nepriklausomai ir gyvuojant vieningoje Europos Sąjungos valstybių šeimoje, vis didesnę reikšmę įgauna aktyvus visuomenės dalyvavimas šalies politiniame bei kultūriniame gyvenime. Pastaruoju metu į mūsų valstybę ypač dažnai atvyksta garsūs politiniai, visuomeniniai bei kultūriniai veikėjai, kasmet rengiama vis daugiau ir įvairesnių renginių, kuriuose dalyvauja daug žmonių. Todėl galime teigti, jog tokių renginių organizatoriams ypač svarbūs ir reikšmingi viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo klausimai.

Įvairūs masiniai renginiai yra viena iš populiariausių visuomenės aktyvumo ir laisvalaikio praleidimo formų, kuri tenkina asmens poreikius, įtraukiant jį į šalies politinį gyvenimą, sporto, kultūros ir meno pasiekimus. Masiniuose renginiuose dalyvauja gausus ir kiekvieną kartą skirtingas asmenų skaičius, renginiai vyksta gatvėse, aikštėse, koncertų salėse, sporto ir pramogų centruose bei kitose viešose vietose, todėl visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimas masiniuose renginiuose pasižymi specifiniu bruožu.

Nežiūrint to, kad dauguma masinių renginių pasižymi organizuotumu, jų vedimas susijęs su transporto, pėsčiųjų eismo apribojimu, kai kurių pramogų, prekybos, komunalinio aptarnavimo ir kitų įstaigų veiklos pasikeitimais. Be to, masinių renginių organizavimas ir vedimas reikalauja sustiprintų viešosios tvarkos apsaugos priemonių. Pastaraisiais metais mūsų šalyje ir kaimyninėse Europos valstybėse vis daugėja sankcionuotų ir nesankcionuotų mitingų, piketų, protesto akcijų. Sudėtingėjant pokyčiams socialiniame gyvenime ryškėja konfliktiškumo tendencijos ne tik verslo, politikos, viešojo sektoriaus, privačių santykių srityse tai ryškiai pastebima ir kultūriniame visuomenės gyvenime, kasdieniuose santykiuose. Ši santykių įvairovė būdinga ir masiniuose renginiuose. Šiai dienai sąvoka - masiniai renginiai nėra aiškiai apibrėžta ir teisiškai reglamentuota, masinių renginių įvairovėje pasigendama ir renginių klasifikavimo pagal jų pobūdį ir galimos rizikos laipsnį. Vis dažnesni sporto sirgalių sukelti masiniai teisėtvarkos pažeidimai ir jų padariniai kelia susirūpinimą visuomenės saugumu. Chuliganizmas sporto rungtynių metu dažnas reiškinys tiek Lietuvos Respublikoje, tiek užsienio valstybėse. Lietuvoje sporto chuliganizmo terminas nėra apibrėžtas, todėl analizuodami šį ir aukščiau minėtus reiškinius remsimės užsienio valstybių atliktais tyrimais ir patirtimi¹. Situacija yra labai rimta, ir akivaizdu, kad ji yra ne vien teisėsaugos institucijų problema. Ji aktyviai veikia socialinį ir politinį valstybės bei visuomenės klimatą. Viešose vietose ir

¹ Sociologinės studijos „Brutalaus elgesio sporto rungtynių metu, ypač futbolo rungtynėse“ atskleidė šio reiškinio pasireiškimo skirtumus, tarp šiaurės ir pietų Europos šalių (tokių autorių kaip Dunning, Murphy, Williams, Giulianotti, Armstrong (JK); Walgrave, Van Limbergen (Be); Mignon, Roumestan, Lassalle (Per), Balestri (It), Marivoet (Pt), Astrinakis (Gr), ir kitų darbuose). Tarptautinis seminaras „Brutalus žiūrovų elgesys per sporto varžybas ir ypač per futbolo rungtynes“ Vilnius, 2005m. spalio 11-12 d.

būtent masiniuose renginiuose padaromi teisėtvarkos pažeidimai pavojingi tuo, kad jie visomis savo formomis aktyviai veikia daugelio žmonių sąmonę. Šiuo pagrindu yra drumsčiama visuomenės ramybė, gyventojams sukeliamas baimės ir nepasitikėjimo jausmas savo saugumu.²

Šie faktoriai reikalauja iš policijos imtis specialių priemonių, užtikrinant visuomenės saugumą ir viešąją tvarką masiniuose renginiuose, sugebėjimo ypatingose situacijose veikti greitai ir efektyviai, profesionaliai neutralizuoti iškilusius konfliktus.

Galima teigti, kad masiniai renginiai tampa vos ne kasdienis visuomenės užimtumo aspektas, kuris reikalauja didelio dėmesio tiek iš teisėtvarkos institucijų, tiek iš valstybės.

Nors masiniuose renginiuose padarytų teisės pažeidimų problemą nagrinėja šalies kriminologai, kurie turi sukaupę nemažai medžiagos apie teisės pažeidimus kriminologiniu požiūriu, tačiau specifinės, labiau atspindinčios organizacinę masinių renginių pusę nėra. Šiuo pagrindu ir bandysime analizuoti, surinktą empirinę medžiagą, kuri padės atskleisti mūsų pasirinktą temą.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, šio **tyrimo objektas** yra socialiniai - teisiniai, organizaciniai - taktiniai policijos darbo metodai ir būdai masinių renginių metu - kaip viena iš viešojo saugumo strategijos įgyvendinimo formų.

Tyrimo tikslas - moksliskai įvertinus ir ištyrus policijos veiklos praktines problemas organizuojant viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimą masiniuose renginiuose nustatyti naujas viešojo saugumo strategijos formavimo nuostatas masinių renginių realizavimo srityje.

Tyrimo uždaviniai. Tyrimo tikslas realizuojamas sprendžiant šiuos uždavinius:

- 1) išanalizuoti ir apibrėžti viešosios tvarkos ir visuomenės saugumą masinių renginių kontekste;
- 2) nustacius policijos paskirtį ir vaidmenį viešojo saugumo srityje išanalizuoti masinių renginių organizavimo ir vykdymo spragas bei pateikti siūlymus dėl jų šalinimo;
- 3) išnagrinėjus viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo ypatumus masiniuose renginiuose suformuoti viešojo saugumo strategijos nuostatas šioje srityje;
- 4) suformuoti ir pateikti policijos veiklos tobulinimo kryptis viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo masiniuose renginiuose srityje.

Hipotezė.

Šiuolaikiniame pasaulyje egzistuojančių socialinių ryšių struktūros virsmas sudėtingesne veda prie viešojo saugumo strategijos užtikrinant viešosios tvarkos ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose stiprinimo.

² Lietuvos Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos, Viešosios policijos valdybos, Policijos mokymo centro seminaras, "Viešosios tvarkos užtikrinimo masiniuose renginiuose bei masinių renginių teisėtvarkos pažeidimų likvidavimo specialios operacijos planavimas ir organizavimas", V., 2005 m. spalio 9-10 d.

Tyrimo metodologija. Atliekant tyrimą remtasi bendraisiais viešojo administravimo ir vadybos teoriniais pagrindais, mokslininkų jau suformuluota viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo masiniuose renginiuose samprata. Siekiant atskleisti, kokios būtinos prielaidos, kad policijos vaidmuo užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose būtų kokybiškas, kokios yra vyraujančios šios veiklos problemos, pagrindiniu empirinės informacijos šaltiniu pasirinktas dokumentų, reglamentuojančių policijos veiklą užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose, analizės metodas.

Atliekant darbą naudoti šie empirinio tyrimo metodai:

- 1) mokslinės literatūros analizė.
- 2) dokumentų ir statistikos duomenų analizė,
- 3) masinių renginių analizė per 2000-2006 metus.

Tiriamajame darbe remiamasi empirine medžiaga: tai norminių teisės aktų, mokslinių – praktinių konferencijų ir seminarų apie masinius renginius medžiagos tyrimu; įvairių autorių metodinių rekomendacijų ir teorinių išvadų aprobavimu; Lietuvos mokslininkų publikuotais moksliniais straipsniais: prof. dr. A. Šakočius „Gyvenamosios aplinkos saugumas ir šiuolaikinės policijos sampratos problema“, doc. dr. R. Kalesnykas “Policijos ir kitų socialinių institucijų, teikiančių socialines paslaugas gyventojams, bendradarbiavimas”; doc. dr. Algimantas Urmonas „Socialiniai pokyčiai ir policijos subjektiškumas“, doc. dr. A. Laurinavičius “Bendruomenės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas”; doc. dr. A. Novikovas “Viešosios tvarkos apsauga savivaldybių teritorijoje: teisinis ir organizacinis aspektai”; asmeniškai magistranto dalyvautose tarptautiniuose seminaruose „Brutalus žiūrovų elgesys per sporto varžybas ir ypač per futbolo rungtynes“; Lietuvos Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos, Viešosios policijos valdybos, Policijos mokymo centro seminaras “Viešosios tvarkos užtikrinimo masiniuose renginiuose bei masinių renginių teisėtvarkos pažeidimų likvidavimo specialios operacijos planavimas ir organizavimas”; sukaupta informacija rengiantis pranešimui respublikinei mokslinei konferencijai „Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka“, taip pat ir užsienio mokslininkų darbais.³ Statistinę tyrimo bazę sudaro oficiali masinių renginių bei jų metu įvykdytų teisės pažeidimų statistika. Norminį tyrimo pagrindą sudaro LR Konstitucija, Policijos veiklos įstatymas, Susirinkimų įstatymas ir kiti įstatymai, žinybiniai norminiai teisės aktai, teisinio pobūdžio dokumentai reglamentuojantys teisėsaugos įstaigų veiklą.

Mokslinis naujumas ir praktinė vertė.

Pasirinkta baigiamojo darbo tema “Viešojo saugumo strategijos formavimas organizuojant visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimą masiniuose renginiuose” yra labai aktuali

³ Ф. Е. Колонтаевский “Организационные и тактические основы охраны общественного порядка и безопасности ОВД”; О. С. Виханский, “Стратегическое управление”.

šiuolaikinėje visuomenėje tiek teisiniu, tiek praktiniu požiūriu. Daugėjant visuomeninių masinių renginių didėja poreikis šį reiškinį plačiau tyrinėti.

Šiuolaikiniame pasaulyje egzistuojančių socialinių ryšių struktūros ir pokyčiai socialiniuose visuomenės santykiuose sudėtingėja, veda prie atitinkamos strategijos formavimo viešajame sektoriuje ir atitinkamo vaidmens įgyvendinant viešosios policijos uždavinių stiprinimą, reikalauja pastovaus žinių lygio kėlimo, prognozių analizės, jų vertinimo ir atitinkamo pasirengimo iškilusių klausimų sprendimui.

Diplominiame darbe analizuojamos ne tik tiesiogiai suformuluotos problemos, tačiau ir išoriniai faktoriai, kurie įtakoja policijos darbą užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose. Mes negalime vienareikšmiškai teigti, kad gyvenant demokratinėje visuomenėje visi procesai vyksta tinkama linkme, ne visada mes galime įtakoti šių procesų eigos, bet mes galime prognozuoti ir atitinkamai ruoštis galimoms permainoms.

Tyrimo metu nustatytos policijos veiklos užtikrinant viešąją tvarką ir saugumą masiniuose renginiuose problemos ir pateikiami galimi šių problemų sprendimo variantai. Šie išnagrinėti duomenys ir gauti rezultatai leis minimalizuoti galimas grėsmes ir išvengti netikėtų situacijų, tinkamai pasirengti viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimui įvairaus pobūdžio masiniuose renginiuose.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys pagrindiniai skyriai, išvados ir pasiūlymai, naudotos literatūros sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis bei priedas. Darbo apimtis - 76 puslapiai (su priedais). Bibliografinį aprašą sudaro 58 šaltiniai.

1. VIEŠOSIOS TVARKOS IR VISUOMENĖS SAUGUMO UŽTIKRINIMO MASINIUOSE RENGINIUOSE SAMPRATA IR SVARBA

1.1. Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo sampratos

Viešoji tvarka - ta viena didžiausių socialinių vertybių, svarbus visuomenės interesų objektas. Ji turi būti saugoma bendromis bendruomenės ir teisėsaugos sistemos pareigūnų pajėgomis. Suvieniję savo pastangas, teisėsauga ir bendruomenė kartu turi ieškoti būdų, kaip išspręsti problemas, susijusias su nusikalstamumu, nesaugumu, kaip įveikti nuolat persekiojantį baimės jausmą dėl galimų nusikaltimų, netvarkos, kaip keisti bendravimo kokybę. Šio bendradarbiavimo pobūdis priklauso nuo atskirų bendruomenės sluoksnių, nuo jos viešosios tvarkos, kaip bendros vertybės, suvokimo. Viešoji tvarka socialinė vertybė ir analizuojant įvykius, kurie tiesiogiai įtakoja šios vertybės saugumą yra įvykiai fiksuojami viešose vietose.

Viešoji vieta - tai vieta, kur įprasta lankytis žmonėms (miestų, gyvenviečių gatvės, aikštės, parkai, skverai bei kitos viešos vietos ir bendro naudojimo pastatai)⁴, taip pat ta vieta, kur žmonės paprastai nesirenka, bet dėl įvairių priežasčių susirinko keli ar daugiau žmonių (miškas, ežero krantas, paplūdimiai ir t.t.).⁵

Viešosios tvarkos pažeidimas - tas, kas viešojoje vietoje įžūliais veiksmais, grasinimais, patyčiomis arba vandališkais veiksmais demonstravo nepagarbą aplinkiniams ar aplinkai ir sutrikdė visuomenės rimtį ar tvarką.

Apibendrintas naujasis požiūris į visuomenės saugumą pagrįstas šiais principais:

- Užtikrinti saugią aplinką yra piliečių, ir Valstybės rūpestis. Valstybės ir jos institucijų veikla, kuria užtikrinamas aplinkos saugumas, yra konstitucinė paslauga piliečiams.
- Užtikrinant gyvenamosios aplinkos saugumą pilietis arba piliečių bendruomenės ir valstybė yra lygiaverčiai partneriai. Valstybė suteikia tokias paslaugas ir tokia apimtimi, kiek piliečiai jai suteikia įgaliojimų ir politinės, finansinės, moralinės bei kitokios paramos. Valstybės institucijos orientuojamos kompetentingai tenkinti paslaugų užsakovo poreikius. Už institucijos visų valdymo lygmenų atliktą darbą atsiskaitoma piliečiams.

⁴ Susirinkimui pasirenkama, bet kuri viešoji vieta, numatyta LR Susirinkimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje, - miestų, gyvenviečių gatvės, aikštės, parkai, skverai bei kitos viešos vietos ir bendro naudojimo pastatai, - susirinkimo vieta laikantis Įstatymo nustatytos procedūros reikia suderinti su savivaldybės tarybos vykdomojo organo vadovu arba jo įgaliotą atstovu. LR Konstitucinio teismo nutarimas. Vilnius, 2000 m. sausio 7 d.

⁵ Tai, kad viešojoje vietoje yra žmonės ar jų nėra neturi reikšmės, nes asmuo nepagarbą gali demonstruoti tiek aplinkiniams, tiek aplinkai. Būtinai požymis, kad atlikus šią nurodytą veiklą buvo sutrikdyta visuomenės rimtis (fizinio smurto panaudojimas; buvo nutrauktas žmonių poilsis, darbas, padaryta žymi materialinė žala, sutrikdyta įmonės veikla, sustabdytas eismas ir t.t.).

- Valstybė skatina ir palaiko pilietines iniciatyvas racionaliai siekti saugesnės aplinkos. Jeigu kai kurias aplinkos saugumą užtikrinančias veiklas atlieka pačios gyventojų bendruomenės, valstybės paslaugų apimtys, savikaina ir kaina turi mažėti.
- Valstybės institucijos privalo mažinti saugumo paslaugų savikainą tam, kad sąnaudų likutis būtų skiriamas aukštesnei saugumo kokybei pasiekti.⁶

Vertinant visus viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo apibrėžties aspektus norėtųsi atkreipti dėmesį į Europos Bendrijos (toliau EB) sutarties 46 str. kuris suteikia teisę valstybėms narėms riboti steigimosi laisvę viešosios tvarkos, visuomenės saugumo bei visuomenės sveikatos pagrindais.

Nagrinėjant viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo išlygą, pažymėtina, kad EB teisė nepateikia aiškaus šių sąvokų atskyrimo kriterijų ir apibrėžties. EB teisėje iškilo klausimas: ar valstybių narių ar Europos Bendrijos kompetencijai priklauso šios išlygos turinio nustatymas. Byloje *Van Duyn* Teismas stengėsi pateikti ne tik viešosios tvarkos apibrėžimą, bet taip pat atsakyti į minėtus kompetencijos klausimus: „Viešosios tvarkos terminas turėtų būti interpretuojamas griežtai, taip, kad jo apimtį nustatytų valstybė narė, bet kontroliuojama Bendrijos institucijų. Visgi reikėtų leisti kompetentingoms valdžios institucijoms tam tikrose Sutarties nustatytose ribose apibrėžti šį terminą.“⁷ Vadinas, valstybės narės turi galimybę nustatyti šios išlygos turinį, tačiau šią teisę riboja Bendrijos teisė.⁸ Pažymėtina, kad EB sutarties 46 str. vartojamas „order public“ terminas skiriasi nuo 297 str. nuostatų.⁹ Paminėtina Tarybos direktyva Nr. 1964/221/EEB¹⁰, kurioje taip pat yra reglamentuojamos viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo išlygos.

Dabartiniu metu viešosios tvarkos apsaugos srityje susiklosčiusią situaciją galima būtų apibūdinti ekonominiu terminu – policijos monopolija viešosios tvarkos apsaugos srityje.

Tačiau racionalusis pragmatinis požiūris į policijos paslaugą leidžia konstatuoti, kad ne tik policija turi būti atsakinga už viešosios tvarkos užtikrinimą.

Pasak B. Melniko, būtent saugumo ir stabilumo stoka bei siekiai užtikrinti saugumą ir stabilumą labai dažnai reiškiasi kaip visuomenės transformacijas skatinančios aplinkybės bei šias transformacijas intensyvinantys katalizatoriai. Vadinas, siekiant išsaugoti stabilumą visuomenėje ir mažinti nesaugumo būseną būtina ieškoti dabartinei viešosios tvarkos apsaugos sistemai alternatyvių variantų. Ieškant alternatyvių nesaugumo problemos sprendimo variantų dėmesys sutelkiamas į

⁶ Doc. dr. Šakočius A. Gyvenamosios aplinkos saugumas ir šiuolaikinės policijos sampratos problema. *Jurisprudencija*, 2002, t. 35(27); 15-25

⁷ Bylos 41/74 *Van Duyn v Home Office*, 1974, ECR 1337, 4 dalis.

⁸ Dėl *ordre public* sąvokos taip pat žr. pvz., bylą *Bonsignore v. Oberstadtdirektos Koln* 67/74, 1975, ECR 297; bylą 30/77 *R v Bouchereau*, 1977, ECR 1665; bylą 115,116/81 *Adoui and Cornnuaille v Belian State*, 1982, ECR 1665; bylą 118/75 *Watson and Belmann*, 1976, ECR 1185.

⁹ Plačiau apie tai žr. CAMPBELL, Dennis; COTTER, Susan; SMIT, Hans; HERZOG, Peter E. *The Law of the European Community: A Commentary on the AC Treaty*. Vol. 2, New York : Matthew Bender. 1995 9999.p. 2-617 -2-621.

¹⁰ OJ B 056, 1964.

vietos savivaldos institucijas kaip subjektus, atsakingus už vietos gyventojų socialinį (taip pat ir fizinį) saugumą.

1.2. Bendruomenės iniciatyvos ir saugi aplinka

Visuomenės saugumo užtikrinimo procese bendruomenės iniciatyva suprantama kaip pirminis bendruomenės junginių valios spęsti saugumo problemas patiems arba bendraujant su kitomis struktūromis (tiek formaliomis, tiek ir neformaliomis) pasireiškimas. Pripažįstant, kad valstybė ir visuomenė yra lygiaverčiai partneriai, palaikantys viešąjį visuomenės saugumą, poveikis partnerio valiai (bet ne partnerio vertimas) sprendžiant egzistuojančias problemas turi būti suprstas ne kaip priekaištas, o kaip kvietimas kalbėtis ir susitarti. Todėl visos teisėtvarkos institucijų paslaugos, kuriomis siekiama sužadinti visuomenės susidomėjimą bendrosiomis saugumo problemomis, kaip, beje, ir bendruomenių apeliavimas į teisėtvarkos efektyvumą, yra prasmingos, toleruotinos ir remtinos.¹¹

Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras nuo 1999 metų vykdo projektą "Visuomenės pasipriešinimas nusikalstamumui".

Visa tai suteikė galimybę kartu parengti ir pradėti Lietuvoje vykdyti programą "Pilietinė savisaugos iniciatyva" (toliau programa PSI), kurios pagrindinis tikslas - sukurti pilietinę savisaugą.

Ši programa skirta visiems Lietuvos piliečiams.

Visi žmonės turi teisę gyventi saugiai ir ramiai. Niekas neturi teisės kėsintis į jų ir šeimos narių sveikatą, gyvybę ir turtą. Visuomenė skatinama suprasti, kad tai galima pasiekti tik bendromis pastangomis.

Sprendžiant visas šias problemas, pagrindinis akcentas - visuomenės aktyvumas, jos iniciatyva. Žmonių, visuomenės abejingumas - tai terpė, kurioje gimsta ir klesti nusikaltimai.

Pagal Lietuvos Respublikos Policijos veiklos ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymus, policija atsakinga už "... nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją", savivaldybė - ..." nusikaltimų kontrolės ir prevencijos vietinių programų kūrimas ir įgyvendinimas pasitelkiant savivaldybių teritoriją aptarnaujančias policijos įstaigas bei įtraukiant į šią veiklą visuomenines organizacijas ir gyventojus", "Savivaldybės institucijos sudaro sąlygas...skatina kitas pilietinės iniciatyvos formas".

¹¹ Įdomi Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos iniciatyva. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba priėmė sprendimą kreiptis į Lietuvos Respublikos Seimą ir Vyriausybę dėl civilinių pirotechnikos priemonių importo, gaminimo, pardavimo, gabenimo, laikymo, naudojimo ir kontrolės tvarkos sugriežtinimo. Kreipimesi rekomenduojama uždrausti naudoti pirotechnikos priemones nuo 22 iki 8 val. bei kitu savivaldybės tarybos nustatytu laiku bei siūloma, kad švenčių dienomis, masiniuose renginiuose, kuriems organizuoti nustatyta tvarka išduotas leidimas, pirotechnikos priemonių naudojimo laiką, vietą, tvarką ir leidžiamų naudoti civilinių pirotechnikos priemonių rūšis nustatytų pati savivaldybės taryba arba jos pavedimu - savivaldybės administracijos direktorius. Tarybos sekretoriaus teigimu, šių taisyklių tikslas būsiąs ne totalinis draudimas, o siekis riboti pirotechnikos priemonių naudojimą masinio žmonių susibūrimo vietose ir tokiu būdu išvengti galimų incidentų.

Šalyje vykdomos prevencinės programos, kuriose dalyvauja prevencijos tarnyba: Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa (Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. patvirtinta nutarimu Nr. IX-1383), Nacionalinė programa prieš vaikų komercinį seksualinį išnaudojimą ir seksualinę prievartą (LRV 2000 01 11 nutarimas Nr.29), Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos programa, Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinė programa, Prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės bei prevencijos, Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, Nepilnamečių justicijos programa.

Pasigendama programų ir tyrinėjimų mūsų šalies viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo masinių renginių metu sektoriuje. Negalima nepastebėti jog šiuo klausimu policijos institucijos domisi, tačiau atviresnės diskusijos stokojama. Norėtusi išskirti Lietuvos futbolo federacijos iniciatyvą stiprinant saugumo priemones futbolo rungtynių metu. Iniciatyva kuri nukreipta gerinti tvarkos ir saugumo užtikrinimą stadionuose aiškiai apibrėžiant stadionų saugumo strategijos koncepciją, gerinant stadionų vidaus infrastruktūrą ir atitinkamai detalizuojant stadionų vidaus tvarkos taisykles.

Pastebima ir sekanti iniciatyva, kad rinkos sąlygomis visuomenės saugumo užtikrinimo iniciatyvą valstybėje vis dažniau perima privatus interesas. Šiuo metu dalį policijos funkcijų (ir būtent didesnioji veiklos dalis tvarkos užtikrinimas masinių renginių pravedimų vietose) sėkmingai perima privatus sektorius, būtent privačios saugos tarnybos. Privati sauga sparčiai plinta JAV, tiek Europoje, tiek ir Lietuvoje. Pavyzdžiui, JAV privačiai saugai išleidžiama 70 % daugiau lėšų nei valstybinei teisėsaugai, joje dirba 2,5 karto daugiau žmonių. Šiuo metu privačioms saugos paslaugoms išleidžiama 52 milijardai dolerių, o privačiose saugos agentūrose dirba 1,5 milijono žmonių; valstybinė teisėsauga kasmet išleidžia 30 milijardų dolerių ir įdarbina maždaug 600 tūkstančius žmonių¹².

Visuotinai pripažinta, kad visuomenės ir policijos tarpusavio pasitikėjimas ir bendradarbiavimas turi nemažą įtaką nusikaltimų išaiškinimui ir jų prevencijai. Tam pirmiausia reikalinga gera pačios policijos veiksmų visuomeninės kontrolės forma. Antra, tarpusavio pasitikėjimas ir bendradarbiavimas policijos darbą daro efektyvesnį ir didina visuomenės narių saugumo jausmą, kartais tokios pilietinės iniciatyvos dėka sulaukiama palankesnių rezultatų nei jų įmanoma pasiekti vien tik policijos pastangomis. Tokio pareigūnų darbo efektyvumo neįmanoma apskaičiuoti, tačiau bet kuriuo atveju jis yra perspektyvus, nes siekiama užkirsti kelią nusikaltimams ir sudaryti galimybes kuo greičiau išaiškinti jau padarytus. Tai galima būtų palyginti su policijos išankstiniu pasirengimu mitingams, demonstracijoms - rengiamasi pirmiausia tam, kad nekiltų riaušių. Skatinti visuomenės iniciatyvą būtina ir rengiant specializuotas teisinio ugdymo programas bei įgyvendinant jas ikimokyklinėse ir mokymo

¹² Kalesnykas R. Kai kurios policijos funkcijų privatizavimo problemos // Jurisprudencija. Nr.19(11). 2001 m., 193 p.

įstaigose.

Kol atsiras glaudus policijos ir visuomenės bendradarbiavimas, praeis daug laiko, tam prireiks intensyvių abiejų pusių pastangų - nereikėtų turėti iliuzijų, kad po pusmečio ar metų bus juntama tokia sąveika. Tik pačiai bendruomenei (visuomenei) suvokus, kad jai reikia ir būtina, jos pačios saugumo labui, vienaip ar kitaip dalyvauti teisėtvarkos užtikrinimo procese, bus juntami rezultatai, kadangi jokia valstybinė institucija demokratinėje visuomenėje neprivers gyventojų kažkam padėti - galima tik skatinti tokią žmonių iniciatyvą. Tai ir turėtų daryti (o po truputi ir daro) policijos pareigūnai.

Skiriamos trys policijos ir visuomenės bendradarbiavimo rūšys:

1. „Harmoningas bendradarbiavimas“, „tikslas, siekiant kolektyvinės gerovės“ arba „sienos tarp policijos ir piliečio griovimas“.

2. „Partnerystė“, kai policija ir gyventojai bendradarbiauja siekdami bendrų tikslų, kuriuos numato policija.

3. Policija atsižvelgia į gyventojų lūkesčius ir numato, kad gyventojai taip pat turės tam tikrą įtaką policijos strategijai. Norėdama pagerinti teikiamų paslaugų kokybę policija išiklauso į gyventojų pageidavimus. Pažangus požiūris, vadinamas „policija, orientuota į problemų sprendimą“, jungia savyje tam tikrą policijos atsiskaitymo ir atsakomybės formą visuomenei, kuri įtakoja policijos strategiją.

Tam, kad bendruomenėje dirbantys policijos pareigūnai galėtų efektyviai spręsti jos problemas, reikalingi netradiciniai pačio policininko santykiai, tobulesnė policijos pareigūno savitarpio informavimo sistema. Visi policijos pareigūnai, dirbantys tam tikroje nuovadoje, turi būti gerai informuoti apie viską, kas vyksta, įvyko, ko siekiama, vengiama. Čia nėra vykdytojo ir vadovo. Dėl to turi veikti labai gera savitarpio informavimo sistema.

1.3. Policijos paslaugų valstybinis reguliavimas ir savivalda

Siekiant viešojo saugumo įgyvendinimo, policijos įstaigos turi funkcionuoti taip, kad užtikrintų visuomenės viešąjį saugumą, pagrindines žmogaus teises ir laisves, didintų visuomenės pasitikėjimą policija, efektyviai ir racionaliai panaudotų mokesčių mokėtojų lėšas. Policija privalo laiku pastebėti galimas viešojo saugumo problemas prižiūrimose teritorijose, ir užkirsti joms kelią, dar nespėjus padaryti žalos valstybei, visuomenės ar asmens teisėtiems interesams.

Lietuvos policijoje 2002 m. įdiegtas naujas policijos valdymo modelis, kuris buvo numatytas Lietuvos policijos reformos metmenyse, nustatant tripakopę valdymo sistemą: Policijos departamentas, aukštesnės pakopos policijos komisariatas, veikiantis apskrityje ir

teritorinis policijos komisariatas.¹³ Pagal šį policijos valdymo modelį pertvarkyta policijos sistema efektyviau užtikrina visuomenės viešąją saugumą, racionaliau naudoja skiriamas biudžeto lėšas bei didina visuomenės pasitikėjimą policija.

Pagal Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 8 punktą viena iš vietos bendruomenės ar savivaldos funkcijų yra dalyvauti užtikrinant viešąją tvarką ir gyventojų rimtį. Tai suvokiama kaip nusikaltimų kontrolės ir prevencijos vietos programų kūrimas ir įgyvendinimas pasitelkiant savivaldybių teritoriją aptarnaujančias policijos įstaigas bei į šią veiklą įtraukiant visuomenines organizacijas ir gyventojus. Panaši konkuruojanti teisės norma įtvirtinta ir Policijos veiklos įstatymo 14 straipsnio 6 dalies 2 punkte: „žemesnės pakopos policijos komisariatai..., kartu su savivaldybių institucijomis,... kuria ir įgyvendina programas, skirtas nusikalstamumo prevencijai, gyventojų gyvybės, sveikatos bei turto, taip pat viešosios tvarkos apsaugai“.

Vertinant įstatymų reglamentuotą skirtingų institucijų funkciją galima teigti, kad tokio pobūdžio bendradarbiavimo iniciatorė yra savivaldybė, nes minėta savivaldybės funkcija priskiriama prie savarankiškų. Todėl savivaldybės, įgyvendindamos šią funkciją, turi „sprendimų iniciatyvos, jų priėmimo bei įgyvendinimo laisvę ir yra atsakingos už šių funkcijų atlikimą“. Reikėtų atkreipti dėmesį į sąvokas „*sprendimų iniciatyvos, priėmimo, įgyvendinimo laisvė*“ bei „*atsakomybė už šių funkcijų atlikimą*“.

Savivaldybės, organizuodamos arba suteikdamos leidimus organizuoti masinius renginius (koncertus, paradus, mitingus, sporto renginius ir pan.), turi *sprendimų iniciatyvos bei priėmimo teisę* viešosios tvarkos apsaugos srityje. Jos gali inicijuoti arba priimti sprendimą vykdyti viešosios tvarkos apsaugą.

Analizuojant savivaldybių viešosios tvarkos apsaugos sprendimų *įgyvendinimo laisvę* galima išskirti dvi alternatyvas: viešosios tvarkos apsauga įgyvendinama pasitelkiant arba savivaldybių teritoriją aptarnaujančias *policijos įstaigas*, arba *privačias saugos tarnybas*. Šiuo atveju savivaldybė (nors savivaldybės merui ir bendruomenei atsiskaito žemesnės pakopos policijos komisariatai) faktiškai negali turėti didesnės įtakos policijos veiklai, nes jų kontroliavimas ir koordinavimas yra aukštesnių policijos institucijų prerogatyva, kaip tai nurodyta Policijos veiklos įstatymo 13 straipsnio 2 dalies 2 punkte. Kyla klausimas, ar savivaldybės gali būti *atsakingos už šių funkcijų vykdymą*, kaip to reikalauja Europos vietos savivaldos chartijos 3 straipsnis, deklaruojantis *visišką* savivaldybių atsakomybę.

Išskiriamos kelios viešosios tvarkos apsaugos funkcijos *įgyvendinimo formos*:

- savarankiškai įgyvendinant šią funkciją, t. y. per sukurtas savivaldybių viešosios tvarkos apsaugos tarnybas¹⁴;

¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-12-03 nutarimu Nr. 1336 patvirtintų „Lietuvos policijos reformos metmenų“ 16 punktas.

- pasitelkiant savivaldybių teritoriją aptarnaujančias policijos tarnybas;
- pasitelkiant savivaldybių teritoriją aptarnaujančias privačias saugos tarnybas;
- kuriant savarankiškas tarnybas, savanoriškai sudaromas iš vietos gyventojų.

Paskutinės dvi viešosios tvarkos apsaugos formos yra gana naujos ir mažai analizuotos moksliniu lygiu.

Žinoma, jog privačių saugos struktūrų veikla (viešosios tvarkos apsaugos srityje, taip pat ir darbui masiniuose renginiuose) nėra pakankamai teisiškai sureguliuota. Svarbus argumentas, kodėl privačios saugos tarnybos negalėtų būti visateisis viešosios tvarkos apsaugos subjektas, yra tas, jog jų veikla grindžiama civilinėmis sutartimis, t. y. atlygio už teikiamas paslaugas gavimu. Jų veikla yra privataus teisinio pobūdžio, tuo tarpu viešosios tvarkos apsauga yra vieša teisinė veikla ir negali būti civilinės sutarties objektas. Todėl visapusiškai viešosios tvarkos apsaugą galėtų užtikrinti tik viešosios valdžios institutas.¹⁵

1.4. Viešosios tvarkos apsaugos ir visuomenės saugumo užtikrinimo funkcijos praktinis įgyvendinimas masinių renginių metu

Visoje Lietuvoje viešosios tvarkos apsaugos funkciją įgyvendina struktūriniai vidaus reikalų sistemos padaliniai, t. y. policijos įstaigos. Jos pavaldžios aukštesnės hierarchinės grandies institucijoms ir savo veikloje vadovaujasi ne vietos gyventojų interesais, o valdymo komandomis. Todėl teritorinėse vidaus reikalų įstaigose susiklostė praktika, kad pagrindinės policijos pajėgos nukreipiamos į kovą su pavojingais, atgarsio sulaukusiais nusikaltimais, bet mažiau dėmesio skiriama ne taip plačiai aptariamai, tačiau visuomenei reikšmingai - teisės pažeidimų prevencijos sričiai. Vietos valdžios institucijų sprendimai dėl kriminogeninės padėties gerinimo policijai nėra privalomi (moralinis pageidavimas) ir bendri projektai, veiklos derinimas priklauso nuo merų ir komisarų susitarimo. Dėl to nepakankamai gerai saugomi vietos gyventojų interesai, o tai turi įtakos neigiamam policijos veiklos vertinimui.

Su panašiomis problemomis Šiaurės Amerikos ir Vakarų Europos valstybės susidūrė dar XX a. 7–8 dešimtmečiuose, kai šis laikotarpis buvo siejamas su „greito reagavimo į įvykius strategija“ bei sugriautais policijos ryšiais su bendruomene dėl vis didėjančio policijos tarnybų funkcijų specializuotumo. Tokia policijos veikla, kai buvo reaguojama tik į atgarsio sulaukusius nusikaltimus bei nepaisoma vietos gyventojų tvarkos ir saugumo interesų, nedavė jokių teigiamų rezultatų.

¹⁴ Užsienio valstybėse savivaldybių viešosios tvarkos apsaugos funkciją vykdančios tarnybos vadinamos įvairiai, pavyzdžiui, municipaline policija (*municipal police*), vietos policija (*local police*), miesto sargyba (*Straže miejskie*) ir pan. Lietuvoje pasirinktas tokios savivaldybių tarnybos pavadinimas būtų savivaldybių viešosios tvarkos apsaugos tarnyba.

¹⁵ Novikovas A. “Viešosios tvarkos apsauga savivaldybių teritorijoje: teisinis ir organizacinis aspektai” // Jurisprudencija, 2003, t. 49(41); 46–53, Vilnius

Pavyzdžiui, Belgijoje septintojo dešimtmečio viduryje atlikti tyrimai parodė, kad greitas reagavimas į pagalbos skambučius neturėjo įtakos nei pažeidėjų areštavimui, nei klientų poreikių patenkinimui.

Policijos nesugebėjimą prisitaikyti prie gyventojų saugumo poreikių lemia tai, jog policija ir visuomenė nėra integruotos į vientisą socialinę sistemą. Ilgą laiką policija, kaip socialinis institutas, buvo virš arba šalia visuomenės ir savo veikloje vadovavosi pagal hierarchiją aukštesnių valstybinių institucijų nurodymais. Socialinės normos turėjo nedidelę įtaką policijos veiklai, o tai lėmė šios sistemos uždaramą ir atsiskyrimą nuo visuomenės.

Kitaip nei policijos, vietos savivaldos institucijos, atsižvelgiant į jų socialinę paskirtį, visais laikais buvo arčiausiai vietos gyventojų. Šiuo metu savivaldybių autoritetas visuomenėje sparčiai didėja, jų veikla pasitiki vis daugiau gyventojų. Todėl dabar yra tinkamas metas aktyviau motyvuoti vietos savivaldos institucijas dalyvauti kuriant vietos gyventojų saugią aplinką, sudarant joms palankias teisinės, organizacines ir kitas veiklos sąlygas.¹⁶

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 17 str. 33 p. (Žin., 1994, Nr. 55-1049, 2003, Nr.104-4636) ir siekdamas prižiūrėti bei kontroliuoti viešose vietose organizuojamus kultūros, sporto, švietimo, sveikatos ir kitus renginius miestų savivaldybių tarybos yra patvirtinusios viešųjų renginių saugumo ir tvarkos taisykles.

Renginio organizatorius privalo užtikrinti šiuos renginio saugumo reikalavimus:

1. Aptverti renginio teritoriją (pvz.: jei renginys pritraukia daugiau kaip 500 žiūrovų ir aptvėrimas įmanomas pagal renginio pobūdį ir vietą),

2. Gerai apšviesti renginio teritoriją ir renginio teritorijos prieigas (jei renginys vyksta tamsiu paros metu),

3. Sudaryti ir patvirtinti teritorijos apsaugos organizavimo planą ir sutartis dėl viešosios tvarkos palaikymo. Patvirtintas teritorijos apsaugos organizavimo planas turi būti suderintas su policija. Saugumą užtikrinantys darbuotojai privalo:

- užtikrinti teritorijos apsaugą,
- užtikrinti renginio teritorijoje esančių objektų apsaugą,
- padėti policijai užtikrinti viešąją tvarką.

4. Užtikrinti, kad į renginio teritoriją nebūtų įsinešama alkoholinių gėrimų, narkotikų bei kitų psichotropinių medžiagų, ginklų, kitų daiktų, kuriais galima sužaloti žmogų, sukelti grėsmę aplinkiniams,

5. Užtikrinti, kad į renginio teritoriją nebūtų įleidžiami neblaivūs ar nuo narkotinių, psichotropinių medžiagų apsvaigę asmenys,

6. Renginio dalyvius ir žiūrovus apdrausti nuo nelaimingų atsitikimų,

¹⁶ Novikovas A. "Viešosios tvarkos apsauga savivaldybių teritorijoje: teisinis ir organizacinis aspektai" // Jurisprudencija, 2003, t. 49(41); 46–53, Vilnius.

7. Teikti visokeriopą pagalbą policijos pareigūnams, kurie renginio metu palaiko viešąją tvarką,

8. Nedelsiant nutraukti renginį, jeigu kyla grėsmė žmonių saugumui ir sveikatai,

9. Užtikrinti viso renginio metu naudojamos įrangos saugumą:

- pateikti technikos priežiūros tarnybos išvadą dėl įrenginio tinkamumo naudoti,
- pateikti priešgaisrinės apsaugos tarnybos suderinimą dėl renginio teritorijos bei įrengimų atitikimo priešgaisriniais reikalavimams,
- pateikti renginio teritorijos schemas su nurodytais įėjimais, išėjimais bei jų skaičiumi.

10. Užtikrinti teritorijos sutvarkymą (pateikti sutartis su tvarkančiomis įmonėmis),

11. Jei renginys trunka ilgiau nei 2 valandas, užtikrinti biotualetų renginio metu pastatymą (pateikti sutartis dėl biotualetų pastatymo, jų skaičiaus),

12. Užtikrinti, kad garsas renginio metu neviršytų visuomenės sveikatos centro nustatytų higieninių normų reikalavimų.

Bendradarbiaujant su savivaldybe, vietinių gyventojų iniciatyvinėmis grupėmis, verslininkais bei vietiniais gyventojais šie uždaviniai ir tvarka renginių vietose leis renginius organizuoti sklandžiau, o piliečiams juose jaustis saugiai.

2. MASINIŲ RENGINIŲ ORGANIZAVIMO IR VYKDYMO TEORINĖS IR PRAKTINĖS PROBLEMOS

2.1. Masiniai renginių sampratos dilema

Teisinis dokumentas reglamentuojantis masinių renginių organizavimo ir vedimo tvarką, yra Lietuvos Respublikos Susirinkimų įstatymas Lietuvos Respublikos Seimo priimtas 1993 m. Nr. I-317 (toliau Susirinkimų įstatymas). Susirinkimų įstatymas apibrėžia susirinkimų organizavimo tvarka bei sąlygos. Detalesnę susirinkimų tvarką nustato miestų (rajonų) savivaldybių tarybų patvirtintos taisyklės. Viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo aspektais atidžiau nagrinėjant LR Susirinkimų įstatymą ir miestų savivaldybių norminius dokumentus, pasigendama teisiškai apibrėžtos masinių renginių sampratos. Ir tik nagrinėjant papildomą literatūrą, publikacijas, straipsnius, galima rasti kelias masinių renginių sampratas ir nepakankamą masinių renginių skirstymą, pvz.:

1. Masiniai renginiai ir jų įvairovė ar tai būtų žmonių susirinkimai, ar sporto renginiai, koncertai, valstybinės šventės turi bendrą skirstymą.
2. LR Susirinkimų įstatymas nors ir skirtas reglamentuoti masinių susibūrimų ar susirinkimų organizavimo tvarką tačiau nereglamentuoja sporto varžybų, koncertų ir kitų viešų tokio pobūdžio renginių.
3. Aplinką, kurioje vyksta masiniai renginiai, galima apibūdinti kaip ypatingą, labai besiskiriančią nuo įprastinės. Pagal šį požymį, masinius renginius galima priskirti prie ypatingų sąlygų.

Masinių renginių specifika reikalauja ir atitinkamų priemonių užtikrinant viešąją tvarką juose. Šiomis sąlygomis teisėsaugos institucijos imasi papildomų priemonių viešosios tvarkos apsaugai, kurių esmė - papildomų draudimų ir pareigų nustatymas. Šios administracinės - teisinės režiminės priemonės apriboja gyventojų galimybes įgyvendinti savo subjektyvias teises ir laisves (pvz. teisė laisvai judėti iš vienos vietos į kitą), bet šie apribojimai yra laikini ir kai būtinumas praeina nedelsiant atšaukiami.

Pastaruoju metu pastebima tendencija (Respublikos mastu), kad grupės ir pavieniai asmenys akcijas (mitingus ar piketus) organizuoja spontaniškai, t. y. apie jas nėra informuojama teisės aktu nustatyta tvarka. Policijos pareigūnams nežinant apie numatomus piketus iškyla problema užtikrinti organizatorių, dalyvių, taip pat kitų asmenų teises ir laisves, valstybės ar visuomenės saugumą, viešąją tvarką.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija 2001 m. gegužės 22 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. 863¹¹ - 01/2001, konstatavo, kad teisinius santykius dėl susirinkimų organizavimo ir vedimo reguliuoja Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas

(Žin., 1993, Nr. 69-1291) (toliau - įstatymas). Sąvoka „susirinkimas“ yra pateikiama Įstatymo 3 straipsnyje, pagal kurį „susirinkimu“ Įstatymo taikymo procese laikomi mitingai, piketai, demonstracijos, procesijos, įvairios eitynės, kitokie taikūs beginkliai susirinkimai. Pagal įstatymo 9 straipsnį susirinkimų organizavimo tvarkos būtinais elementais yra susirinkimo organizatorių arba jų atstovų pranešimas apie susirinkimo organizavimą, kuris pateikiamas ir nagrinėjamas Įstatymo nustatyta tvarka. Rašytinis pranešimas nėra reikalingas tik tada, kai susirinkimas organizuojamas savivaldybės tam skirtose nuolatinėje vietoje ar patalpoje ir jo dalyvių skaičius yra ribotas (iki 100 žmonių), taip pat kai apie susirinkimo (piketo) organizavimą informuojamas savivaldybės tarybos vykdomojo organo vadovas ar jo įgaliotas atstovas.

Savivaldybės tarybos vykdomojo organo vadovas ar jo įgaliotas atstovas, nepriklausomai nuo pranešimo gavimo formos, pranešimą privalo išnagrinėti nustatyta tvarka ir terminais. Išnagrinėjęs pranešimą apie susirinkimo organizavimą, savivaldybės tarybos vykdomojo organo vadovas ar jo įgaliotas atstovas priima sprendimą išduoti susirinkimo organizatoriui pažymėjimą dėl suderintos susirinkimo vietos, laiko ir formos ar atsisakyti išduoti tokį pažymėjimą, jeigu organizuojant susirinkimą gali būti pažeistas valstybės ar visuomenės saugumas, viešoji tvarka, žmonių sveikata ar dorovė ar kitų asmenų teisės ir laisvės (Įstatymo 11 straipsnis).

Asmenims, organizuojantiems ar vedantiems susirinkimą (piketą) neturint savivaldybės tarybos vykdomojo organo vadovo ar jo įgalioto atstovo išduoto susirinkimo (piketo) pažymėjimo ir nustačius, jog toks pažymėjimas nebuvo išduotas, už Įstatymo nuostatų pažeidimą turi būti surašomas administracinio teisės pažeidimo protokolas.¹⁷

Susirinkimų pravedimo teisinis reglamentavimas pakankamai aiškus, tačiau tvarkos užtikrinimui kitokio plano ar pobūdžio masiniuose renginiuose (be teisinių klausimų) yra dar keletą atvirų ir svarbių aspektų. Galima būtų tai įvardinti kaip „žmogiškasis“ arba „psichologinis“ faktorius. Analizuojant masinių renginių pravedimo praktiką nustatyta, kad bet kuris masinis renginys yra organizuojamas visuomeninių, valstybinių, sporto organizacijų, profesinių sąjungų, iniciatyvinių grupių bet ne visada ir ne į visus masinius renginius žmonės atvyksta organizuotai.

Demonstracijose visuomeninių organizacijų atstovai atrodo organizuotai. Jie eina kolonomis, vadovaujami įmonės ar profesinės sąjungos vadovybės. Be abejo, valdyti eitynes viešosios tvarkos apsaugos užtikrinimo atžvilgiu yra daug lengviau, negu tarkim valdyti sirgalius futbolo aikštėje, nors futbolo rungtynes organizuoja sporto draugija ar federacijos. Tačiau ir šiuo atveju į futbolo rungtynes žiūrovai perka bilietus, kaip taisyklė individualia tvarka ir visumoje į rungtynes susirenka nepažįstami žmonės. Jeigu pirmu atveju galima kalbėti apie kolektyvą, dalyvaujantį demonstracijoje, tai antruoju atveju kalba eina apie minią ir apie atskiras grupes minioje.

¹⁷ Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo ir ATPK 188¹ str. 1d. (Susirinkimo įstatymo pažeidimas) taikymas. Apeliacinės instancijos teismo administracinė byla Nr. 86311-01/2001

Kolektyvo nėra ir teatro spektaklyje, tačiau čia pats žiūrovų kontingentas visiškai kitas, negu sporto rungtynėse (pavyzdžiui futbolo). Žvilgtelėkime į šį klausimą tarptautiniu požiūriu. Ar įmanomi standartiniai apibrėžimai? Masinių renginių dalyviai, sporto aistruoliai yra skirtingi, skirtingose šalyse, su skirtinga kultūra, tradicijomis, įpročiais, ir t.t.. Taip pat skiriasi jų linksminimosi būdas, elgesys, alkoholio vartojimas, brutalaus elgesio naudojimas (pvz.: prieš kitus sirgalius, policiją), organizacinės struktūros, ryšiai su kitomis aistruolių grupėmis ir t.t.. Tęsiant mintį apie sportinius renginius, tie patys aistruoliai gali būti kitokie skirtingų kelionių metu (pvz.: Lenkijoje, Ispanijoje, Vokietijoje)

Į visa tai turi atsižvelgti tiek vidaus reikalų įstaigų vadovai, organizuojantys viešosios tvarkos užtikrinimą, tiek ir pareigūnai kurie dirba konkrečioje renginio vietoje. Tokiose sąlygose kiekvienas policijos pareigūnas privalo griežtai vadovautis įstatymais, priimti apgalvotus sprendimus ir prisiminti, jog jo neprofesionalumas, o tuo labiau neteisėti veiksmai didelio žmonių susitelkimo sąlygomis gali sukelti dalyvių neigiamas reakcijas, gali išprovokuoti masinius neramumus.

Visą tai sąlygoja eilė veiksnių:

- Susibūrimo vietose pas daugelį dalyvių atsiranda psichologinis nebaudžiamumo ir visko leidžiamumo, o taip pat padidėjusio jautrumo ir emocingumo jausmas;
- Padidėja neigiama reakcija į policijos padalinių veiksmus, kadangi tie veiksmai susiję su ribojimo ar draudimo priemonėmis.

Todėl didelio žiūrovų arba masinio renginio dalyvių susibūrimo sąlygomis teisėtvarkos pažeidėjų sulaikymą galima atlikti tik tada, kada minios palaikymas akivaizdžiai policijos pareigūnų pusėje. Jeigu tokio palaikymo nėra, sulaikymo taktiką būtina keisti. Reikia stebėti teisėtvarkos pažeidėją ir sulaikyti jį už stadiono, sporto rūmų ar kitos vietos, kur vyksta masinis renginys ribų.

Viešosios tvarkos apsaugos užtikrinimo masiniuose renginiuose sąlygomis policijos padaliniai ir atskiri pareigūnai, kaip niekada, turi rodyti taktą, susivaldymą, šaltakraujiškumą, dirbti nuosekliai, neatsiribojant ir be emocijų.

Vertinant viešosios tvarkos apsaugos praktiką, galima teigti:

- piliečių elgesio psichologija masinių renginių pravedimo sąlygomis turi esminę reikšmę sėkmingam viešosios tvarkos apsaugos vykdymui;
- piliečių elgesio psichologija turi būti giliai ir visapusiškai tiriama, analizuojama į ją turi būti atsižvelgiama planuojant viešosios tvarkos apsaugos priemones;
- policijos pareigūnai turi turėti tam tikras psichologines – pedagogines savybes ir sumaniai jomis naudotis taikant valdingą poveikį piliečiams.

Psichologinių žmonių elgesio masiniuose renginiuose aspektų atžvilgiu pačius masinius renginius galima klasifikuoti:

- masiniai renginiai su organizuotu žmonių susirinkimu (įėjimu).
- masiniai renginiai nesant organizuotam žmonių susirinkimui (įėjimui).

Tokiuose masiniuose renginiuose kolektyvai, kaip taisyklė, neegzistuoja (išimtis yra kolektyvinė išvyka į teatrą, koncertą), egzistuoja žmonių minia ir atskiros grupės joje.

Pirmuoju atveju masinio renginio dalyvių psichologiją lemia renginio programa, vedėjų, nešančių organizacinę naštą, veiksmai.

Antruoju atveju masinio renginio dalyvių psichologija susiklosto stichiškai, veikiant visai eilei išorinių faktorių, emocijų, o kartais ir neoficialiam lyderiui, atsiradusiam minioje.

Į šiuos dėsningumus būtina atsižvelgti užtikrinant viešąją tvarką masiniuose renginiuose. Kiekvienas vidaus reikalų įstaigos pareigūnas turi juos žinoti ir jais remtis organizuodamas savo darbą taikant valdingą poveikį piliečiams masiniuose renginiuose.

Svarbią vietą sėkmingam policijos uždavinių sprendimui visuomenės saugumo stiprinime užima iniciatyva ir teisinio reguliavimo funkcija. Kiekvienam individui, jų grupei, organizacijai ir valstybei teisė suteikia aiškiai apibrėžtas teises ir pareigas. Teisinius įgaliojimus ir procedūras gali panaudoti valdžios institucijos arba savivaldybės kilusios įtampos ar konflikto su suinteresuota šalimi atveju. Bendruomenė ir visa visuomenė yra integrali ir gyvybinga tiek, kiek yra pajėgi susitarti svarbiausiais klausimais. Streikai yra kraštutinė ir anaipol ne konstruktyvi priemonė socialinėms problemoms spręsti. Ir jeigu esant didelei įtampai visuomenėje streikų statistika nėra didelė, tai reiškia, jog nepasitenkinimas ir krizės reiškiasi kitais būdais, pavyzdžiui, alkoholizmu, socialiniu užribiu, savižudybėmis. Kaip įtikinamai parodė R. Dahrendorf, tai – anemija, kur kas pavojingesnis reiškinys nei socialinis konfliktas ar neramumai.¹⁸

2.2. Masinių renginių tipai

Masiniai renginiai ir jų įvairovė ar tai būtų žmonių susirinkimai, ar sporto renginiai, koncertai, valstybinės šventės turi bendrą skirstymą.

Lietuvos Respublikos Susirinkimų įstatyme yra išskirtos šios susirinkimų formos, tai:

1. Mitingai
2. Piketai
3. Demonstracijos
4. Procesijos
5. Įvairios eitynės
6. Kiti taikūs, beginkliai susirinkimai.

¹⁸ Prof. habil. dr. Juozas Lakis „Konfliktų valdymas viešajame sektoriuje: teisinės ir organizacinės problemos“, 2002. Jurisprudencija, t.33(25); 15-29

Lietuvos Respublikos Susirinkimų įstatyme šių susirinkimų formų sąvokos nėra apibrėžtos, tik Vidaus reikalų ministerijos 1994-08-01 patvirtintose metodinėse rekomendacijose šios sąvokos yra tikslinamos.¹⁹

- **Mitingas** – masinis žmonių susirinkimas, organizuojamas siekiant viešai išreikšti jo dalyvių nuomonę dėl visuomeninių, politinių ir kitų įvykių, organizacijų ir asmenų, panaudojant autovizualines priemones arba be jų.
- **Piketas** – tai pavienių asmenų ar jų grupių susirinkimas, kurio tikslas – išsakyti savo pažiūras ar nuotaikas.
- **Demonstracija** – tai masė žmonių, susirinkusių viešai išreikšti savo nuotaikas, nuomonę, požiūrį einant ar važiuojant mechaninėmis ar kitomis priemonėmis bei panaudojant autovizualines priemones (plakatus, transparantus, vėliavas, garso aparatūrą) arba be jų panaudojimo.
- **Procesija** – iškilmingos įvairių užregistruotų religinių konfesijų, organizuojamos religinių švenčių programa, religinės eisenos su maldomis ar giesmėmis, liturginiais daiktais ar laidotuvių eiseną. Priklausomai nuo procesijos masto ir pobūdžio bei organizavimo vietos (gatvės, kelias ir panašiai), ji galėtų būti traktuojama kaip susirinkimas demonstracija).

Siekiant tinkamai organizuoti saugius bei viešą tvarką užtikrinančius masinius renginius, būtina kuo tiksliau juos klasifikuoti, nes jų klasifikavimas leistų taikyti, planuoti tikslias specialias priemones ir veiklos būdus, kurie padėtų gerinti pareigūnų darbą ir užtikrintų saugų masinių renginių pravedimą.

Pagal savo pobūdį masiniai renginiai yra skirstomi:

1. **Koncertai** – renginiai, kuriuose viešai atliekama muzika;
2. **Sporto renginiai** – renginiai, kuriuose vyksta sportinės varžybos ar kitos rungtys, propaguojamas sportas, sveikas gyvenimo būdas ir pan.;
3. **Mugės** – asmenų organizuojama amatininkų, liaudies meistrų, menininkų dirbinių prekyba;
4. **Festivaliai** – įvairaus pobūdžio bei žanro renginiai, vienu metu vykstantys skirtingose erdvėse;
5. **Kiti komerciniai, pramoginiai renginiai** – renginiai, kurių metu įėjimas į renginį yra mokamas arba renginiu siekiama finansinės naudos (reklama, prekių ar paslaugų pardavimas) ir pan.;
6. **Nepilnamečiams skirti renginiai** – renginiai, kurie orientuoti į nepilnamečius;

¹⁹ Vidaus reikalų ministerijos, Respublikos miestų ir rajonų policijos komisariatų, Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo vykdymo metodinės rekomendacijos, Nr. 149, V., 2004-08-11

7. **Kiti renginiai** – tai savivaldybės ar kitų įstaigų, įmonių ar organizacijų organizuoti nekomerciniai renginiai.²⁰

Vertinant masinių renginių pobūdį ir mastą, jie gali būti klasifikuojami pagal turinį, renginio svarbą, pravedimo periodiškumą, renginio vietą.

I. Pagal turinį masiniai renginiai yra:

- *Visuomeniniai politiniai renginiai* – tai įvairūs susirinkimai, demonstracijos, mitingai, piketai, eitynės, valstybinių švenčių minėjimai, šalies ir vietinės valdžios rinkimai, užsienio valstybių svarbių asmenų pasitikimai, palydos;
- *Kultūriniai masiniai renginiai* – tai dainų šventės, kino festivaliai, muzikiniai konkursai, koncertai, parodos, mugės, karnavalai;
- *Sportiniai masiniai renginiai* – šalies vidaus ir tarptautinės įvairių sporto šakų varžybos, spartakiados, žaidynės, estafetės;
- *Religiniai masiniai renginiai* – tai renginiai, organizuojami paminėti įvairioms religinėms šventėms bei tikėjimui, pvz., Žolinėms, Šv. Kalėdoms, Žydų Hanukai;
- *Komerciniai masiniai renginiai* – tai renginiai, organizuojami privačiai komercinių organizacijų siekiant materialinio, finansinio pelno, pvz., koncertai.

II. Pagal svarbą yra išskiriami šie renginiai:

- *Tarptautiniai masiniai renginiai* – tai renginiai, kurie rengiami tarptautiniu mastu dalyvaujant daugeliui pasaulio valstybių, jos įgaliotų atstovų, pvz., žiemos olimpinės varžybos;
- *Respublikiniai masiniai renginiai* – tai renginiai, kurie vyksta tam tikros teritorijos, respublikos ribose, neišeinant už jos sienos ribų, respublikiniu mastu;
- *Vietiniai masiniai renginiai* – tai tokie masiniai renginiai, kurie vyksta tam tikroje nustatytoje vietoje, tam tikram mieste, rajone, apylinkėje ar gyvenvietėje, organizuojant vietiniu mastu.

III. Pagal pravedimo periodiškumą yra išskiriami šie renginiai:

- *Vienkartiniai masiniai renginiai* – tai nepasikartojantys renginiai, organizuojami vieną kartą;
- *Besikartojantys masiniai renginiai* – tai renginiai, kurie savo organizuotumu ir populiarumu yra organizuojami ne vieną kartą, pvz., dainų šventės, krepšinio, futbolo varžybos, politiniai mitingai ir kt.

²⁰ Vilniaus miesto Savivaldybės Tarybos patvirtintos “Tvarkymo ir švaros taisyklės”, 28 pūnktas, V., 2005-01-19, Nr. 1- 655

IV. Pagal pravedimo vietą yra išskirti šie renginiai:

- *Pastatuose vykstantys masiniai renginiai* – tai renginiai, vykstantys uždaroje vienokio ar kitokio konstrukcinio pastato viduje, tai stacionarios – pasyvios formos, kai renginys vyksta konkrečioje ribotoje teritorijoje, pvz., stadionas, salė;
- *Atviroje vietoje vykstantys masiniai renginiai* – tai tokie renginiai, kurie vyksta viešojoje, atviroje visiems prieinamoje vietoje, mobilios – dinamiškos formos, renginys savo sumanymu skirtas pritraukti platų visuomenės dėmesį, pvz., eitynės, demonstracijos, nesankcionuoti renginiai.

V. Pagal atsiradimo būdą yra šie renginiai:

- *Organizuoti masiniai renginiai* – tai renginiai turintys konkretų organizatorių, iš anksto paruoštą programą, tikslus ir teisėtą jo įvykimo galią, pvz., koncertai, tautinės šventės ir kt.
- *Spontaniški masiniai renginiai* – tai renginiai, kurie neturi išankstinio tikslo, kylantys paprastai spontaniškai ir netikėtai.

VI. Pagal piliečių dalyvavimo galimybę išskiriami šie renginiai:

- *Visuomeninio pobūdžio masiniai renginiai* – tai renginiai, į kuriuos gali eiti be išimties visi fiziniai asmenys, turintys noro, pvz., tautinės ir religinės šventės, mitingai, demonstracijos, susirinkimai, eitynės ir kt.
- *Apriboti socialinio statuso masiniai renginiai* – tai renginiai, į kuriuos gali patekti tik tam tikrą socialinį statusą turintys fiziniai asmenys, pvz., politiniai priėmimai, religinių sektų buvimas ir kt.

VII. Pagal numatomą žmonių skaičių:

- Iki 1000
- Nuo 1000 iki 10 000
- Daugiau kaip 10 000

LR Susirinkimų įstatymas nustato susirinkimų organizavimo sąlygas bei tvarką viešose vietose, t.y. miestų, gyvenviečių gatvėse, aikštėse, parkuose, skveruose bei kitose viešose vietose ir bendro naudojimo pastatuose.

2.3. Masinių renginių teisinis reglamentavimas, spragos ir jų šalinimo būdai

Įstatymų ir kitų teisės aktų, reguliuojančių policijos statusą ir veiklą, gausėjimas ir fundamentalių mokslinių tyrimų, skirtų policijos institucijai, stoka įpareigoja tyrinėtojus analitiškai pažvelgti į socialinių pokyčių ir policijos teisės sąsajas, įvertinti šių procesų padarinius, numatyti policijos vizijos kaitą.

Didėjant nusikaltimų įvairovei ir viešosios tvarkos užtikrinimo problemoms kyla klausimų, ar policijos socialinės reakcijos į minėtus reiškinius adekvačios šiuo požiūriu:

- ar įstatymų tinkamai nustatyta policijos ir su ja susijusių Vidaus reikalų ministerijos, savivaldos ir kitų suinteresuotų institucijų teisinė padėtis, veiklos garantijos;
- ar numatyti teisingi ir suderinti su kitomis suinteresuotomis institucijomis policijos nusikalstamumo kontrolės ir prevencijos, viešosios tvarkos užtikrinimo pagrindiniai strateginiai tikslai ir misija;
- ar įgyvendindama galiojančius įstatymus policija ir policijos pareigūnai gali savo veikloje pasiekti tinkamiausių nusikalstamumo kontrolės ir prevencijos tikslų, t.y. kokį socialinių prevencijos ir baudžiamojo persekiojimo veiklos rezultatą realiai gali pasiekti; kokio pobūdžio turi būti policijos nusikaltimų kontrolei ir prevencijai, viešėjai tvarkai užtikrinti pritaikytos intervencijos, kurios atkurtų socialinių disfunkcijų paveiktas žmogaus, visuomenės, valstybės socialines sąveikas.

Iki šiol policija nesprendžia savo veiklos problemų sistemiškai, taikydama strateginio valdymo galimybes.

Policijos funkcija, kuri savo esme yra ne kas kita kaip veikla, skirta atkurti tvarką, visuomet siejama su oficialiu prievartiniu poveikiu individui, pažeidžiančiam nustatytą tvarką užtikrinančias normas, arba siekiant užkirsti kelią tokiems pažeidimams.

Policijos funkcija – tai visuomeninis reiškinys, objektyviai egzistuojantis visuomenėje tam, kad taikant oficialaus fizinio poveikio arba grasinimo tokiu poveikiu būtų užtikrintas atitinkamos valdžios įgaliojimus turinčių subjektų nustatytos tvarkos palaikymas.²¹

Policijos pareigūnų veikla užtikrinant viešąją tvarką, asmens ir visuomenės saugumą masinių renginių metu didžiąją dalimi grindžiama vadovavimusi tarnybinėmis instrukcijomis ir atskirais policijos vadovų nurodymais (galētu būti išimtis tik didžiųjų šalies miestų policijos įstaigos, tokios kaip Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Šiaulių)²².

Policijos pareigūnai užtikrindami viešąją tvarką bei saugumą numatytuose pagal masinio renginio pravedimo planą vietose privalo:

- užkardinti ir nutraukti viešosios tvarkos ir kitus teisės pažeidimus bei nusikaltimus;
- suteikti pagalbą nukentėjusiesiems ar bejėgiškos būklės asmenims;
- atkreipti ypatingą dėmesį į įtartinais besielgiančius asmenis, bei asmenis stebinčius objektus, kuriuose laikomos materialinės vertybės – tai būtų bankai, parduotuvės,

²¹ Doc. Dr. Šakočius A., "Gyvenamosios aplinkos saugumas ir šiuolaikinės policijos sampratos problema" // Jurisprudencija, 2002, t 35(27), p. 15-25

²² Toks teigimas pagristas analize įvairių policijos įstaigų rengtų viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimui sudarytais planais. Analizuoti 23-jų policijos įstaigų sudaryti „Viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo“ planai. Planų sąrašas pridedamas. Priedas Nr. 4

sandėliai ir kiti pastatai, taip pat atkreipti dėmesį į besiburiuojančius asmenis, ypač jaunimo grupes.

Taip pat policijos pareigūnai vykdantys eismo priežiūrą privalo:

- kontroliuoti eismo dalyvius, stebėti ar jie nepažeidžia KET reikalavimus;
- reikalui esant privalo reguliuoti transporto bei pėsčiųjų eismą;
- esant būtinumui, eskortuoti ar lydėti užsienio delegacijas, sporto ar kitų renginių dalyvius.²³

Tokios funkcijos bei darbo uždaviniai yra įtvirtinti policijos patrulio veiklos instrukcijoje. Kiekvienas policijos komisariatas, kuris privalo palaikyti viešąją tvarką ir saugumą masiniuose renginiuose vadovaujasi ir vietos policijos įstaigos ar vietos savivaldos taisyklėmis bei Savivaldybių tarybų įsakymais.

Šiai dienai situacija susiklėsčiusi viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo masinių renginių metu srityje tokia, kad skirtingų pagal parengtą ir veiklos pobūdį policijos padalinių ir pareigūnų (pvz.: viešosios policijos patrulis, viešosios policijos prevencijos padalinio tyrėjas (apylinkės inspektorius), viešosios policijos specialistas (nepilnamečių reikalų policijos pareigūnas), mobiliosios kuopos padalinio pareigūnai, policijos rėmėjai) veikla reglamentuota bendrais norminiais dokumentais: Policijos veiklos įstatymu, policijos pareigūnų etikos kodeksu, policijos patrulio veiklos instrukcija, policijos eismo priežiūros tarnybos instrukcija, konvojavimo instrukcija, viešosios policijos viešosios tvarkos tarnybos nuostatais.

Šie norminiai dokumentais darbiui masiniuose renginiuose apibrėžia šias pagrindines funkcijas:

1. teisėtas masinių renginių eigos užtikrinimas;
2. galimų teisės pažeidimų numatymas ir teisės pažeidėjų nustatymas;
3. užtikrinti, kad masinių renginių dalyviai, žiūrovai nepažeidintų nustatytą tvarkos taisyklių;
4. palaikyti tvarką ir tose teritorijose, kuriose nevyksta renginys.

Šios funkcijos ir uždaviniai pabrėžia socialiai orientuotą policijos paskirtį, žinoma tai suderinta ir atitinka galiojančius tarptautinius teisės aktus. Tačiau šių funkcijų užtikrinto įgyvendinimo ir sąveikos mechanizmas su respublikinėmis ir vietos visuomeninėmis organizacijomis ir bendruomenėmis (pvz.: Lietuvos šaulių sąjungos nariais, privačiomis saugos tarnybomis, sporto klubų atstovais, stadionų, parkų administracijomis, pramogų verslo atstovais) nėra pakankamas, detalus ir aiškus. Būtent vykdoma policijos ilgalaikė reforma stabdo minėtą procesą. Šio pobūdžio iniciatyvos mūsų manymu, kaip tik turėtų būti formuojamos teisėsaugos

²³ Policijos patrulio veiklos instrukcija, 2002 m. gruodžio 24 d. Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas Nr. 660, 7 paragrafas.

pareigūnų, būtent jie disponuoja tiksliausia informacija apie įvykius, jų analizuojama informacija apie užregistruotus įvykius, nusikaltimų augimo tendencijas yra operatyvesnė, pareigūnai gali daryti tikslesnę įžvalgą nusikalstamumo užkardymo ir prevencijos klausimais.

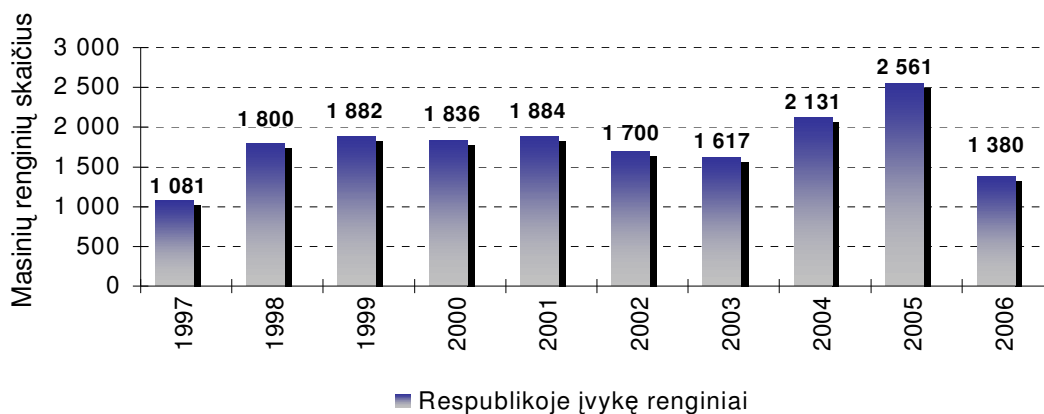
2.4. Masiniai renginiai ir viešosios tvarkos pažeidimai, jų formavimosi prielaidos

Vienas iš strateginių policijos prioritetų – užtikrinti visuomeninę rimtį, asmens bei visuomenės saugumą, žmogaus teisių, laisvių bei teisėtų interesų apsaugą. Apibendrinant vien praėjusių metų baudžiamąją statistiką, nusikalstamumo rūšinės struktūros ir kiekybiniai pokyčiai atitinka natūralaus statistinio svyravimo dėsningumus, o jų tendencijos jau keli metai lieka pastovios.

“Pastaruoju metu gerėjantys statistiniai kriminogeninės situacijos rodikliai nuteikia optimistiškai, tačiau atsipalaiduoti nereikėtų, nes neatlikus išsamių tyrimų, nėra aiškios tikrosios užregistruotų nusikaltimų skaičiaus mažėjimo priežastys”, - pastebėjo vidaus reikalų ministras R.Šukys.²⁴

Šių teiginių kontekste panagrinėkime Respublikoje vykusių masinių renginių statistinius duomenis. Čia pastebimas akivaizdus renginių gausėjimas, tačiau negalime nepastebėti, kad gausėjant renginiams, su jais didėja ir teisės pažeidimų skaičius.

Diagrama 1. Respublikoje įvykusių masinių renginių statistika per laikotarpį 1997- 2006²⁵ metus

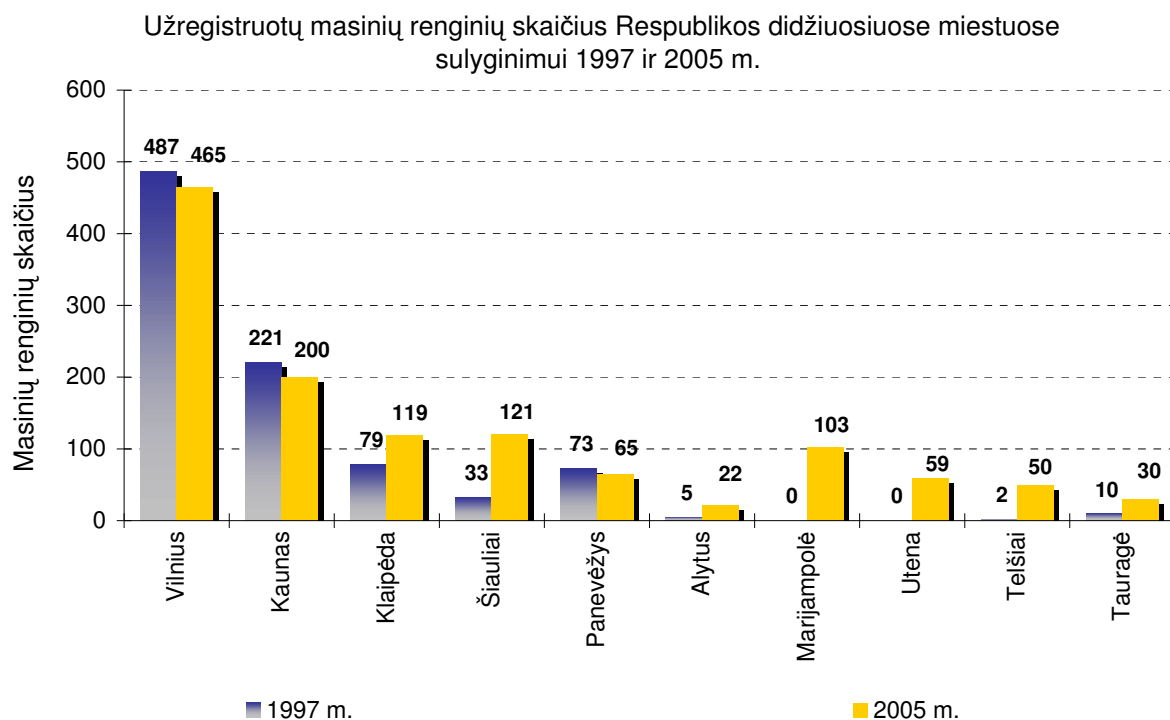
Iš pateikto grafiko matyti, kad mažiausiai užregistruotų masinių renginių buvo 1997 metais. Galima daryti prielaidą, kad tam įtakos turėjo informacijos stoka apie renginius; bilietų kainos; mažas organizatorių patyrimas organizuojant tokius renginius ir kita. Pažiūrėjus į pateiktą grafiką, matyti, kad kiekvienais metais renginių skaičius vis didėja ir to pagrindas yra reklamos gausėjimas,

²⁴ Policijos departamente vyko operatyvinis pasitarimas, kuriame buvo aptarta kriminogeninė situacija šalyje per šešis šių metų mėnesius, viešosios tvarkos užtikrinimas šalyje vasaros sezono metu, kiti policijos veiklos aspektai. VRM ministro R.Šukio pranešimas "Policijos veiklos rezultatai: pažanga džiugina, uždaviniai įpareigoja". 2006-07-20

²⁵ Duomenys už 2006 metus pateikiami vertinant pirmųjų 6-į mėnesių statistinius duomenis.

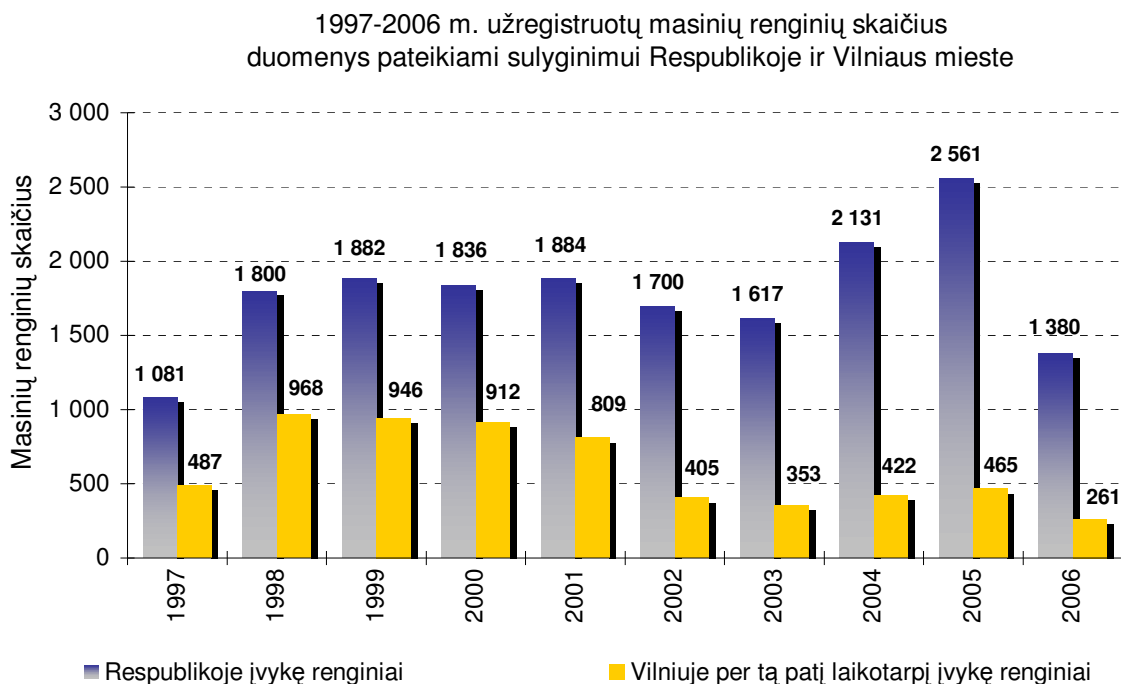
renginio laikas bei vieta, organizatorių sugebėjimai sudominti žiūrovus renginio turiniu bei skirtingų visuomenės grupių poreikių tenkinimu.

Diagrama 2. Masiniai renginiai ir įvykių juose formavimosi tendencijos

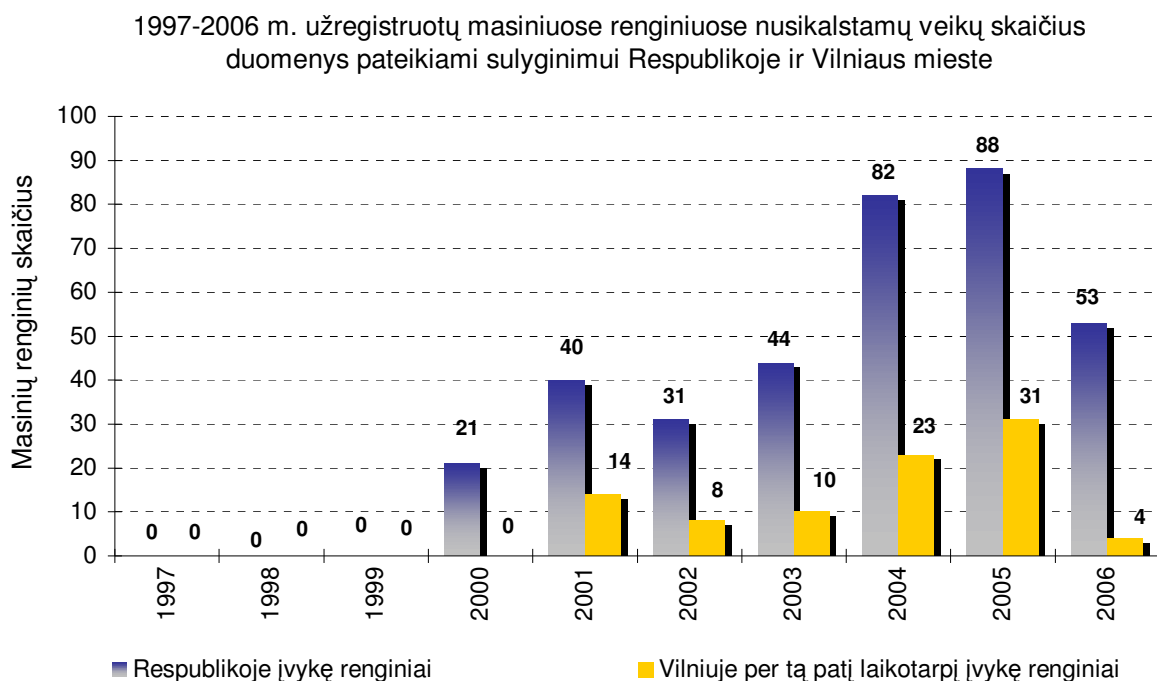
Iš diagramos pastebima tendencija jog masinių renginių problema tai ne tik didžiųjų Respublikos miestų rūpestis. Šis reiškinys akivaizdžiai plečiasi ir persikelia į regionus, į vietas kuriose anksčiau nebuvo užfiksuotas intensyvus renginių skaičius. Ar vietos policijos įstaigos bus pajėgios sutelkti reikiamas pajėgas ir specialistus darbui šių įvykių vietose?

Diagrama 3. Vilniaus mieste įvykusių masinių renginių statistika per laikotarpį 1997- 2006²⁶ metai

Tokių renginių svyravimą Vilniaus mieste lėmė tai, kad 1998 metais buvo net 186 užsienio oficialių delegacijų vizitai.

Diagrama 4. Respublikoje ir Vilniaus mieste masinių renginių metu užregistruotos nusikalstamos veikos

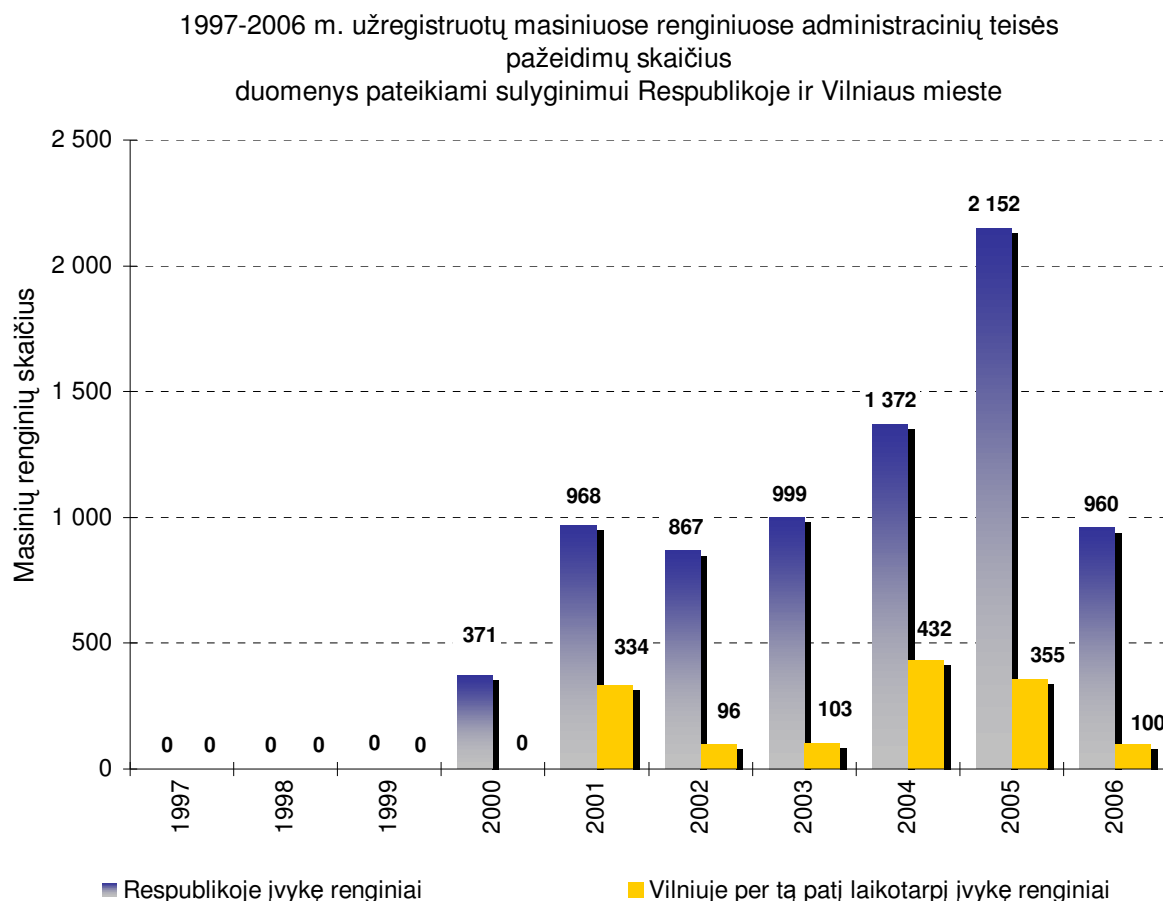

Iš diagramos matyti, kad nusikalstamumas masiniuose renginiuose tiek Lietuvoje, tiek ir Vilniaus mieste palaipsniui kyla. Staigėsnis nusikalstamumo kilimas pastebimas 2000 m., 2001 m.,

²⁶ Duomenys už 2006 metus pateikiami vertinant pirmųjų 6-ių mėnesių statistinius duomenis.

2004 metais. Tam įtakos turėjo gausesni ir dažnesni masiniai renginiai, o taip pat ir didesnis dalyvavusių renginyje žmonių skaičius.

Diagrama 5. Respublikoje ir Vilniaus mieste masinių renginių metu užregistruoti administraciniai teisės pažeidimai

Iš diagramos matyti ryškus administracinių teisės pažeidimų masiniuose renginiuose padidėjimas 2004 m.. Tai yra susiję su šių renginių pagausėjimu: kuo daugiau vyksta renginių tuo daugiau užregistruojama įvairių teisės pažeidimų (tai vagystės, chuliganizmo atvejai, tyčiniai kūno sužalojimai, autotransporto nuvarymai ir kita).²⁷ Taigi, didėjant renginių skaičiui, didėja poreikis didinti policijos pareigūnų skaičių, kad šie tinkamai apsaugotų masiniame renginyje dalyvaujančių asmenų saugumą bei palaikytų viešąją tvarką. Renginių didėjimas, atspindi tai, kad yra didesnis žmonių suinteresuotumas jais ir žmonių skaičius renginiuose didėja, nežiūrint į jų pobūdį.

Siekiant užtikrinti saugumo reikalavimus masiniuose renginiuose dideles pastangas turi įdėti ir patys organizatoriai, kurie pagal sutartį privalo užtikrinti, kad būtų:

²⁷ Lietuvos viešoji policija, masinių renginių statistiniai duomenys 1997- 2005 m. Internetinė prieiga: http://viesoji.policija.lt/index.php?page_id=110

1. aptverta renginio vieta, tai yra visa teritorija, kurioje vyksta renginys, tačiau aptverta renginio teritorija iki vyks renginys neturi trukdyti renginyje nedalyvaujantiems žmonėms,
2. renginius organizuojant tamsiu paros metu, organizatoriai privalo gerai apšviesti tiek renginio, tiek jo prieigų teritorijas,
3. organizatoriai būtinai turi sudaryti sutartį dėl viešosios tvarkos palaikymo, turi turėti patvirtintą teritorijos apsaugos organizavimo planą, kuris turi būti suderintas su viešosios tvarkos tarnybos vadovu.²⁸

Renginio organizatoriai atsižvelgdami į įstatymus privalo renginį nutraukti kai:

1. renginys nebetenka pranešime nurodyto pobūdžio;
2. iš susirinkimo nepašalinami asmenys, kurie pažeidinėja LR įstatymus;
3. kai yra kurstoma pažeidinėti įstatymus ar dorovę.²⁹

Tačiau jei įstatyme nurodyti reikalavimai yra pažeidinėjami ar iškyla grėsmė žmonių saugumui, renginio organizatoriai renginį turi kuo skubiau nutraukti ir pasistengti kuo taikiau išskirstyti renginio dalyvius, tačiau jei jiems tai nepavyksta padaryti, į pagalbą pasitelkiami policijos pareigūnai, kurie tuo metu prižiūri viešąją tvarką ir saugumą renginyje, taip pat pareigūnai savo nuožiūra gali nutraukti renginį kai:

1. organizatoriai tyčia ar šiurkščiai pažeidžia susirinkimo įstatymo nustatytą renginio organizavimo tvarką, tai būtų (kai neatitinka suderinta renginio vieta, laikas, pobūdis);
2. pasinaudodami renginiu kėsiasi įvykdyti ar įvykdo nusikaltimus LR valstybės nepriklausomybei, konstitucinei santvarkai ar daro kitas tyčines veikas, kurios kelia grėsmę žmogaus sveikatai, gyvybei, laisvei, vykdymo bei viešai tvarkai;
3. pavieniui ar grupėmis trikdo transporto eismą, trikdo valstybinių įstaigų, organizacijų normalią veiklą, siekia sudaryti avarines gamybos situacijas karinėse įmonėse ar kitose įmonėse, kuriose yra gaminamos sprogstamosios, nuodingosios ar kitos pavojingos medžiagos.

Taigi norint, kad renginys būtų teisėtas ir atitiktų jo pravedimo reikalavimus, organizatoriai turi laikytis LR susirinkimo įstatymo, Tvarkymo ir švaros taisyklių,³⁰ kitų norminių teisės aktų.

Vertinant įstatymus reglamentuojančius policijos pareigūnų veiklą, 2005 metais buvo atliktas tyrimas³¹, kuriuo buvo norima išsiaiškinti ar pareigūnai tinkamai yra susipažinę su įstatymais, ar pagrindinis masinius renginius reglamentuojantis 1993 metais priimtas susirinkimo įstatymas atitinka šiuolaikinės valstybės pareigūnams keliamus reikalavimus. Buvo gauti šie rezultatai.

²⁸ Vilniaus miesto Savivaldybės tarybos patvirtintos "Tvarkymo ir švaros taisyklės" V., 2005-01-19, Nr.1-655

²⁹ LR Susirinkimų įstatymas, V., 1993-12-02, Nr., I-317, 16 straipsnis

³⁰ Vilniaus miesto Savivaldybės tarybos patvirtintos "Tvarkymo ir švaros taisyklės" V., 2005-01-19, Nr. 1-655

³¹ Brazinskaitė N. Vilniaus m. VPK Viešosios policijos pareigūnų apklausos rezultatai. MRU PF Magistro diplominis darbas 2005, Vilnius.

- Pareigūnai susipažinę su tarnybos veiklą reglamentuojančiais teisės aktais, tarnybinėmis instrukcijomis: išsamiai - 92%, nepakankamai - 8%, nesusipažinę - 0%;
- Pareigūnai vertina tarnybos veiklą reglamentuojančius teisės aktus, instrukcijas: puikiai parengtos - 20%, taisytinios - 68%, riboja galimybes profesionaliai atlikti pareigas - 12%;
- Susirinkimų įstatymo vertinimas: teigiamai - 32%, neigiamai - 12%, taisytinai - 54%, nesusipažinę - 0%, keistinas - 2%.

Vertinant šiuos duomenis, net 54% tai yra net pusę visų respondentų mano, kad Susirinkimų įstatymas yra pasenęs ir jį būtina taisyti. Pasak PD prie VRM Viešosios policijos valdybos viešosios policijos valdybos viešosios tvarkos skyriaus viršininko Sauliaus Kazlausko, ta pati situacija lieka ir 2006 m. teisiniame veiklos reglamentavime.

2.5. Viešosios tvarkos pažeidimų prevencija masinių renginių metu

Policija, valstybėje turi išimtinę teisę taikyti bendruosius veiklos metodus - įtikinimą, prievartos priemones, ko neturi kitos institucijos minėtos anksčiau. Todėl policija yra pagrindinė institucija, kuri gali ir privalo palaikyti viešąją tvarką bei užtikrinti visuomenės saugumą masiniuose renginiuose. Tačiau, kad policija tinkamai ir gerai atliktų savo misiją, jai privalo padėti ir patys visuomenės nariai. Visiems gerai žinoma, kad visuomenės bendradarbiavimas su policija priklauso nuo gyventojų požiūrio į pačią policiją. Pastebima policijos ir visuomenės svarba: stengdamasi veiksmingai dirbti, policija yra priklausoma nuo visuomenės, o visuomenė yra policijos darbo vertintoja, todėl nuo jos priklauso tolimesnis policijos veiklos organizavimas. Juk žinome, jei visuomenė pasitikės policija, tai jos darbas ir atliekamos funkcijos bus efektyvios ir tinkamai įvykdytos, juk norint tinkamai įvykdyti tarnybinę misiją, nepakanka turėti vien teisinius įgaliojimus. Čia svarbu, supratimas, kultūra, sugebėjimas užmegzti ir išlaikyti bendruomeninius santykius, kurių pagalba sukursime saugią aplinką visuomenėje.

Norint užtikrinti saugią aplinką turime nustatyti saugumo politikos pagrindinius tikslus, uždavinius, kokiomis priemonėmis mes tai padarysime. Lietuvos Respublika, formuodama ir įgyvendindama nacionalinę saugumo politiką, laikosi visuotinai pripažintų tarptautinės teisės principų, dalyvauja kuriant teisę ir teisingumu pagrįstą tarptautinę tvarką. Turi būti kuriamas naujas nusikaltimų kontrolės ir prevencijos sistemos modelis, kurį taikant būtų galima nuosekliai ir kompleksiskai šalinti masiniuose renginiuose esmines nusikaltimų priežastis ir sąlygas, racionaliai naudoti tam skiriamus išteklius, turi būti didinamas savivaldybių institucijų vaidmuo kuriant saugią gyvenamąją aplinką.³²

³² LR Seimo nutarimas, "Dėl nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo" priedo pakeitimas, Vilnius, Nr. X – 91, 2005-01-20.

Kad pasiekti norimų tikslų, tiek policija, tiek patys visuomenės nariai turi tarpusavyje bendradarbiauti, kurti savanoriškus susivienijimus, kurie leistų dalyvauti politiniame, kultūriniame gyvenime. Trinarė sąveika – bendruomenė, valstybė ir policija, tai pilietinės visuomenės stabilumo laidas. Viešasis saugumas yra esminė sąlyga užtikrinant šalies nacionalinį saugumą. Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas (Žin., 1997, Nr.2-16, 2003, Nr.32-1309) žmogaus ir piliečio teises, laisves bei asmens saugumą įvardija kaip vieną iš pagrindinių nacionalinio saugumo objektų ir nustato, kad Vyriausybė ir teisėsaugos institucijos privalo apginti piliečius ir valstybę nuo korupcijos, nusikalstamų veikų, kurios įvykdomos viešose vietose bei masiniuose renginiuose, taip pat užtikrinti asmens ir turto saugumą.

Saugios aplinkos kūrimą lemia valstybės išorinė ir vidinė tolerancija. Tarptautiniame kontekste toleruotina yra tokia valstybė, kuri yra patikima jos piliečiams ir patraukli užsienio valstybėms bei užsieniečiams. Valstybės patikimumą ir patrauklumą lemia jos vidaus bei užsienio politikos stabilumas ir gyvenamosios aplinkos saugumas. Esant nesaugiai aplinkai gali išsivystyti valstybės degradacija, taip pat tokia aplinka skatina nepasitikėjimą valstybe ir visuomenės susiskaidymą į tarpusavyje nebendraujančias grupes. Taigi, norint turėti saugią aplinką tu gali pasirūpinti pati Valstybė arba asmeninės gyvenamosios aplinkos saugumu rūpinasi patys žmonės. Bet sujungus tiek vienos pusės jėgas, tiek kitos galima pasiekti neblogų rezultatų ir pakankamai gerai pasirūpinti saugia aplinka.³³

Svarbiausias bendradarbiavimas nusikaltimų kontrolės ir prevencijos srityje daugumoje pasaulio šalių vyksta tarp visuomenės narių ir policijos. Policininkų galimybės didžiąja dalimi priklauso ne tik nuo jų moralumo, profesionalumo, bet ir nuo žmonių nusiteikimo padėti.

Didelę įtaką nusikalstamumo augimui jaunimo tarpe daro mažas dėmesys jų užimtumui, vertybių formavimui, nepakankamas valstybinių institucijų ir visuomeninių organizacijų prevencinis darbas su nepilnamečiais. Nepaslaptins jog didžiąją dalį viešosios tvarkos pažeidimų viešose vietose tame tarpe ir masių renginių metu yra įvykdomi jaunuolių nuo 14 – 25 metų amžiaus. Ypač tai ryšku analizuojant įvykius užfiksuotus sporto renginių metu. Štai pavyzdys visuomeninės iniciatyvos, kurios vienas iš pagrindinių tikslų darbas su jaunimu.

Beveik prieš dešimtmetį, t.y. 1997 m. rudenį Lietuvoje buvo įsteigtas judėjimas “Stabdyk nusikalstamumą” (toliau vadinamas Judėjimu). 1997 - 1998 m. įsteigta apie 40 šio Judėjimo skyrių visoje šalyje, vienijančių per 2 000 narių. Vien Vilniuje aktyviai veikė apie 400 narių. Judėjimą palaikė ir finansiškai rėmė tiek Vyriausybė, tiek ir vietos savivalda. Judėjimo nariai tapo svarių policijos ramsčiais. “Stabdyk nusikalstamumą” nariai kartu su policija palaikydavo

³³ Doc. Dr. Šakočius A., “Gyvenamosios aplinkos saugumas ir šiuolaikinės policijos sampratos problemos”, // Jurisprudencija, 2002, t. 35(27); 15-25.

viešąją tvarką masinių renginių metu, diskotekose, patruliuodavo gatvėse, pradėjo įgyvendinti saugios kaimynystės programą. Didelį dėmesį Judėjimas skyrė vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevencijai. 1998 m., bendradarbiaujant su Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos, buvo įsteigtas judėjimas „Jaunieji policijos rėmėjai“.

Šis dviejų judėjimų bendradarbiavimas vyko apie 3 - 4 metus. Apie 2001 m., kai buvo nutrauktas finansavimas judėjimui „Stabdyk nusikalstamumą“ iš valstybės biudžeto, parama ir vaidmuo, organizuojant Jaunųjų policijos rėmėjų veiklą, pamažu blėso. Šiai dienai tikslių duomenų apie likusius ir vykdančius kokią nors veiklą judėjimo „Stabdyk nusikalstamumą“ skyrius nėra. Šiai dienai Vilniuje judėjimas nebevykdo jokios veiklos. Judėjimas nebegauna finansavimo nei iš Vyriausybės, nei iš savivaldybės biudžetų.

Analizuojant daugelio respublikos policijos įstaigų ir vietos savivaldybių metų veiklos ataskaitas, visuomeninių tarybų posėdžių protokolus vis pastebimas nepakankamas finansavimas darbui prevencijos srityje ir būtent darbui užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose. Pastebimas ir policijos transportui kuro stygius, papildomų kelio ženklų (pvz., „Apvažiavimas“) eismo nukreipimui masinio renginio prieigose nepakankamumas. Visos šios pastabos nėra būdingos kiekvienam renginiui tačiau atskiras renginių pobūdis (pvz.: eitynės, sportiniai bėgimai, dviratininkų lenktynės) reikalauja papildomų išlaidų ir žmogiškųjų išteklių. Policijos pagrindinėms funkcijoms užtikrinti lėšos yra skiriamos ir biudžetas stengiamasi didinti, tačiau prevencijos srityje reikalingos papildomos lėšos.

Jeigu peržvelgtume į užsienio valstybių nusikalstamumo prevencijos praktiką, pastebėtume, kad daugelyje pasaulio miestų vietos policija bei savivaldybės noriai finansuoja įvairias visuomenines iniciatyvas ir judėjimus, kurie užsiima nusikalstamumo prevencija. Juk vien policijos darbo nepakanka.

Siekdami tinkamai organizuoti prevenciją masiniuose renginiuose, Policijos generalinis komisaras, kartu su Kūno kultūros ir sporto departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Generaliniu direktoriumi 2005 m. spalio 04 d. pasirašė bendrą įsakymą dėl brutalaus žiūrovų elgesio per sporto renginius prevencijos komisijos sudarymo. Į šią komisiją įtraukti sporto ir teisėsaugos institucijų atstovai.

Ši komisija rengs ir teiks pasiūlymus dėl teisės aktų, numatančių prevencinių ir kito poveikio priemonių taikymą asmenims, kurie susiję su brutaliu elgesiu, sporto rungtinių metu, projekto parengimo. Komisija bendradarbiaus su valstybės, savivaldos institucijomis, atitinkamomis sporto federacijomis, klubais ir sporto įrenginių savininkais, nustatys institucijų, atsakingų už sporto renginių organizavimą ir viešosios tvarkos bei saugaus eismo užtikrinimą tokių renginių metu, bendradarbiavimo tvarką. Taip pat teiks siūlymus institucijoms, dalyvaujančioms organizuojant sporto renginius, dėl tinkamos veiklos užtikrinant visuomenės saugumą tokių renginių metu, skatins

tinkamą sporto sirgalių elgesį, taip pat siūlys klubams iš savo narių išsirinkti tvarkdarius, kurie padėtų kontroliuoti žiūrovus.

3. VIEŠOJO SAUGUMO STRATEGIJOS FORMAVIMAS MASINIUOSE RENGINIUOSE

3. 1. Viešojo saugumo plėtros strateginės nuostatos masinių renginių organizavimo srityje

Viešosios tvarkos apsaugą, kaip valdymo funkciją, remiantis Konstitucija garantuoja Vyriausybė, o jos strategijos formavimas priskirtas Vidaus reikalų ministerijos kompetencijai. Vidaus reikalų ministerijos, kaip centrinės valdžios, padalinys yra Policijos departamentas, kuris pagal Policijos veiklos įstatymo 13 straipsnio 3 dalį yra atsakingas už bendrą pavaldžių policijos įstaigų veiklos strategijos planavimą ir viešosios tvarkos apsaugos srityje.

Vidaus reikalų ministras įsakymu³⁴ patvirtino „Viešojo saugumo plėtros iki 2010 metų strategiją“, o Lietuvos policijos generalinis komisaras įsakymu³⁵ patvirtino „Viešojo saugumo plėtros iki 2010 metų strategijos įgyvendinimo policijos sistemoje programą“ (toliau – strategija). Strategijoje nurodyta, kad būtina sukurti naują vadovavimo policijai, jos organizavimo, bendradarbiavimo su socialiniais partneriais pilietinėje visuomenėje būdų ir formų sistemos modelį, kurį panaudojus būtų sudarytos didesnės galimybės tenkinti visuomenės interesus ir poreikius viešojo saugumo užtikrinimo srityje, remtis racialesniais policijos finansinių bei žmogiškųjų resursų naudojimo būdais, sutelkti bendras valstybės institucijų ir visuomenės pastangas.

Strateginis planavimas - tai problemos sprendimo procesas, vykstantis žvelgiant iš organizacijos ateities perspektyvos programuojant ateitį. Tai yra procesas, kuriam vykstant būtina numatyti įvykius ir spręsti, kas įmanoma ir būtina daryti, kad organizacija pasinaudotų esamomis galimybėmis, gautų naudos ir savo viešojo administravimo funkcijas atliktų teisiškai nepriekaištingai ir efektyviai.³⁶

Planavimas yra pirminė funkcija, kuri numatoma susiklosčiusiai situacijai spręsti. Planavimas kiekvieną kartą turi būti inicijuojamas vadovo ar kito atsakingo pareigūno, nes planavimas nevyksta savaime. Planuojant koncentruojamasi į svarbiausius veiksmus, galinčius nulemti plano sėkmę arba nesėkmę. Planavime pagrindinė užduotis tikslų formulavimas, nes jie konkrečiai apibūdina, kas turi būti pasiekta, jie apibrėžia tolimesnių veiksmų parinkimo kryptį. Kiekvieną kartą kažką planuojant, be pagrindinio plano turi būt sudaromi ir išvestiniai planai, kurie detalizuoja ir sukonkretina bendrąjį planą. Tiek bendras - pagrindinis, tiek išvestinis planai dar

³⁴ Vidaus reikalų ministro 2003-07-02 įsakymas Nr. 1V-250

³⁵ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003-10-09 įsakymas Nr. V-535.

³⁶ Jančiauskas E., Rekerta K., „Vidinis vyriausybinių institucijų veiklos koordinavimas strateginio planavimo procese“, Vilnius, 2001

papildomi biudžetiniai planais, kurių pagrindu yra paskirstomi finansiniai ištekliai, jie sukuria bazę planams įgyvendinti.

Kiekvienas strateginis planavimas yra įgyvendinamas priimant strateginius sprendimus, bet kad juos priimti pirmiausia reikia aptarti tokius klausimus, kurie yra labai svarbus kuriant strateginį planą, pirmiausia išsiaiškinam koks šio plano tikslas, kokie yra uždaviniai, kokias priemones, pajėgas naudoti, kaip panaudoti kuo mažiau resursų, bet pasiekti norimą tikslą.

Visa planavimo sistema, strategijai įgyvendinti susijusi su tam tikrų misijų ir tikslų nustatymu. Pats strategijos kūrimas yra susijęs su tikslų formulavimu, tam tikrų alternatyvų įvertinimu ir jų parinkimu. Tiksliai strategijos sudarymo ir realizavimo apibrėžti negalima. Jos turinys kiekvieną kartą vis kažkuo nauju pasipildo, išsiplečia, tai priklauso nuo situacijos ir norimo tikslo.³⁷

Analizuojant policijos strateginio planavimo modelį, pirma svarbu įvardinti strateginio planavimo etapus:

- Policijos misija;
- Policijos tikslai;
- Išorinės aplinkos veiksnių analizė ir įvertinimas;
- Vidinės aplinkos veiksnių analizė ir įvertinimas;
- Strategijos pasirinkimas;
- Plano sudarymas;
- Strateginių alternatyvų analizė;
- Strategijos įvertinimas.

Policijos veikla nuolat susiduria su naujomis situacijomis. Viešojo saugumo aplinka yra kintanti ir nenusakoma, todėl parengti strategiją – sunki užduotis.

Atsižvelgiant į situaciją, strategijai galima suteikti šias reikšmes:

- Planas;
- Manevras;
- Įprastas elgsenos modelis;
- Pozicija;
- Perspektyva.

Pateiktos strategijos prioritetingos reikšmės rodo, kad organizacijos turi būti labai lanksčios kurdamos strategijas.

³⁷ Круглов М. Х., “Стратегическое управление компанией”, Москва, 1998, С.503-504.

Europos šalių policijos patirtis rodo, kad visuotinės konkurencijos sąlygomis nugalėtieji, kurie tiksliau prognozuoja galimus aplinkos (visuomenės) pokyčius ir adekvačiai į juos reaguoja.

Apibendrinant analizuotus teritorinių policijos įstaigų strateginius planus galime daryti išvadą:

- Policijos komisariatuose struktūrinių padalinių darbas planuojamas, organizuojamas ir vykdomas pagal sudaromus pusmetinius ir metinius veiklos planus.
- Analizuojant komisariatų viešosios tvarkos užtikrinimui parengtų metodinių leidinių ir veiklos planus³⁸ ir juose numatytas priemones nustatyta, kad jos kasmet yra analogiškos, bendro pobūdžio, formalios ir iš esmės nesikeičiančios.
- Numatytus uždavinius „viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas bei eismo saugumo kontrolė ir skatinimas“ sektoriuje policijos komisariatai savo veiklos ataskaitose daugiausia vertina pagal kiekybinius kriterijus. Vyraujantys kiekybiniai uždavinio įgyvendinimo vertinimo kriterijai leidžia daryti palyginimą su ankstesnių metų policijos komisariatų veikla, tačiau nesuteikia pakankamos informacijos apie vykdomos programos uždavinio įgyvendinimo rezultatus, šio uždavinio vykdymą efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriais, taip pat apie įvykdytų priemonių poveikį viešojo saugumo užtikrinimui prižiūrime teritorijoje³⁹. Nustatyti kiekybiniai kriterijai nėra pakankami, kad būtų kokybiškai ir išsamiai įvertinamas policijos komisariatų viešojo saugumo užtikrinimo uždavinių įgyvendinimas⁴⁰.

Taigi apibendrinant galima teigti, jog planuojant policijos įstaigų veiklą būtina skirti didesnę dėmesį viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimui masiniuose renginiuose. Tuo tikslu svarbu suformuoti viešojo saugumo koncepciją darbu masiniuose renginiuose. Ši viešojo saugumo sektorių išskirti kaip svarbų viešojo saugumo užtikrinimo klausimą. Taip pat būtina sukurti policijos padalinių ir privačių saugos tarnybų bendrą veiksmų planą, kuris padėtų geriau koordinuoti uždavinius užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą įvairaus pobūdžio masiniuose renginiuose.

3. 2. Žmogiškieji ištekliai ir pajėgos darbui masiniuose renginiuose

Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimą masiniuose renginiuose, policijos pajėgų darbą organizuoja teritorinės policijos įstaigos.

Policijos komisariatai organizuodami viešojo saugumo užtikrinimo veiklą prižiūrime teritorijoje susiduria su personalo kaitos ir neužimtų pareigybių problemomis.

³⁸ Analizuotų viešosios tvarkos užtikrinimui parengtų metodinių leidinių ir veiklos planų sąrašas, priedas Nr. 4

³⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimu Nr. 827 patvirtintos „Strateginio planavimo metodikos“ 42 punktą

⁴⁰ Valstybinio audito ataskaita „Viešojo saugumo užtikrinimas prižiūrime teritorijoje“, 2005 m. gruodžio 22 d. Nr. 2040 - 46 P – 129, Vilnius

Policijos pareigūnų trūkumas trikdo šalies policijos komisariatų veiklos plėtotę, viešojo saugumo užtikrinimo tikslų prižiūrime teritorijoje įgyvendinimą.

Policijos departamento nuomone „Šiuo metu Lietuvoje egzistuojanti policijos pareigūnų profesinio rengimo sistema iš esmės skiriasi nuo daugelyje ES valstybėse narėse taikomos policijos pareigūnų profesinio rengimo praktikos. Minėtose šalyse policijos pareigūnų rengimas ir kvalifikacijos tobulinimas organizuojamas žinybinėse mokymo įstaigose ir finansuojamas policijos sistemos. Tačiau dėl teisės aktuose nustatytos dabartinės tvarkos Lietuvoje policijos sistema nedisponuoja policijos pareigūnams rengti skiriamomis lėšomis ir negali susieti specialistų rengimo proceso su savo realiais poreikiais. Dėl policijos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos trūkumų susidarė didelė policijos pareigūnų stoka bei dirbančių policijos pareigūnų kvalifikacijos trūkumas ir tai tiesiogiai įtakoja policijos veiklai ir jos kokybei.

Policijos departamente parengta ir artimiausiu metu bus teikiama Lietuvos Respublikos Vyriausybei svarstyti Lietuvos policijos sistemos plėtros programa ir šios programos įgyvendinimo priemonių planas, kuriame yra numatyta 2006 m. užkomplektuoti 80 policijos pareigybių, 2007 m. – 800 policijos pareigybių ir 2008 m. dar 800 policijos pareigybių, skiriant tam būtinas lėšas“.

Esamas policijos pareigūnų (patrulių) trūkumas lemia, kad viešojo tvarka ir visuomenės saugumas policijos komisariatų prižiūrime teritorijoje nėra užtikrinamas tiek, kiek reikalinga vietos bendruomenės saugumo pojūčiui didinti (išskirti galima tik didžiuosius Lietuvos miestus, kur policijos pareigūnų trūkumas nėra toks akivaizdus). Policijos patrulių trūkumas ypač reikšmingas organizuojant ir vykdant viešosios tvarkos apsaugą kaimo vietovėse.

Sekantis svarbus aspektas įtakojantis policijos darbą viešojo saugumo sektoriuje yra pareigūnų profesionalumas. Ugdant pareigūnų profesionalumą, svarbiausias vaidmuo priklauso profesiniam mokymui. Gerai paruoštas policijos pareigūnas nebijo atsakomybės, kas ir sudaro jo aktyvių veiksmų pagrindą, bet kurioje situacijoje. Kitą vertus aktyvūs veiksmai privalo būti aiškūs ir apdairūs, o ne greitai ir neprotingi.

Lietuvai esant ES nare policijos mokslui turi būti keliami aukštesni reikalavimai: tai būtų ir naujų mokymosi dalykų įvedimas, kuris palengvintų suprasti ir atlikti pareigūnų veiklą. Seminarai, mokymai turi būti susiję su pareigūnų specializacija, tai yra turi būti tiesiogiai susiję su jų darbu. Šių mokymų tikslas apmokyti pareigūnus specialios taktikos (būrio struktūra, padalinio kolonos formavimas, kolonos apsaugos formavimas, pagrindinės rikiuotės formuotės, pasirengimas aktyviems veiksams, minios valdymo ir išskaidymo ypatumai ir kt.), supažindinti su specialiu policijos priemonių panaudojimo pagrindais masinių teisėtvarkos pažeidimų, o taip pat ir riaušių malšinimo metu.⁴¹

Analizuojant policijos pareigūnų profesinio ugdymo aspektus svarbu būtų paminėti ir vidaus tarnybos pareigūnų veiklos tobulinimą.

⁴¹ Šalies mobilių viešosios policijos padalinių mokymai, 2005-05-06 Internetinė prieiga: http://viesoji.policija.lt/index.php?page_id=111

Vidaus tarnybos pulkų reformavimas į viešojo saugumo tarnybą tai viena iš sisteminių grandžių įgyvendinant vidaus reikalų ministerijos politiką visuomenės saugumo stiprinimo srityje. Šiai dienai vidaus reikalų sistemoje ši tarnyba tai vienintelė profesionali tarnyba pasirengusi operatyviai reaguoti ir talkinti viešosios policijos pareigūnams kilus masinių neramumų situacijai. Norėtusi paminėti keletą Tarnybos veiklos funkcijų:

1) slopina riaušes, masinius neramumus, grupinius veiksmus, kuriais pažeidžiama viešoji tvarka ar priešinamasi teisėsaugos pareigūnams, riaušes laisvės atėmimo vietose ar grupinius pasipriešinimus laisvės atėmimo vietų administracijai, taip pat kitokius tyčinius veiksmus, šiurkščiai pažeidžiančius laisvės atėmimo vietų vidaus tvarką, išlaisvina įkaitus;

2) ypatingų ir ekstremalių situacijų atvejais užkerta kelią veiksams, keliantiems pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai, turtui, gamtai arba šiurkščiai pažeidžiantiems viešąją tvarką ar laisvės atėmimo vietos vidaus tvarką; ... „⁴²

Policijos pajėgų veiksmais yra palaikoma viešoji tvarka, šis palaikymas užtikrina saugios gyvenamosios aplinkos formavimą ir kontrolę.

Pareigūnų veikla masiniame renginyje turi atlikti ne tik tas policijos funkcijos, kurios susijusios su renginiu, bet vykdyti bendras funkcijas, pažeidimų prevenciją, eismo saugumo užtikrinimą.

Viešajai tvarkai, žmonių ir eismo saugumui užtikrinti masinių renginių metu policijos įstaigoje yra formuojamos atitinkamos atskiros pareigūnų grupės.

Viešajai tvarkai renginyje palaikyti yra skiriamos tokios pajėgos:

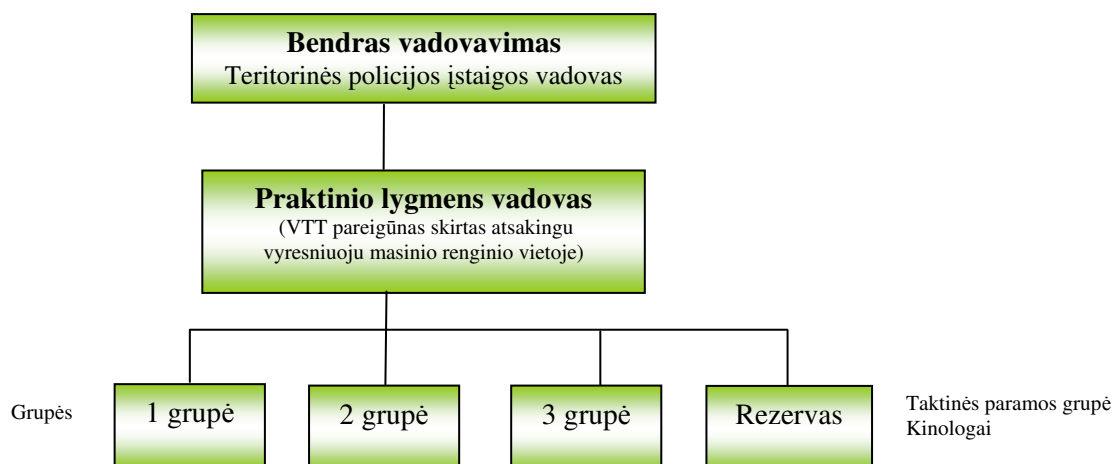
1. pagrindinės pajėgos (viešosios policijos pareigūnai, pagrindinis uždavinys padėti organizatoriams sėkmingai pravesti renginį, viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimas renginio prieigose);
2. papildomos pajėgos (privačios saugos tarnybos, visuomeninės organizacijos, galimų pažeidimų prevencija renginio vietoje);
3. priskirtos pajėgos (mobilaus reagavimo pajėgos, medicinos pagalba, priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos ekipažas, viešojo saugumo užtikrinimui ir operatyviam reagavimui kilus incidentams),

Policijos pajėgų užtikrinančių viešąją tvarką ir saugumą masiniuose renginiuose bendroji organizacinė struktūra:⁴³ (1 schema)

⁴² LR Viešojo saugumo tarnybos įstatymas. 2006-07-11. Nr. X-754, 7 straipsnis.

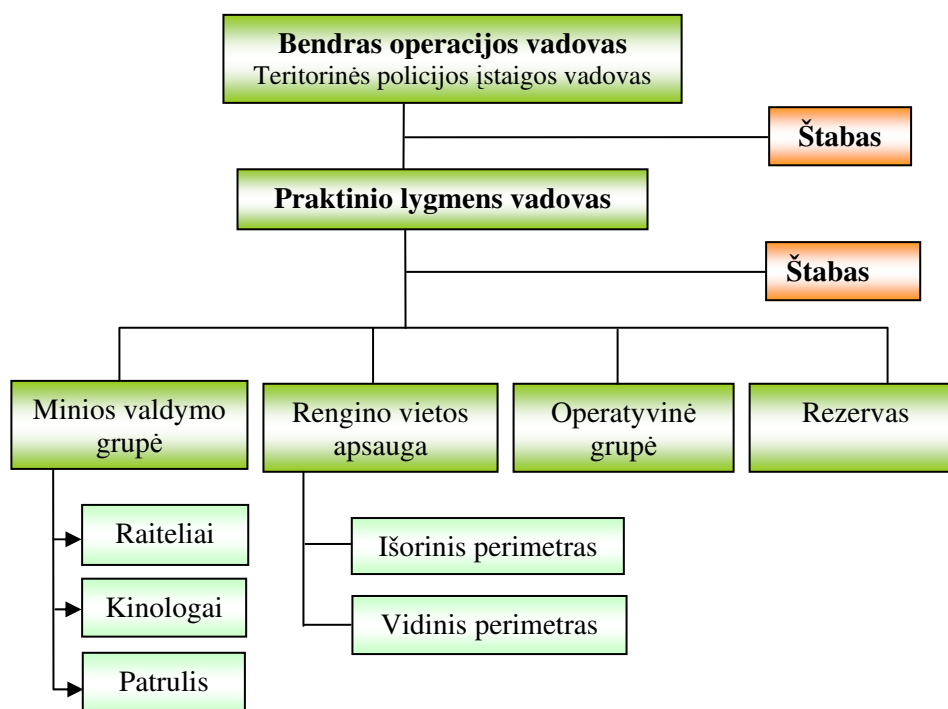
⁴³ Suomijos viešosios policijos darbo organizavimo bendroji organizacinė struktūra. Suomijos pareigūnų seminaras Lietuvos viešosios policijos pareigūnams. Lietuvos Policijos mokymo centras. V., 2001.

1. Schema. Policijos pajėgų bendroji organizacinė struktūra⁴⁴

Respublikinės ar tarptautinės reikšmės svarbiems (savo turiniu, forma, žiūrovų skaičiumi) renginiams papildomai policijos įstaigos vadovas sudaro operatyvinę policijos štabą, o priemonių planą suderina su apskrities policijos komisariatu prie VRM viešosios tvarkos ir licencijavimo kontrolės tarnybos: (2 schema)

2. Schema. Policijos pajėgų jungtinė organizacinė struktūra⁴⁵

⁴⁴ Ši darbo organizavimo struktūra taikoma paprasto vietinės reikšmės renginio metu.

⁴⁵ Tokio štabo suformavimo pavyzdys galėtų būti Popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymas Lietuvoje 1993 m. rugsėjo 4 - 8 d. (pagrindas Vidaus reikalų ministro įsakymas dėl operatyvinio štabo sudarymo), taip pat Jungtinės Karalystės karalienės Jos Didenybės Elžbietos II ir Jo Didenybės Eidenburgo hercogo apsilankymas Lietuvoje 2006 m. spalio 26 - 28 d. (pagrindas Policijos generalinio komisaro įsakymas dėl operatyvinio štabo sudarymo).

Štabo pagrindinės funkcijos: bendras veiksmų koordinavimas, ryšio sistemos užtikrinimas, renginio eigos protokolavimas (visi pokalbiai ryšio priemonėmis yra įrašomi).

Operatyviniam štabui vadovauja padalinio vadovas, kurio aptarnaujamoje teritorijoje vyksta renginys. Šiame štabe yra pareigų paskirstymas tarp štabo narių. Operatyvinio štabo nariai yra supažindinami su masinio renginio programa, planais, žemėlapiais bei kita reikalinga medžiaga. Štabuose veikla koordinuojama vyresniuoju skirto atsakingo pareigūno.

Policijos pareigūnai, bet kokioje situacijoje turi išlaikyti aktyvią poziciją, visada tinkamai spręsti pavestas užduotis ir stropiai atlikti savo pareigas.

3. 3. Policijos veiklos organizaciniai - taktiniai aspektai užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose

Policijos taktika tai veiksmai (priemonės), kurie naudojami sprendžiant konkrečią situaciją. Policijos veikloje taktika apima: policijos personalo pasiruošimą, informacijos gavimą atitinkamų užduočių vykdymui (jos analizė), sprendimo priėmimas ir užduoties išaiškinimas pareigūnams, veiksmų plano paruošimas, policijos pajėgų aprūpinimas techninėmis priemonėmis, vadovavimas, kontrolė ir po užduoties įvykdymo kritinis jos aptarimas (įvertinimas).

Bendroji taktikos samprata – tai kūrybinio apmąstymo produktas, kuris siejamas su operatyvine, tarnybine, administracine ir kita policijos veikla.⁴⁶

Taktika - tai visuma formų, metodų, veiksmų ir būdų, kuriuos naudoja teisėsaugos institucijos ir padaliniai, užtikrinantys ir saugantys viešąją tvarką, taip pat kovojantys su nusikalstamumu.⁴⁷

Taktika ir strategija – skirtingi dalykai. Terminas „taktika“ yra susijęs su žemesnio lygio, trumpalaikiais, vietiniais planais (strategija yra aukštu lygiu vykdomas ilgalaikis užmojis).

Policijos pajėgų taktika naudojama masiniuose renginiuose teisėtiems tikslams pasiekti, prevenciniame lygmenyje tai gali būti pvz.: asmens įspėjimas nedaryti neteisėtų veikų siekiant išvengti įtampos tarp policijos ir minios. Tačiau asmenų nepaklusimas teisėtiems pareigūnų reikalavimams gali skatinti atlikti kitus taktinius veiksmus, asmens sulaikymas arba jo atribojimas nuo minios, tai yra išvedimas iš renginio. Šiuos visus veiksmus atliekant masinių renginių vietose būtina filmuoti, tam kad būtų lengviau nustatyti asmenis padariusius teisės pažeidimus.

Patirtis rodo, kad taktiškai blogi veiksmai sukelia negatyvias pasekmes ar visuomenės vertinimą. Siekiant išvengti taktinio pobūdžio klaidų išanalizuokime policijos pajėgų valdymo

⁴⁶ Masilionis S., „Profesinis taktinis parengimas. Taktiniai reikalavimai, keliami tarnybinių užduočių vykdymui“, //LTU, Policijos fakultetas, V. 2000, P. 5.

⁴⁷ Ф. Е. Колонтаевский, “Организационные и тактические основы охраны общественного порядка и безопасности ОВД”, лекция МВД ПФ, 1994.

organizavimą užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose. Šioje veikloje išskiriami trys pagrindiniai etapai:

1. Paruošiamasis (organizacinis).
2. Vykdomasis (viešosios tvarkos užtikrinimo taktika).
3. Baigiamasis.

Pagrindiniai organizaciniai klausimai paruošiamajame etape:

- Užduoties išaiškinimas;
- Jos įgyvendinimo būdo nustatymas;
- Aplinkybių analizė;
- Konceptijos dėl viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo paruošimas;
- Sprendimo priėmimas.

Sprendimo priėmimo procesas prasideda nuo to momento, kai vietinė administracija, miesto vykdomosios valdžios institucija iš renginio organizatorių gauna raštišką pranešimą (prašymą), kuriame nurodoma visa informacija apie planuojamą renginį.

Ši informacija analizuojama ir tik po to priimamas atitinkamas sprendimas dėl viešosios tvarkos užtikrinimo masinio renginio metu.

Informacijos apie masinius renginius, kurių organizatoriai nesikreipė į vietinę administraciją, rinkimui tikslinga panaudoti vidaus reikalų sistemos operatyvinių tarnybų galimybes. Kai kuriuose Lietuvos rajonuose informacija renkama panaudojant paieškos metodus visuomeninių organizacijų lyderių ir atstovų (šiuo atveju masinių renginių iniciatorių) susirinkimo vietose. Be to tiriama agitaciniai lapeliai, brošiūrėlės, kurias leidžia aukščiau minėti renginių iniciatoriai, informacijos rinkimas interneto tinkle.

Iš pradžių išsiaiškinama masinio renginio pravedimo vieta. Jei renginys planuojamas patalpose sudaromas aktas, nustatantis objektų ir pastatų eksploatacijos tinkamumą. Jei pastebimi esminiai eksploatacijos trūkumai, masinių renginių kontrolės komisijai prie vietinės administracijos pateikiamas siūlymas juos (trūkumus) pašalinti. Be to įnešamas pasiūlymas pakeisti visuomeninio transporto (jei tai būtina), viešojo maitinimo įmonių, prekybos taškų darbo režimą, medicinos punktų, automobilių stovėjimo aikštelių išdėstymą. Kaip taisyklė, yra pravedami susitikimai su organizatoriais, siekiant išaiškinti ir patikslinti visas planuojamo renginio aplinkybes.

Kai išaiškintos visos aplinkybės, pravedamas renginio vietovės išžvalgymas (rekognoskuotė). Būtina atsižvelgti į tai, kad masinio renginio vieta gali būti bet kuri tam skirta vieta, išskyrus vietas, kurių naudojimas pagal respublikos įstatymus ar vietos savivaldos nutarimus yra apribotas ar draudžiamas.

Vietovės išžvalgymas - svarbus valdymo veiklos elementas priimant sprendimą, ypač jei masinis renginys yra pravedamas pirmą kartą. Išžvalgymo procese tiriama:

- Šalia esančių objektų, pastatų, vietovės ypatybės;
- Kelių, tiltų techninė būklė;
- Prekybos įmonių, viešojo maitinimo įmonių, tualetų ir kitų viešojo naudojimo vietų išdėstymas;
- Automobilių stovėjimo aikštelių išdėstymas, tikslinami masinio renginio dalyvių judėjimo maršrutai ir galimi judėjimo krypties pasikeitimai.

Taip pat nustatomi:

- Renginio dalyvių judėjimo keliai renginio prieigose, patikslinamos renginio vietos ribos (aptveriamą renginio teritoriją),
- Dalyvių ir svečių atvykimo ir išvykimo pagrindiniai ir atsarginiai keliai;
- Autotransporto stovėjimo vietos, jų talpumas;
- Įvedamų ribojimų trukmė;
- Renginio dalyvių ir svečių susibūrimo vietoje zonų sektorių ribos;
- Pajėgų išdėstymas, tarnybos tvarka, zonų, sektorių, postų, užtvarų ribos;
- Valdymo punktų operatyvinio štabo, rezervo išdėstymo vietos, autotransporto su specialiuoju tarnybų judėjimo maršrutai;
- Praleidimo pro kontrolės punktus tvarka.

Prieš renginį išnagrinėjami renginio vietos ypatumai. Kartais vietos teisėtvarkos padalinio vadovybė neįvertina vietovės išžvalgymo svarbos, ko pasekoje neteisingai paskirstomos pajėgos (pajėgų skiriama daugiau ar mažiau, negu reikia, nėra pajėgų tolygaus paskirstymo renginio vietoje).

Gautos informacijos analizės pagrindu sudaromas veiksmų planas, užtikrinantis viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose. Planas gali būti įformintas žemėlapyje su trumpais paaiškinimais. Prie jo gali būti pridodamas pajėgų ir priemonių išdėstymo planas, atskirų sektorių ir zonų išdėstymo schema.

Saugumo užtikrinimas masiniame renginyje, saugumo užtikrinimo plano sudarymas priskiriamas operacijos kategorijai, todėl pasiruošimas turi vykti vadovaujantis operacijų rengimui taikomomis taisyklėmis. Siekiant efektyviau spręsti visuomenės saugumo masiniuose renginiuose užtikrinimo klausimus būtina suformuoti specialius minios valdymo būrius, turėti atitinkamai parengtus pareigūnus išmanančius viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo, minios valdymo taktiką masiniuose renginiuose. Minios valdymo būriai (ar atskiros pareigūnų grupės) patys renka informaciją, vykdo renginio vietos žvalgymą, tikslina savo būrių dislokaciją ir veiksmus reagavimui į grupinius ar pavienius viešosios tvarkos pažeidimus.

Kiekvienam renginiui ruošiantis planuojami (numatomi) veiksmai pagal tris galimus įvykiu renginio vietoje scenarijus:

1. Bendroji tvarka - veiksmų planas, kuriuo vadovaujamosi, kai renginys vyksta sklandžiai pagal iš anksto suderintą scenarijų;
2. Specialių veiksmų reaguojant į pažeidimus tvarka - kai yra fiksuojami renginio scenarijaus pasikeitimai, smulkūs pažeidimai, tačiau dalyvių elgesys ir padėtis renginio vietoje yra valdoma (čia svarbu iš anksto kaupti operatyvinę informaciją, galimoms tendencijoms ir permainingoms renginyje ar prieigose numatyti ir atitinkamai pasirengti);
3. Ypatingoji situacija - veiklos planas kilus neramumams (vadovaujamosi Policijos Generalinio komisaro 1998 m. įsakymu Nr. 8 nt „Dėl masinių riaušių ir masinių teisėtvarkos pažeidimų likvidavimo operacijos „Vėtra“ plano reikalavimu).

Rengiant planus turi būti paminėti sekantys punktai:

- Teisėtvarkos padalinių tikslai ir uždaviniai;
- Paskaičiuotos pajėgos ir priemonės;
- Vidinio ir išorinio perimetrų ribos ir darbo būdai juose;
- Dalyvaujančių tarnybų tarpusavio sąveika ir pagrindinės funkcijos;
- Operatyvinio štabo sudėtis, jo narių pareigos ir funkcijos.

Gavus informaciją apie planuojamą renginį, pirmame pasiruošimo etape atliekami sekantys darbai:

- patikslinamas laikas, renginio vieta ir jo eiga, dalyvių ir žiūrovų skaičius, sudėtis;
- išnagrinėjamos renginio vietos ypatybės, numatomi dalyvių ir žiūrovų atvykimo ir išvykimo pagrindiniai ir atsarginiai keliai, transporto stovėjimo vietos, eismo organizavimo ypatumai;
- numatomos papildomos inžinerinės-techninės teritorijos įrengimo ir priešgaisrinio saugumo priemonės;
- numatomos viešosios tvarkos užtikrinimo pajėgos ir priemonės, jų įjungimo į tarnybą tvarka; bendrosios ir specialiosios padalinių pareigos, zonų, sektorių, užtvarų, postų ribos, eismo apribojimo tvarka, rezervų buvimo vietos, tarnybos padalinių manevravimo keliai;
- paruošiami pareigūnai ir techninės priemonės vykdyti tarnybą;
- sudaromas renginio viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo planas.

Renginio viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo plane nustatoma:

- renginio organizatoriai, savivaldybės išduoto pažymėjimo numeris, renginio turinys, forma, laikas, vieta, renginio teritorijos ribos, dalyvių ir žiūrovų sudėtis ir skaičius;
- pareigūnų darbo pradžia, vieta, teritorija, instruktažų vieta ir laikas, valdymo punktai;
- rodyklių, kilnojamų tvorelių, barjerų, užtvarų ir kitų priemonių naudojimas;

- eismo reguliavimo tvarka, dalyvių ir žiūrovų atvykimo ir išvykimo maršrutai;
- ryšio organizavimas (pajėgų ir priemonių apskaičiavimas, telefono, radijo ryšio organizavimas, telestebėjimas ir šaukiniai);
- medicininio ir materialinio-techninio aprūpinimo organizavimas;
- konkretus policijos pajėgų apginklavimas (kokia grupė, kokia ginkluote ginkluota), pajėgų pasitelkimas (kiek ir iš kokių padalinių, jų išdėstymas, konkrečios užduotys, atsakingi pareigūnai, rezervas, jo dislokacijos vieta);
- policijos pareigūnas, atsakingas už viešąją tvarką, eismo ir žmonių saugumą renginio metu.

Jei policijos įstaigos vadovas ar kitas atsakingas pareigūnas, dalyvaudamas savivaldybėje svarstant prašymą organizuoti masinį renginį mato, kad renginio eiga ar turinys prieštarauja LR susirinkimų, kitiems įstatymams ar teisės aktams, jis nedelsdamas privalo raštu informuoti savivaldybę, kokių įstatymų ar kitų teisės aktų normų reikalavimai bus pažeisti, jei renginys įvyks bei raštu reikalauti iš savivaldybės, kad leidimas šiam renginiui nebūtų išduotas.

Policijos pareigūnas atsakingas už pasiruošimo masiniam renginiui veiksmų koordinavimą turi nuolat palaikyti ryšį su:

- savivaldybės atsakingu pareigūnu ir aptarti klausimus, susijusius su renginių eiga;
- vietų, kuriose dažnai vyksta masiniai renginiai, administracija ir išnagrinėti tokių vietų elgesio taisyklės bei pareikalauti, kad jų nuostatos būtų pritaikytos šiuo metu galiojančių teisės aktų nuostatomis.

Prieš renginį:

1. Policijos komisariato (toliau, PK) vadovai arba jų įgalioti pareigūnai susirinkimo organizatoriams išaiškina jų pareigas bei atsakomybę už įstatymų pažeidimus.
2. Išnagrinėjami renginių vietų ypatumai, dalyvių ir svečių atvykimo ir išvykimo pagrindiniai ir atsarginiai keliai, autotransporto stovėjimo vietos.
3. Numatomos konkrečios ir realios pajėgos viešajai tvarkai užtikrinti, pareigūnų tarnybos tvarka, zonų sektorių, postų, užtvarų ribos, eismo organizavimas, priešgaisrinio saugumo bei inžinierinės-techninės teritorijos įrengimo priemonės.
4. Pareigūnams, užtikrinantiems viešąją tvarką ir rimtį renginio metu, šaunamieji ginklai paprastai neišduodami (išduodamos tik specialiosios priemonės).
5. Apginkluojami šaunamaisiais ginklais tik sulaikymo bei konvojavimo grupių pareigūnai.
6. Jeigu miesto, rajono PK turi duomenų, kad susirinkimo dalyviai gali turėti ginklų, daiktų ar medžiagų, pavojingų sveikatai arba gyvybei, jis apie tai praneša susirinkimo organizatoriams ir gali priimti sprendimą susirinkimo vietos prieigose organizuoti piliečių bei jų bagažo apžiūrą ir patikrinimą.

7. Jeigu reikalingos papildomos pajėgos viešosios tvarkos užtikrinimui, raštu kreipiamasi į VRM PD.

Ruošiantis darbui masiniame renginyje, gali būti organizuojamos specialios pratybos pasiruošti renginiui ir kaip vykdyti atskiras užduotis jame. Kiekvienas pareigūnas privalo žinoti jam skirtos užduoties vykdymo vietą (sektorių), konkrečią užduotį, jos vykdymo tvarką, veiksmus kilus ypatingai situacijai. Galimų veiksmų pratybos ir treniruotės vykdomos renginio ar panašioje vietoje. Šiose papildomose pratybose tikslinamas tarnybų, pajėgų ir priemonių išdėstymas bei naudojimas, tikrinamas manevravimo ir valdymo pasirengimas, sąveikos organizavimas. Eismo saugumo užtikrinimui renginio vietoje/-ose gali būti sudarytas atskiras eismo saugumo užtikrinimui priemonių planas.

Policijos pajėgos, užtikrinančios viešąją tvarką, žmonių ir eismo saugumą renginyje, prieš renginį, organizuoja renginio vietas, jos prieigų apžiūrą, siekdamas vizualiai patikrinti, ar renginio vietoje nėra įtartinų, panašių į sprogmenis ar sprogstamuosius įtaisus daiktų.

Gavus pranešimą apie renginio vietoje padėtus sprogmenis, sprogstamuosius įtaisus arba aptikus juos, vykdomi PD LR VRM generalinio komisaro 1999 05 03 įsakymu Nr. 145 „Dėl sprogimų, pranešimų apie rastą sprogmenį, grasinimų susprogdinti tyrimo bei plano „Skydas“ paruošimo instrukcijos patvirtinimo“ patvirtinti instrukcijos ir plano reikalavimai.⁴⁸

Apibendrinant policijos pajėgų valdymo organizavimą darbui masiniuose renginiuose galime teigti jog priemonės viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimui būtų pakankamos jei šio veiklos nuoseklumo būtų laikomasi visose teritorinėse policijos įstaigose.

3.4. Policijos veiksmai kilus masiniams neramumams, nesankcionuotuose masiniuose renginiuose bei sporto rungtynių metu

Policijos pareigūnai turi rūpintis visuomenės saugumu visais atvejais, taip pat ir situacijose kai įvyksta masiniai neramumai.

Masiniai neramumai yra toks reiškinys, kuris gali įvykti bet kada ir vykstant bet kokiam masiniam renginiui.

Šiai dienai LR Susirinkimų įstatymas visas sąlygas numato esant sankcionuotam renginiui, tačiau kalbant apie nesankcionuotą masinį renginį mes negalime tiksliai įvardinti, kas tai per renginys, nes šio renginio samprata nėra teisiškai reglamentuota, nėra nei vieno teisinio dokumento, kuriame būtų apibrėžta šio renginio samprata. Tačiau logine seka, išnagrinėjus visus norminius aktus, mes galime pasakyti, kad **nesankcionuotas masinis renginys** - tai toks renginys, kuris organizuojamas nesilaikant LR susirinkimo įstatymo numatytų reikalavimų, tai renginys

⁴⁸ PD prie VRM „Dėl policijos darbo užtikrinant viešąją tvarką, žmonių ir eismo saugumą masinių renginių metu instrukcija“, įsakymas Nr. 141, V. 2000 04 20

pasižymintis grupės žmonių aktyvių elgesiu ir veiksmais, kuriais pažeidžiama viešoji tvarka, žmonių ir eismo saugumas, tai renginys kaip taisyklė neturintis savivaldybės leidimo.

Masinių renginių specifika, kai žmonės gali išreikšti savo emocijas, kurių negali parodyti būdami vieni, nes dažniausiai neužtenka tam drašos, nėra žmonių, kurie juos palaikytų. Kiekviename renginyje skirtingos emocijos: sporto rungtynėse - džiaugsmas arba nusivylimas; eitynėse, demonstracijose - pyktis, nepasitenkinimas. Be emocijų protrūkio, gali pasireikšti ir smurto protrūkiai. Šie smurto pasireiškimai dažniausiai pasitaiko tarp jaunimo.

Masiniai neramumai yra priskiriami prie pavojingų įvykių grupės, nes šiuose neramumuose dalyvauja ne vienas, o keliolika, o kartais ir keliasdešimt žmonių iš kurių būna nieko dėti žmonės, paprasčiausiai smalsuoliai, kurie gali būt sužeisti tų, kuriems sukyla emocijos ir pykčio protrūkiai. Tokie protrūkiai gali baigtis griovimais, padegimais, pastatų užpuolimais, žmonių žalojimais.

Norint išvengti panašių incidentų, kurie gali sukelti pavojų žmonių sveikatai ir gyvybei, kiekvienas policijos pareigūnas turi žinoti esmines psichologines minios charakteristikas:

1. staigus įteigimo kylimas ar galimybė nepriklausomai mąstyti kritimas;
2. neapykantos objekto paieška;
3. miniai pasiekus tikslą, greit išsikvėpę ir išsiskirstę žmonės grupėmis pradeda skirtingai mąstyti, keičiasi jų elgesys, situacijos vertinimas;
4. kiekvienas teisės pažeidimas - tai minios pavojingumo prasiveržimas, kur bet koks neatsakingus veiksmas, kiekvieną minioje esantį asmenį paverčia nusikaltėliu.

Tačiau kiekvienas emocinis prasiveržimas gali būt susijęs su panika. Apimtas panikos žmogus, pervertina grėsmę, situaciją vertina perdėtai, jo suvokimas būna nesąmoningas.

Norint sustabdyti minią, kaip parodė tyrimai, reikia stipresnio emocinio sukrėtimo arba paprasčiausiai netikėtumo. Tarp tokių netikėtumų gali būti valingo žmogaus minios patraukimas savo pusėn, patraukimas gali pasireikšti įtikinėjimais, įsakymais ir kitais būdais. Taigi, būtent policija ir yra viena iš institucijų, kuri turi palaikyti viešąją tvarką neramumų atvejais, turi kontroliuoti bei kovoti su pasireiškančiais neteisėtais veiksmais.

Kalbant apie sportinius renginius, vienas iš aktualiausių klausimų yra žiūrovų elgesys vykstant sporto rungtynėms. Dėl daugėjančių pažeidimų per sportinius renginius, policijai, visuomeninėms sporto organizacijoms (sporto federacijoms, klubams), privačioms įstaigoms reikia vis daugiau organizacinių, materialinių ir kitokių išlaidų, būtinų viešajai tvarkai ir žiūrovų saugumui užtikrinti. Tokia situacija verčia imtis neatidėliotinių priemonių:

1. nustatyti institucijų, atsakingų už sporto renginių organizavimą ir viešosios tvarkos bei saugaus eismo užtikrinimą tokių renginių metu, bendradarbiavimo tvarką;
2. už smurto aktus ar kitokį nusikalstamą elgesį atsakingus žiūrovus identifikuoti ir patraukti atsakomybėn, laikantis teisinio proceso reikalavimų;

3. skatinti nacionalines sporto organizacijas reguliariai peržiūrėti savo nuostatus, kad būtų kontroliuojami veiksniai, kurie galėtų tapti brutalaus žiūrovų arba žaidėjų elgesio protrūkiu priežastimi.⁴⁹

Brutalus žiūrovų elgesys per varžybas yra socialinis reiškinys, kurio užuomazgos susiformavusios daug anksčiau, o rungtynės tai ta vieta kur galima išreikšti savo emocijas, neapykantą, o taip pat ir džiaugsmą.

Policijos pajėgos, kurios užtikrina viešąją tvarką masiniuose renginiuose ir būtent sportiniuose turi vadovautis šiais taktiniais principais:

- kompleksinis pajėgų panaudojimas;
- pajėgų aktyvumas, jų panaudojimo netikėtumas;
- manevravimas pajėgomis ir priemonėmis;
- įgyvendinamų metodų slaptumas;
- tikslingas ir proporcingas taktinių būdų ir metodų panaudojimas.

Taigi, norint pasiekti reikiamo tikslo, reikalingas bendras, kryptingas veiksmų atlikimas, policijos pajėgų, sporto organizatorių bei privačių saugos tarnybų, kurios užtikrina viešąją tvarką.

Sporto renginiuose turi būt užtikrinta, kad tiek stadiono priegose, tiek pačiame stadione, taip pat prie žiūrovų atvykimo kelių būtų pakankamai pasitelkta viešosios tvarkos palaikymo pajėgų, kurios užkirstų kelią galimam brutaliai žiūrovų elgesio protrūkiui. Reikia sudaryti sąlygas skirtingų struktūrų policijos pajėgoms tinkamam bendradarbiavimui vietose, kurios susijusios su rungtynėmis. Būtina imtis priemonių stadionuose, kurios padėtų užkirsti kelią brutaliai žiūrovų elgesiui ir jį kontroliuoti. Taip pat esant kelioms sirgalių grupėms stengtis jas išskirti, prieš įleidžiant į stadioną, nukreipti į skirtingose pusėse esančias tribūnas. Be viso žinant apie potencialius riaušių sukėlėjus, šių asmenų neįleisti į stadioną, taip pat neįleisti tų asmenų, kurie apsvaigę nuo alkoholio ar psichotropinių medžiagų.

Pravedant masinius renginius, išauga slaptumo principo reikšmė mobilių padalinių vykdomose priemonėse. Šventinė dalyvių ir žiūrovų nuotaika neturi būti aptemdyta pernelyg "aktyvių" policijos veiksmų demonstravimu – rodymu, ypatingai susijusių su poveikio priemonių taikymu. Siekiant pašalinti iš sporto objekto teisėtvarkos pažeidėjus, turėtų būt numatomos kryptys ir keliai, kurie nepritrauktų aplinkinių dalyvių dėmesio, taip pat turi būti taikomi ir atitinkami jų (pažeidėjų) pristatymo būdai. Esant tam tikroms aplinkybėms, teisėtvarkos pažeidėjus tikslinga sulaikyti kitose vietose.

⁴⁹ Tarptautinis seminaras, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos respublikos ir Nacionalinis futbolo informacijos centras „Viešosios tvarkos užtikrinimo masiniuose renginiuose bei masinių teisėtvarkos pažeidimų likvidavimo specialiosios operacijos planavimas ir organizavimas“, Vilnius, 2005-10-12. Internetinė prieiga: http://viesoji.policija.lt/index.php?page_id=1&news_id=20

Pravedant sportinius renginius, saugumo užtikrinimo taktika turi tam tikrus ypatumus: prieš rungtynių pradžią operatyvinio štabo dėmesys sutelkiamas į tvarkos užtikrinimą prie sportinio komplekso teritorijos, taip pat šalia bilietų kasų ir įeinamųjų vartų į tribūnas. Specialūs būriai užkerta kelią alkoholinių gėrimų vartojimui, stebi įtartinų asmenų elgesį, taip pat asmenis perpardavinėjančius bilietus didesnėmis kainomis.

Svarbus bendradarbiavimo aspektas su sportinio pastato kontrolieriais, kurie užkerta praėjimą be bilieto, uždraudžia įtartinų daiktų ir medžiagų įnešimą į tribūnas. Policijos glaudus bendradarbiavimas su kontroline – organizacine stadiono tarnyba, apsaugos darbuotojais padeda užtikrinti nuoseklų žiūrovų praėjimą ir paskirstymą tribūnuose. Viena iš prevencijos priemonių į vakarinius renginius neįleidžiami nepilnamečiai be suaugusiųjų priežiūros.

Prie įėjimo į stadiono tribūnas tikslinga apžvelgti lankytojus, pretekstu tam tampa išsipūtusios kuprinės, krepšiai, prasegtas paltas ar švarkas. Kontrolieriai siūlo žiūrovams parodyti kuprines, krepšio turinį. Policijos pareigūnas į pagalbą pasitelkiamas tik tuo atveju, jeigu piliečiai akivaizdžiai bando išvengti patikrinimo. Asmenys turintys draudžiamų daiktų į tribūnas neįleidžiami.

Skirtingų rūšių sporto rungtynių metu (futbolo, krepšinio, ledo rutulio) specialūs policijos būriai užtikrina tvarką stadiono, sporto rūmų tribūnuose, šie būriai neleidžia asmenims būti praėjimuose prie laiptų turėklų, naudoti daiktus keliančius triukšmą, kuris trukdo žiūrovams, draudžia šūksnius, kurie žemina žmonių orumą. Asmenis, kurie nesilaiko teisėtų pareigūnų reikalavimų pašalinami iš sporto salės, o esant visuomenės teisėtvarkos pažeidimams traukiami administracinėn, o esant nusikaltimo sudėčiai ir baudžiamojon atsakomybėn.

Padaugėjus masinių renginių ir juose padaromų teisės pažeidimų, atsirado poreikis visus įvykius įrašinėti į vaizdo juostas. Šis būdas naudojamas ir sporto varžybų metu. Vaizdo stebėjimo įranga išdėstoma žemiau esančiose eilėse ir nukreipiamos į tribūnas, taip pat viena vaizdo stebėjimo kamera yra aukštesnėje pozicijoje, kuri fiksuoja bendrą vaizdą. Atitinkamoje stadiono vietoje yra įrengiami apsaugos darbuotojų postai. Vaizdo fiksavimo įranga yra daugelyje atveju pakankamai efektyvi prevencinio pobūdžio priemonė galimų neramumų užkardimui.

4. POLICIJOS IR KITŲ INSTITUCIJŲ VEIKLOS PERSPEKTYVOS UŽTIKRINANT VIEŠĄ TVARKĄ IR VISUOMENĖS SAUGUMĄ MASINIUOSE RENGINIUOSE

Visuomenės saugumo jausmas yra tiesiogiai susijęs su policijos atliekamu darbu masiniuose renginiuose, todėl labai svarbu išsiaiškinti, kaip visuomenė vertina policijos darbą: ar pareigūnai gerai atlieka savo pareigas konkrečiose situacijose, ar sugeba susitvarkyti su jiems keliamais uždaviniais, ar jie yra pasirengę suteikti reikiamą pagalbą gyventojams ištikus tam tikrai nelaimi ar grėsmei. Nes nusikalstamumas, nusikaltimų baimė, fizinis - moralinis nuosmukis - tai veiksmai, turintys įtakos žmonių požiūriui į policijos veiklos ir pastangų efektyvumą.

Jeigu policijos ir visuomenės santykiai yra geri, atsiranda daugiau galimybių efektyviai ir vienpusiškai veikti užtikrinant viešą tvarką ir visuomenės saugumą, kovojant su kitais neigiamais reiškiniais masinių renginių pravedimo vietose.

Visuomenės požiūrį į policiją lemia asmenybės bruožai, amžius, socialinė padėtis, vertybių sistemos. Palyginus jaunimo ir vyresnių žmonių požiūrį į policiją, jaunimas žiūri kritiškiau, tam įtakos turi tokie veiksniai, kurie jaunimui yra svarbiausi, tai: laisvės jausmas, o vyresniems žmonėms svarbiausia yra saugumas.

Norint išsiaiškinti visuomenės požiūrį į policijos darbą, pirmiausia turėtume panagrinėti kaip vienoje ar kitoje situacijoje elgiasi policijos pareigūnai. Pareigūnas kaip ir kiekvienas visuomenės narys yra žmogus, kuris susiduria su gyvenimo sunkumais, todėl kartais tai atsiliepia pareigūno darbe, kas yra neigiamas bruožas, nes tada pareigūnas gali vadovautis ne protu, o savo išgyvenimais, emocijomis. Ir tai apsunkina bendravimą su žmonėmis, jie gali susidaryti neigiamą požiūrį ne tik į to pareigūno darbą su kuriuo bendravo, bet ir neigiamai žiūrėti į kitų policininkų darbą. Daugelis piliečių apie policijos darbą susidaro nuomonę ne iš savo patirties, o girdėdami ką šneka kiti. Todėl siekiant keisti stereotipinius piliečių požiūrius, visų pirmą reikia išnagrinėti policijos įvaizdžio kūrimosi psichologinius mechanizmus, jį lemiančius veiksnius, jo turinį ir esmę. Dažnai tokie stereotipiniai vaizdiniai atsiranda dėl nežinojimo, iš pasiskolintų kitų žmonių vertinimų kaip konformizmo rezultatas. Šie vertinimai dažniausiai susidaro orientuojantis į atskirų policijos pareigūnų elgesio ir bendravimo atskirus atvejus, policijos vertinimą per atskirų jos profesinių grupių veiklą. Šie vertinimai dažnai tampa svarbesni negu objektyvi policijos pareigūnų profesinės veiklos analizė ar kompleksinis policijos priedermių vykdymas. Policija negali rūpintis savo įvaizdžio tyrimu, kūrimu, gerinimu, nes tai gali paskatinti policijos funkcijų visuomenėje nuvertinimą, policijos pareigūnų nepasitikėjimo savimi, žemos jų savimonės formavimąsi, savo darbo reikšmingumo nuvertinimą ir galų gale policijos ir visuomenės supriešinimą.⁵⁰

⁵⁰ R.Tidikis "Policijos mokslo sisteminimo metodologinės prielaidos"// Jurisprudencija 35(27), V. 2002.

Taigi policija norėdama glaudžiai bendradarbiauti su visuomene visų pirma turėtų jautriai reaguoti į tai, kaip jos nariai į ją žiūri, kaip vertina jos paslaugas, veiksmus, elgesį žmonių akivaizdoje, nes žmonės nebūtinai reaguoja į objektyvius policijos veiklos rodiklius, o į įvaizdį – visada. Šis vertinimas dar daugiau sustiprėja kai policijos darbą stebi ir vertina į renginius gausiai susirinkę žmonės, stebi jų darbą ne tik vietos gyventojai, bet ir atvykę svečiai tame tarpe ir iš užsienio valstybių. Stebi televizijos fiksuodamos visus incidentus ir žinoma atitinkamai reaguojančius pareigūnus.

4.1. Visuomenės nuomonės tyrimai apie policijos darbą masiniuose renginiuose

Policijos ir visuomenės santykio problema Lietuvoje egzistuoja nuo nepriklausomybės atkūrimo. Nors spartus teisinės valstybės vystimasis skatino policijos veiklos pasikeitimus ir policija dažniau nukreipiama į gyventojų problemų sprendimus, tačiau tam, kad pagerinti visuomenės požiūrį į policijos veiklą nepakanka gerinti tik policijos įvaizdžio, tam reikia, kad policijos pareigūnai patys dažniau bendrautų su gyventojais, siektų glaudesnio bendradarbiavimo užtikrinant saugią aplinką gyvenamoje aplinkoje, bet nemažiau svarbu tinkamai pasirūpinti viešosios tvarkos ir visuomenės saugumu vykstant masiniams renginiams.

Kuriantis policijai dėl atrankos sistemos nebuvimo, į ją pateko nemažai atsitiktinių žmonių, kurių veiklos neigiami rezultatai jaučiami ir dabar. Pareigūnų nepatyrimas, kompetencijos, drausmės stoka ir kiti veiksniai negerina visuomenės požiūrio į policiją.⁵¹

Policijos uždavimas yra priežastis atsirasti priešiškomis nuostatoms vertinant pareigūnų veiklą viešajame sektoriuje, trukdo integruotis į aptarnaujamą bendruomenę, o kartu ir siekti saugesnės aplinkos bendromis profesionalių teisėsaugininkų ir entuziastų visuomenininkų pastangomis. Policijai tenka svarbus socialinis vaidmuo, jo paskirtis kuo geriau užtikrinti asmenų saugumą, viešąją tvarką. Šiuolaikiniame policijos moksle nusistovėjo gana tvirta nuomonė, kad net tobuliausios policijos pajėgos, nebendraudamos arba bendraujant, tačiau jame neesant vienas kitam pagarbos su aptarnaujama bendruomene susidaro neigiama nuomonė apie pačią policiją ir jos darbą.⁵²

Norint veiksmingai dirbti užtikrinant tvarką masiniuose renginiuose policija yra priklausoma nuo visuomenės, o visuomenė yra policijos darbo vertintoja, todėl nuo jos priklauso tolesnis policijos veiklos organizavimas. Norint, kad visuomenė teigiamai žiūrėtų į policiją, jos darbą, patys pareigūnai turi suprasti bendruomenę, išklausti jų nuomonę vienu ar kitu klausimu ir paskatinti

⁵¹ R. Kalesnykas, "Policijos ir kitų socialinių institucijų, teikiančių socialines paslaugas gyventojams,

⁵² A. Laurinavičius, "Tarptautinė teisė: statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas", LTU, Vilnius 2003. p., 145

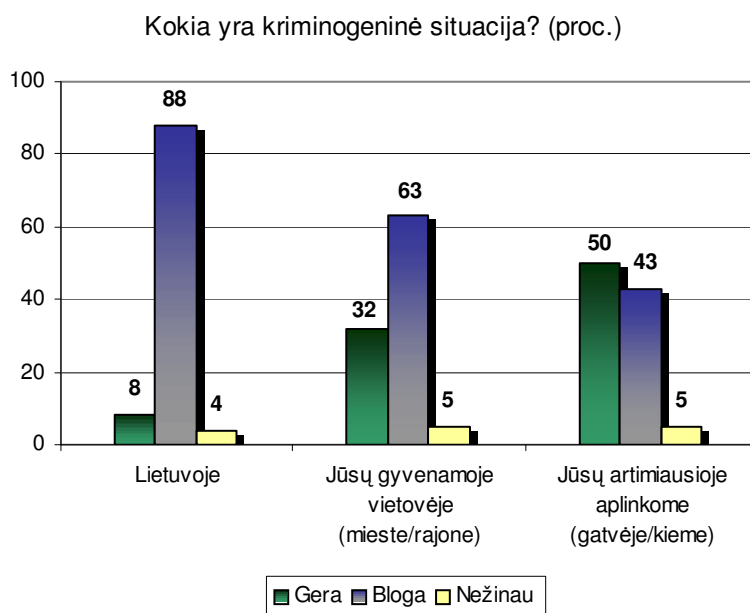
gyventojus kartu spręsti iškilusias problemas. Pati policija turi domėtis bendruomenės poreikiais ir pageidavimais, susijusiais su policijos darbu.⁵³

Visuomenės saugumo jausmo vertinimas⁵⁴

Lietuvos gyventojų nuomonė apie jų saugumo jausmą.

Tyrimo duomenys rodo, kad kriminogeninę situaciją Lietuvoje dauguma respondentų (88 proc.) vertina blogai, kriminogeninę situaciją savo gyvenamojoje vietovėje (mieste, rajone) 63 proc. vertina blogai, tuo tarpu kriminogeninę situaciją savo artimiausioje aplinkoje (gatvėje, kieme) respondentai vertina greičiau gerai (50 proc.) nei blogai (43 proc.) (žr. 6 diagrama).

6 Diagrama. Kriminogeninės situacijos vertinimas savo artimiausioje aplinkoje

Geriausiai kriminogeninę situaciją Lietuvoje, savo gyvenamojoje vietovėje ir artimiausioje aplinkoje vertina smulkūs verslininkai, blogiausiai – tarnautojai. Pastebėta didelė priklausomybė tarp to, kaip respondentai vertina kriminogeninę padėtį, ir respondentų išsilavinimo bei gyvenamosios vietos: kuo respondentų išsilavinimas aukštesnis ir kuo didesniame mieste jie gyvena, tuo jie blogiau vertina kriminogeninę situaciją savo gyvenamojoje vietoje ir artimiausioje aplinkoje, ir atvirkščiai, respondentai, turintys žemesnį išsilavinimą ir gyvenantys kaimo vietovėse, jaučiasi saugesni ir geriau vertina kriminogeninę situaciją.

⁵³ R. Kalesnykas, "Policijos ir kitų socialinių institucijų, teikiančių socialines paslaugas gyventojams, bendradarbiavimas", LTU, Vilnius 2000.

⁵⁴ Vidaus reikalų ministerijos užsakymu 2005 m. lapkričio 28-gruodžio 9 d. buvo atlikta Lietuvos gyventojų reprezentatyvi sociologinė apklausa. Apklausą atliko visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė „Spinter tyrimai“. Individualių interviu būdu buvo apklausti 18-75 amžiaus gyventojai (atlikti 1002 interviu).

Tyrimo duomenys rodo, kad respondentai sieja savo saugumo jausmą su kriminogeninės padėties vertinimu: geriau vertinantys kriminogeninę padėtį tam tikroje vietovėje, jaučiasi saugesni nei tie, kurie kriminogeninę situaciją vertina blogai.

Tyrimas parodė, kad gyventojai dar nesijaučia pakankamai saugiai. Paprašyti įvertinti, ar jie jaučiasi saugūs Lietuvoje, dauguma respondentų (69 proc.) nurodė esantys nesaugūs. Skirtumas tarp nesaugiai ir saugiai besijaučiančių savo gyvenamojoje vietovėje respondentų buvo nedidelis (nesaugiai jautėsi 51 proc., saugiai – 47 proc.), o vertindami saugumą savo artimiausioje aplinkoje net 63 proc. apklaustųjų nurodė besijaučiantys saugiai (nesaugiai – 36 proc.) (žr. 6 pav.). Pastebima panaši tendencija kaip ir kriminogeninės situacijos vertinimo atveju: kuo vertinama aplinka respondentams yra artimesnė, tuo ji, apklaustųjų manymu, yra saugesnė.

Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją⁵⁵

2005 m. tyrimo duomenimis, per 12 mėnesių nuo kokio nors nusikaltimo ar kito teisės pažeidimo nukentėjo 14% Lietuvos gyventojų. Nuo 2004 metų tyrimo situacija šiuo požiūriu iš esmės nekito.

Skiriasi įvairių socialinių grupių patirtis:

Dažniau nukenčia:

- vyrai nei moterys;
- jaunesni nei 30 metų žmonės;
- didmiesčių gyventojai;
- aukštesnį išsilavinimą turintys žmonės;
- bedarbiai, vadovai, specialistai.

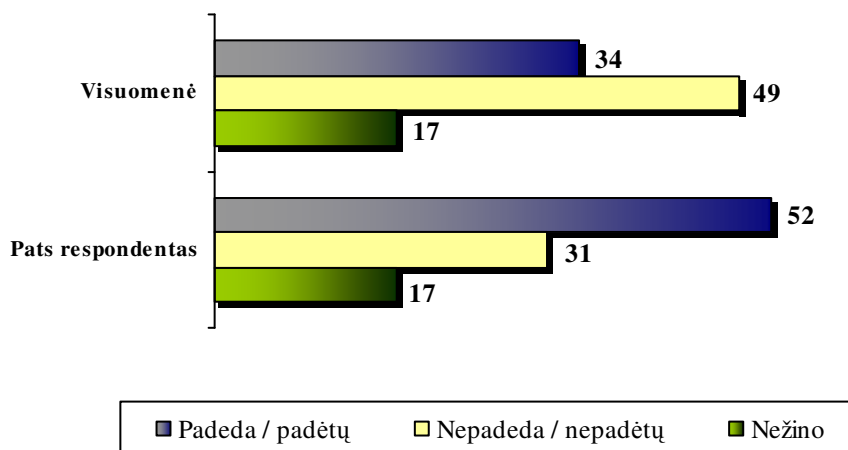
Šiek tiek daugiau nei pusė nukentėjusių kreipėsi į policiją kiekvienu atveju, kai nukentėjo, trečdalis nukentėjusių - nė karto.

Nusikalstamos veikos, padarytos gatvėse, sudaro 58,6 proc. nuo visų nusikalstamų veikų, padarytų viešose vietose, per 2004 m. jų buvo 58,4 proc.

⁵⁵ Tyrimą Policijos departamento užsakymu atliko UAB „Baltijos tyrimai“, 2005 m. Apklausti 1335 Lietuvos gyventojai nuo 18 metų ir vyresni, 102 Lietuvos vietovėse. Apklaustųjų sudėtis atitinka 18 metų ir vyresnių Lietuvos gyventojų sudėtį pagal lytį, amžių, išsimokslinimą, tautybę, gyvenvietės tipą. Apklaustųjų žmonių nuomonė rodo 18 metų ir vyresnių Lietuvos gyventojų nuomonę, rezultatų paklaida neviršija 3 procentų.

7 Diagrama. Visuomenės pagalba policijai užtikrinti viešąją tvarką

AR VISUOMENĖ LIETUVOJE PADEDA POLICIJAI UŽTIKRINTI VIEŠĄJĄ TVARKĄ?
AR JŪS PATS SUTIKTUMĖTE PADĖTI POLICIJOS PAREIGŪNAMS UŽTIKRINTI VIEŠĄJĄ TVARKĄ JŪSŲ GYVENAMOJOJE VIETOVĖJE?

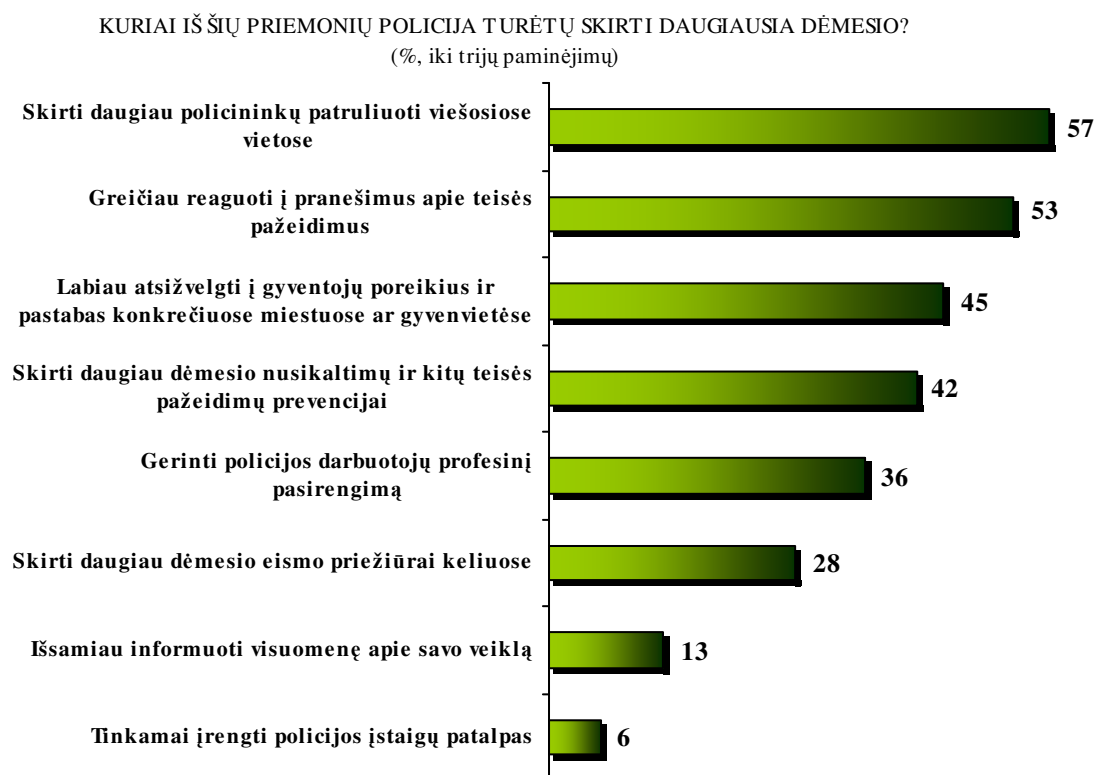
Gyventojai sako, kad yra linkę padėti policijai, o visuomenės pagalba šiuo metu vertinama kaip nepakankama

Viešasis saugumas yra labai svarbi sąlyga saugiam žmonių gyvenimui ir bendros gerovės augimui.

Veiksniai, kurie gali sutrukdyti įgyvendinti policijos strateginius tikslus (prioritetus):

1. Naujų nusikalstamų veikų, ypač pasinaudojant naujausiomis technologijomis, atsiradimas.
2. Nusikalstamumo augimas, ypač tarp jaunimo.
3. Narkomanijos plitimas.
4. Galimas tarptautinio terorizmo apraiškų atsiradimas.
5. Migracijos srautų didėjimas.
6. Žemas visuomenės pasitikėjimas policija.
7. Didelė policijos darbuotojų kaita.
8. Netobula policijos pareigūnų profesinio rengimo sistema.
9. Nepakankamas policijos pareigūnų užsienio kalbų mokėjimo lygis.
10. Nepakankama vidinių informacinių sistemų integracija su kitų institucijų informacinėmis sistemomis.
11. Nepakankamas policijos įstaigų materialinis, techninis bei technologinis lygis.

8 Diagrama. Policijos veiklos prioritetai visuomenės požiūriu

Skaičiai rodo, jog gyventojai nėra abejingi jų aplinkoje vešintiems negerovėms, linkę bendradarbiauti.

Visuomenė, susijungusi bendram tikslui, turinti tiek moralinį, tiek ir finansinį palaikymą iš valstybės ir savivaldos institucijų, verslo struktūrų, gali nuveikti iš ties daug.

Apibendrinant pateiktus apklausos duomenis galima teigti, jog vienas iš veiksmų įtakojantis lanksčiau planuoti policijos darbą, leisti policijos komisariatų vadovams savarankiškai paskirstyti turimų etatų ribose struktūrinius padalinius taip, kad būtų optimaliausiai išnaudojamos policijos pajėgos, užtikrinant viešąją tvarką, saugumą ir nusikaltimų tyrimą. Juk kadru paskirstymą kiekvienu konkrečiu atveju lemia kriminogeninė situacija, visuomenės lūkesčiai, policijos personalo kvalifikacija.

4.2. Policijos, valstybinių institucijų bei privačių saugos tarnybų santykio problemos

Šiuo metu pagrindinis policijos veiklos struktūrų klausimas ir problema – kaip organizuoti viešosios tvarkos apsaugą, kaip užtikrinti saugų žmonių laisvalaikio praleidimą. Teisiniu požiūriu „apsauga“ suprantama kaip viešosios tvarkos, teisėtvarkos palaikymas bendromis bendruomenės išgalėmis. Viešoji policija, veikdama universalioju principu, turi įgyvendinti valstybės nustatytą viešąją tvarką, užtikrinti saugią aplinką, atlikti nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų kontrolę ir prevenciją, teikti visuomenei socialines profesines paslaugas įgyvendindama žmogaus teises ir

laisves, kurdama saugią asmens ir turto aplinką bendruomenėje, įtvirtindama teisėtvarką, šalindama netvarką.

Šiuo metu Lietuvoje yra skatinamas įvairių institucijų, pradedant valstybinio ir nevalstybinio pobūdžio institucijomis bei valstybės mastu veikiančiomis institucijomis, bendradarbiavimas. Šio bendradarbiavimo tikslas – užtikrinti asmens ir visuomenės saugumą, taip pat aplinkos kurioje visuomenė būna saugumą.

Ši pagrindinį ir gana svarbų uždavinį padeda įgyvendinti valstybės institucijos – policija, įvairios socialinės tarnybos, privatūs asmenys – privačios saugos tarnybos.

Nors policija stengiasi įvykdyti visas savo funkcijas bei uždavinius, tačiau augant nusikalstamumo lygiui, ji viena nepajėgi užkirsti kelią teisės pažeidimams.

Institucijos su kuriomis policija realizuoja bendradarbiavimą prevencinėje socialinės pagalbos, visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimo srityse:

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, Nacionalinis narkotikų informacijos biuras, Viešoji įstaiga "Vaiko namas", Lietuvos AIDS centras, Valstybinė jaunimo reikalų taryba, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinės paramos departamento Šeimos ir vaikų skyrius, Paramos vaikams centras, Lietuvos žmogaus teisių centras, Vaiko raidos centras, Lietuvos šaulių sąjunga, Atviros Lietuvos fondas.

Augantis šalyje nusikalstamumas susijęs ne tik su sunkia ekonomine ir socialine padėtimi, tačiau palankias sąlygas jam kilti sudaro ir patys žmonės. Sąlygos ir priežastys, masinių renginių sferoje sukeliančios neteisėtus veiksmus, yra susiję su socialiniu, psichologiniu, moraliniu visuomenės gyvenimu. Šiose srityse vykstantys socialiniai reiškiniai stipriai veikia kriminalinę situaciją miestų gatvėse, masinių susibūrimų vietose. Minėtų reiškinų pasekmės leidžia vystyti gatvės nusikalstamumui, o taip pat nusikalstamumui masiniuose renginiuose. Šios ir kitos priežastys skatina nusikalstamumą su kuriuo policija viena nepajėgi kovoti. Todėl jai į pagalbą ateina privačios saugos tarnybos, kurios tampa policijos rėmėjomis ir dalį policijos funkcijų perima sau, vyksta bendradarbiavimas.

Bendradarbiavimas – abipusiu supratimu paremtas noras kartu dirbti, o esant teisės pažeidimui ar nusikaltimui padėti viena kitai savo kompetencijos ribose.

Asmens ir turto saugos įstatyme yra nurodyta, kad saugos tarnybos, saugos padaliniai ir policija bei kitos teisės saugos institucijos įstatymų nustatyta tvarka bendradarbiauja užtikrindamos viešąją tvarką, visuomenės saugumą, administracinių teisės pažeidimų ir nusikalstamų veikų prevenciją bei atskleidimą.⁵⁶

⁵⁶ LR "Asmens ir turto saugos įstatymas", 14 str., V., 2004-07-08;

Privačios saugos tarnybos⁵⁷ būdamos policijos rėmėjomis su policijos komisariatais pasirašo bendradarbiavimo sutartis. Šio bendradarbiavimo tikslas padėti policijai užtikrinti viešąją tvarką, žmogaus teises ir laisves, siekimas užkirsti kelią nusikalstamumui ir kitiems teisės pažeidimams, stiprinti visuomenės pasitikėjimą policija ir privačiomis saugos tarnybomis. Tačiau privačios saugos tarnybos negali būti visateisis viešosios apsaugos subjektas, kadangi jų veikla grindžiama civilinėmis sutartimis, tai yra atlygio už teikiamas paslaugas gavimu.⁵⁸

Saugos tarnybų veikla yra privataus teisinio pobūdžio, tuo tarpu viešosios tvarkos apsauga yra vieša, teisinė veikla ir negali būti civilinės sutarties objektas. Todėl visapusišką viešosios tvarkos apsaugą galėtų užtikrinti tik viešosios valdžios institutas - tai būtų policija. Tačiau daugėjant masinių renginių ir juose susirenkančių žiūrovų skaičiui, atsiranda poreikis didinti ne tik policijos pareigūnų skaičių šiuose renginiuose, bet atsiranda aktyvesnis bendradarbiavimo poreikis su kitomis institucijomis. Praktikoje pastebėta, kad renginių organizatoriai, daugiausiai kreipiasi į privačias saugos tarnybas, kad šios užtikrintų tiek renginio, tiek asmenų dalyvaujančių renginyje saugumą. Privačios tarnybos dažniausiai pasitelkiamos vykstant komercinio ar sportinio pobūdžio masinių renginių saugumui užtikrinti. Renginių organizavimo tendencijos ir darbo praktika renginiuose rodo jog masiniuose renginiuose policijos pareigūnai (šioje specifinėje darbo sferoje) užima mažėjančią viešosios tvarkos palaikymo pajėgų dalį, didžiausia dalis atitenka privačioms saugos tarnyboms.

Analizuojant šį bendradarbiavimo aspektą buvo remtasi užsienio valstybių patirtimi, kuomet sėkminga masinio renginio apsauga rūpinasi privatus sektorius.

Kadangi tiek policijos, tiek saugos tarnybų funkcijos tarpusavyje susijusios, jos tarpusavyje pradeda konkuruoti. Jos abi siekia užtikrinti asmens, jo turto apsaugą viešojoje vietoje. Tendencijos viešojo saugumo ir tvarkos užtikrinimo masiniu renginių metu srityje tokios jog daugelis renginių organizatorių vis dėlto pasirenka privačias tarnybas, nes jos geriau aprūpintos tiek materialiniu požiūriu, tiek techniniu, taip pat galima būtų išskirti ir stipresnį privataus sektoriaus motyvacinį aspektą.

Bendradarbiavimo sąveikoje tiek policija, tiek organizatoriai turi bendradarbiauti su priešgaisrinės saugos tarnybomis, medicinos įstaigomis visuomeninėmis organizacijomis bei policijos rėmėjais.

Gladaus bendradarbiavimo pavyzdys siekiant saugiai ir tvarkingai vesti renginius būtų Lietuvos futbolo federacija. Futbolo rungtynių metu saugumo ir tvarkos žiūrovų tribūnose užtikrinimo klausimų yra viena iš opiausių. Strasbūre priimtoje konvencijoje (1985-08-19) "Dėl brutalaus žiūrovų elgesio per sporto varžybas ir ypač per futbolo rungtynes" 4 str. kalbama apie

⁵⁷ Šiuo metu Lietuvoje yra 66 saugos tarnybos įsigyjusios licencijas privačiai veiklai, tačiau dalis įmonių, turinčių licencijas, veiklos nevykdo.

⁵⁸ A. Novikovas, "Viešosios tvarkos apsauga savivaldybių teritorijoje: teisinis ir organizacinis aspektai"//Jurisprudencija T 49(41)

tarptautinį bendradarbiavimą tarp nacionalinių sporto institucijų. Šios konvencijos pagrindu prieš tarptautines klubų ir nacionalinių rinktinių rungtynes ar turnyrus, šalys pasirašo atsakingų institucijų, ypač sporto organizacijų nariai susitarimą, nustatyti tas rungtynes, kuriose galimas brutalus žiūrovų elgesys. Nustačius tokias rungtynes yra surengiamos konsultacijos tarp institucijų, kurios susijusios su šiuo reiškiniu. Yra aptariamoms pasirengimo rungtynėms apsaugos priemonės, kurių būtina imtis prieš rungtynes, jų metu ir po jų, taip pat į šias konsultacijas kviečiami ir privačių tarnybų atstovai.

Įdomi užsienio valstybių patirtis (Belgija, Didžioji Britanija) kur masinio renginio vietose tvarkos priežiūrai ir jos prieigų kontrolei yra patikėta bendruomenės atstovams „stiuardams“-sutarties pagrindu renginiuose dirbantis jaunimas (angl. steward - tvarkdarys, tvarkytojas).

Pasak Belgijos pareigūnų, jų šalyse varžybų saugumą užtikrina ne policijos pareigūnai, o specialiai paruošti tvarkdariai. Kvalifikuotu tvarkdariu tampama išklausius 40 val. specialų kursą, vėliau vyksta specialios pratybos. Vienas tvarkdarys prižiūri 250 sirgalių, jis tampa klubo ir sporto ambasadoriumi. Belgijos pareigūnai įsitikinę, kad su sirgaliais reikia elgtis korektiškai, nes dauguma jų ateina į stadioną puikiai praleisti laiką ir palaikyti savo komandą. Smurto naudojimas gimdo atbulinį procesą, todėl stadionuose diegiama apsaugos kultūra. Anglijoje labai daug dėmesio skiriama stadiono įrengimui ir priežiūrai, vyksta glaudus įvairių tarnybų bendradarbiavimas su klubu, kuris organizuoja renginį ir atsako už jo saugumą.

Efektyvus ir patikimas viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimas masiniuose renginiuose pasiekiamas sklandžiai organizuotos, mokslo pagrindais paremtos policijos padalinių veiklos pagalba. Policijos įstaigų, viešosios policijos ir jų padalinių vadovai, organizuojant ir vykdant viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimą masiniuose renginiuose, turi turėti galias teorines žinias ir praktinius įgūdžius, sumaniai naudoti pažangią patirtį.

Siekiant užtikrinti efektyvų ir profesionalų policijos pareigūnų, priemonių panaudojimą ir jų tinkamą valdymą, užtikrinant viešąją tvarką ir saugumą masiniuose renginiuose bei likviduojant galimus teisėtvarkos pažeidimus, Lietuvos policijos mokymo centras kartu su Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Viešosios policijos valdyba organizavo eilę seminarų ir pasitarimų „Viešosios tvarkos užtikrinimo masiniuose renginiuose bei masinių teisėtvarkos pažeidimų likvidavimo specialiosios operacijos planavimas ir organizavimas“, skirtų šalies apskričių centrų policijos įstaigų viešosios policijos vadovams.

Seminaruose dalyvavo Belgijos, Latvijos, Estijos policijos atstovai bei šalies apskričių centrų policijos įstaigų vadovai. Šių metų gegužės mėnesį mūsų šalies pareigūnų darbo grupė grįžo iš Rygos, kur stebėjo apsaugos organizavimą kaimyninėje šalyje vykusio pasaulio ledo ritulio čempionato metu. Susitikimo metu aptarta galimybė pritaikyti Jungtinės Karalystės ir Belgijos patirtį Lietuvoje. Užsienio šalių kolegos parengė pasiūlymus kaip gerinti saugumą sportinių renginių metu, tobulinti teisinę bazę.

Rusijos vidaus reikalų ministras yra išsakęs nuomonę jog masinių renginių organizatoriai turėtų drausti jų dalyvius nuo galimų teroro aktų.⁵⁹

Kalbant apie policijos ir privačių saugos tarnybų bendradarbiavimą masinių renginių metu, turi būti tinkamai pasidalinta darbo uždaviniais ir funkcijomis. Renginiuose policijos pajėgos būna atsakingos už viešosios tvarkos ir saugumo palaikymą renginio prieigose, o tvarkdariai ar saugos tarnybų darbuotojai renginio (žmonių susibūrimo) vietoje. Saugumo paslaugų poreikis auga ir dėl įžymių užsienio svečių lankymosi mūsų šalyje. Organizatoriai yra atsakingi už renginio pravedimo saugumą, o jiems padeda saugos tarnybos, kurios rūpinasi ne tik žiūrovų, bet ir paties atlikėjo saugumu. Privačių saugos tarnybų darbuotojų funkcijos masinių renginių vietose: saugos tarnybos darbuotojas gali neleisti į masinius ar kitus renginius kuriuose palaiko viešąją tvarką asmenų, bandančių įsinešti uždraustus daiktus ar nesilaikančių nustatytų taisyklių, taip pat pašalinti iš renginio asmenis, pažeidusius šiuos reikalavimus. Tuo pačiu turi pareigą palaikydamas viešąją tvarką masiniuose ir kituose renginiuose užtikrinti, kad jų lankytojai būtų viešai supažindinti su draudžiamų įsinešti į renginį daiktų sąrašu bei kitomis taisyklėmis, jei to nepadaro pats renginio organizatorius. Visi organizaciniai klausimai bei renginio ypatumai yra aptariami su saugos tarnybos vadovais, sudaromas viešosios tvarkos ir saugumo palaikymo planas. Šiuo atveju policija yra koordinatorius ir sprendžia organizacinio plano viešosios tvarkos užtikrinimo klausimus (eismo reguliavimas, eismo nukreipimas ar ribojimų įvedimas renginio metu, pajėgų koncentravimas atitinkamomis kryptimis, patruliavimas aplinkinėse vietovėse, prieigose).

Suvienijus valstybės ir visuomenės bendras pastangas, galima bus pasiekti aukštesnių teigiamų rezultatų viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo masiniuose renginiuose srityje. Siekti, kad bet koks bendradarbiavimas būtų paremtas abipusiu supratimu, taip pat noru kartu dirbti ir savo kompetencijos ribose užkardinti teisės pažeidimus ir nusikaltimus.

⁵⁹ ELTA, pranešta 2003-08-28. Internetinė prieiga: <http://www.draudimas.lt/index.php/lt/20821/>

PABAIGA

Diplominiam darbui keliami uždaviniai buvo įvykdyti: atsižvelgiant į Lietuvoje ir Europos valstybėse vyraujančias koncepcijas, mokslo pasiekimus bei policijos pareigūnų veiklą reglamentuojančius teisės aktus, atskleisti bei išnagrinėti viešojo saugumo apibrėžties elementai, pateikta gyvenamosios aplinkos ir viešojo saugumo samprata, mokslškai pagrįstas šios sampratos subjektiškumas ir reikšmė teisėsaugos institucijų veikloje. Taip pat atskleisti teisėsaugos pajėgų darbo masiniuose renginiuose ypatumai bei su tuo susijusios strategijos formavimo ir pajėgų valdymo aktualijos. Pateiktos policijos veiklos teorijoje bei praktikoje tinkamos bei priimtinos sąveikos ir bendradarbiavimo su vietos savivalda, visuomeninėmis organizacijomis ir privačiomis saugos tarnybomis bendro darbo organizavimo užtikrinant viešąją tvarką ir saugumą masiniuose renginiuose aspektai.

Panaudojus empirinius tyrimo metodus nustatyti policijos praktikoje taikomos taktikos elementai, pateikta jų sistema bei atskleistas jų turinys. Išanalizuotos teisinės prielaidos, kurios daro įtaką viešosios policijos darbui ir galimybėms sėkmingai veiklai masiniuose renginiuose, glaudžiau bendradarbiauti su visuomeninėmis organizacijomis, pateiktos teorinės ir praktinės šios srities tobulinimo rekomendacijos.

Atlikta mokslinės literatūros bei teisės aktų analizė ir apibendrinti empirinių tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad diplominiame darbe keliami hipotezė, šiuolaikiniame pasaulyje egzistuojančių socialinių ryšių struktūros virsmas sudėtingesne veda prie viešojo saugumo strategijos užtikrinant viešosios tvarkos ir visuomenės saugumą masiniuose renginiuose stiprinimo, pasitvirtino.

IŠVADOS

Išnagrinėjus viešojo saugumo strategijos formavimą organizuojant policijos darbą masiniuose renginiuose, taip pat masinių renginių rengimo ir vykdymo teorines ir praktines problemas, pateikiame šias *išvadas*:

1. Permainingų visuomeninių socialinių santykių kontekste ir atitinkamai pravedant įvairius renginius nėra pakankamai apibrėžtas policijos ir privataus sektoriaus vaidmuo formuojant saugumo strategiją, rengiantis viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimui masiniuose renginiuose.
2. Saugumo samprata, saugumo užtikrinimas valstybėje ir visuomenėje ir asmens saugumo jausmas – netapatūs dalykai. Saugumo jausmo didėjimas, mažėjimas arba netgi jo praradimas yra subjektyvi asmens būseną. Atsitinka, kad objektyviai ganėtinai saugioje aplinkoje žmonės jaučiasi nesaugūs; ir priešingai – ganėtinai nesaugią situaciją žmogus suvokia kaip saugią, nes neturi atitinkamos patirties, žinių (rizikos vertinimo kriterijų).
3. Strateginis policijos įstaigų veiklos planavimas viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas neparemtas gilia aplinkos analize ir jos dinamikos studijomis.
4. Teritorinės policijos įstaigos (mieste, kaimo vietovėje ar didmiestyje) savo veiklą viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo srityje dažnai vykdo neturint aiškios saugumo koncepcijos darbui masiniuose renginiuose;
5. Analizuojant policijos veiklos ataskaitas jos nėra išsamios, jose pateikiamas tik apžvalginis vertinimas. Nepakanka duomenų, leidžiančių daryti išvadas apie policijos veiklos efektyvumą, nėra sisteminio ir nuoseklaus įvykių masiniuose renginiuose vertinimo ir išvadų (ataskaitose analizuojami tik kai kurie veiklos rodikliai - užregistruotų bei išaiškintų nusikaltimų skaičius, sulaikytų teisės pažeidėjų skaičius, gyventojų pasitikėjimas policija, policijos pareigybių skaičius, atvykimo į įvykio vietą laikas, areštų skaičius bei kiti).

SIŪLYMAI

Apibendrinus tyrimo rezultatus pateikiami šie *siūlymai*:

1. Masinių renginių įstatyme arba viešojo saugumo ir tvarkos įstatyme, būtina normatyviniame lygmenyje įtvirtinti visuomeninės tvarkos ir masinių renginių sampratas;
2. Pageidautina plačiau į šią veiklą įtraukti vietos bendruomenę, privačias saugos struktūras, tobulinti piliečių dalyvavimo asmeninio saugumo užtikrinime mechanizmus (pvz.: tvarkos prižiūrėtojų masiniuose renginiuose, savivaldybių lygmenyje įteisinimas);
3. Būtina klasifikuoti būsimus masinius renginius, priskiriant jiems rizikos faktorių, sudaryti atitinkamai renginio kategorijai tipinius planus detalizuojant specialių būrių veiksmų uždavinius ir funkcijas;
4. Tobulinti policijos veiklos planavimo sistemą bei patikslinti policijos įstaigoms viešojo saugumo užtikrinimo masiniuose renginiuose vertinimo kriterijus.

Būtinąs policijos pareigūnų mokymas viešojo saugumo užtikrinimo klausimais, kvalifikacijos kėlimo kursai rengiant policijos įstaigų veiklos strateginius planus, atskleidžiant ir detalizuojant veiklos masiniuose renginiuose specifiką.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992m. spalio 25 d. referendume) // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014
2. Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas// Valstybės žinios. 1993, Nr. 69-1291
3. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 90-2777
4. Asmens ir turto saugos įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 116-4317
5. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas// Valstybės žinios. 1995, Nr. 44-1073
6. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas. 2000 m. spalio 12 d. Nr. VIII–2018 // Valstybės žinios. 2000. Nr. 91–2832
7. Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-215
8. Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatymas. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 164-5971
9. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas// Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1
10. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741
11. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymas Nr.1V-250 „Viešojo saugumo plėtros iki 2010 metų strategija“
12. Lietuvos policijos Generalinio komisaro 2000 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr.141 “Dėl policijos darbo užtikrinant viešąją tvarką, žmonių ir eismo saugumą masinių renginių metu”.
13. Lietuvos policijos Generalinio komisaro 2002 m. sausio 31 d. įsakymas Nr. 660 “ Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo”// Valstybės žinios. 2005, Nr. 116
14. Lietuvos policijos Generalinio komisaro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 45 “ Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo”// Valstybės žinios. 2003, Nr. 23
15. Lietuvos policijos Generalinio komisaro 1999 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. 145 “ Dėl sprogimų, pranešimų apie rastą sprogmenį, grasinimu susprogdinti tyrimo bei plano “ Skydas” paruošimo instrukcijos patvirtinimo.
16. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus įsakymas Nr. 64 „Dėl bendrųjų priešgaisrinės saugos taisyklių patvirtinimo“. Vilnius. 2005

II. Specialioji literatūra ir kitos publikacijos

17. Justickis V. Prevencinė policijos veikla remiantis bendruomenės teisėtvarkos modeliu. – Vilnius, 2000.
18. Prof. habil. dr. Juozas Lakis „Konfliktų valdymas viešajame sektoriuje: teisinės ir organizacinės problemos“, 2002. Jurisprudencija, t.33(25); 15-29

19. Pumputis A., Bukauskas A. Valstybės ir savivaldos institucijų bendradarbiavimas. – Vilnius, 2001.
20. Kalesnykas R. Kai kurios policijos funkcijų privatizavimo problemos Lietuvoje // Jurisprudencija. Nr.19(11). 2001 m., Vilnius.
21. Kalesnykas R. Policijos funkcijos įgyvendinimo efektyvumas: viešųjų ir privačių interesų derinimo problema // Jurisprudencija. Nr.24(16). 2002 m., Vilnius.
22. Kuklianskis S. Policijos organizacijos ir veiklos principai // Jurisprudencija. Nr.10(2). 1998 m., Vilnius.
23. Laurinavičius A. Bendruomenės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas. 2000 m., Vilnius.
24. Laurinavičius A. Policijos tarnavimo bendruomenei problemos // Jurisprudencija. Nr.19(11). 2001 m., Vilnius.
25. Laurinavičius A. Policijos pareigūnų ugdymo aktualijos ir patirtis. LTA. Vilnius, 1999.
26. Laurinavičius A. Bendruomenės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas. Vilnius: LTA.- 2000.
27. Laurinavičius A. Žmogaus teisės ir policijos veikla. Vilnius.- LTU, 2002.
28. Melnikas B. Transformacijos. – Vilnius, 2002.
29. Novikovas A. “Viešosios tvarkos apsauga savivaldybių teritorijoje: teisinis ir organizacinis aspektai” // Jurisprudencija, 2003, t. 49(41); 46–53, Vilnius
30. Šakočius A. Policija valstybėje ir visuomenėje: nuo distinktyviai iki racionaliai pragmatiško požiūriui į policijos paslaugą // Jurisprudencija. Nr.15(7). 2000 m., Vilnius.
31. Šakočius A. Kova su netvarka įgyvendinant bendruomenės teisėtumą. – Vilnius, 2000.
32. Vėgėlė I. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Eugrimas. 2002 m., Vilnius
33. Zierke J. Viešojo administravimo institucijų ir įstaigų bendradarbiavimas užtikrinant viešąją tvarką // Vokietijos įstatymų ir administravimo koreliacija. 2000 m., Vilnius.
34. Arimavičiūtė M. Strategijos formavimo modeliai. Vilnius: Technika, 1999
35. Arimavičiūtė M. Viešojo sektoriaus institucijų strateginis valdymas. Vilnius. 2005
36. Greenley G. E. Strategijų Management. Hemel Hepstead, Prentice - Hall. 1992
37. Europos Konvencija “ Dėl brutalaus žiūrovų elgesio per sporto varžybas ir ypač per futbolo rungtynes’// Valstybės žinios. 2000, Nr. 53
38. Mockevičius R. LR įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas, Vilnius, Teisinės informacijos centras. 2002
39. Serapinas V., Karosas L., Masiulionis S., Janonis V., Kestenis A. Policijos patrulio bendroji taktika. Vilnius. 1998 m.

40. Vasiliauskas A. Strateginis valdymas. Vilnius. Enciklopedija. 2002
41. Vaišvila A. Teisės teorija. – Vilnius: Justitia, 2004.
42. Vilniaus miesto tvarkymo ir švaros taisyklės. Miesto savivaldybės tarybos 2005 m. sausio 19 d. sprendimas Nr. 1-655, Vilnius
43. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita „Viešojo saugumo užtikrinimas prižiūrime teritorijoje“ 2005-12-22. Nr. 2040-46P-129, Vilnius
44. Шелякин Н. Д., Минасов С. Г. “Стратегическое планирование”, Москва. 2000
45. Шелякин Н. Д. “Организационный механизм стратегического управления органами внутренних дел”, Москва. 2000

III. Kiti šaltiniai

46. Kesminas N. “Lietuviai prilygo serbams kovingumu, bet ne meistriškumu”// Lietuvos rytas, 2005 spl. 10, Nr. 235.
47. Ramoška S. “Pralaimėta geriausiai pogrupio komandai”// Respublika, 2005 spl. 10, Nr. 210.
48. Straipsnis „Policijos veiklos rezultatai: pažanga džiugina, uždaviniai įpareigoja“ 2007. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą:
<http://www.vrm.lt/index.php?id=131&backPID=129&begin_at=60&tt_news=838&>.
49. Straipsnis „Plėtojami ryšiai su ES šalių viešojo saugumo tarnybomis“ 2006. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą:
<http://www.vrm.lt/index.php?id=131&backPID=129&begin_at=60&tt_news=813&>.
50. Koncertų, festivalių, sportinių, komercinių ir kitokių pramoginių renginių organizavimas Vilniaus mieste. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą:
<<http://www.vilnius.lt/new/vadovybe.php?open=637&&mid={lt;12;38}>>.
51. Leidimai prekiauti ir teikti paslaugas švenčių masinių renginių metu. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą:
<<http://www.vilnius.lt/new/vadovybe.php?open=637&&mid=%7Blt;12;150%7D>>.
52. Lenkija griežčiau kovos su alkoholio vartojimu. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą: <<http://www.delfi.lt/news/daily/Health/article.php?id=10485072>>.
53. Masinių renginių organizatoriai turėtų drausti jų dalyvius nuo galimų teroro aktų. 2003-08-28. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą:
<<http://www.draudimas.lt/index.php/lt/20821/>>.
54. Straipsnis „Po draudimų sostinėje - apribojimai ir Kaune“. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą: <<http://www.kaunodiena.lt/lt/?id=6&aid=2002>>.
55. Straipsnis „Naujas asmens ir turto saugos teisinis reglamentavimas“. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą:

- <<http://www.search.delfi.lt/cache.php?id=4D589BCDBD12901E>>.
56. Skaudi patirtis išprovokavo siūlymą tobulinti įstatymus. 2004-01-30. [žiūrėta 2007-10-01].
Prieiga per Internetą:
<<http://www.ve.lt/?rub=1065924823&data=2004-01-30&id=1075398024>>.
57. Šalies mobilių viešosios policijos padalinių steigimas. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą: <<http://viesoji.policija.lt/senaslvp/show.php?html=news003>>.
58. Šalies mobilių viešosios policijos padalinių mokymai. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą: <<http://viesoji.policija.lt/senaslvp/show.php?html=news007>>.
59. Tarptautinis seminaras „Viešosios tvarkos užtikrinimo masiniuose renginiuose bei masinių teisėtvarkos pažeidimų likvidavimo specialiosios operacijos planavimas ir organizavimas“. [žiūrėta 2007-10-01]. Prieiga per Internetą:
<http://viesoji.policija.lt/index.php?page_id=1&news_id=20>.

SANTRAUKA

Viešojo saugumo strategijos formavimas organizuojant visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimą masiniuose renginiuose

Dažniausiai naudojami žodžiai: masiniai renginiai, viešoji tvarka, viešasis saugumas, saugios aplinkos formavimas, viešojo saugumo strategijos formavimas policijos veikloje, policijos uždaviniai ir funkcijos, nusikalstamumas, įstatymas, bendruomenė, privačios saugos struktūros, organizatoriai, sporto rungtynės.

Pasirinkta baigiamojo darbo tema “Viešojo saugumo strategijos formavimas organizuojant visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimą masiniuose renginiuose” šiuo metu yra labai aktuali, nes masiniai renginiai savo gausumu ir įvairumu pritraukia vis didesnę visuomenės dėmesį, o tai atitinkamai didina įtampą ir problemas viešojo saugumo ir saugios aplinkos formavime ir užtikrinime masiniuose renginių metu.

Darbe bandėme išsiaiškinti teisiniu požiūriu masinių renginių sampratą, klasifikavimą, taip pat policijos pajėgų organizavimą ir pareigūnų pasirengimą viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimui masiniuose renginiuose, policijos veiklos taktiką nesankcionuotuose, sporto ir kitokio pobūdžio renginiuose. Aptartos policijos pareigūnų profesionalumo problemos.

Darbe išnagrinėta pagrindiniai uždaviniai:

1. Masinių renginių samprata bei jų klasifikacija;
2. Teisės pažeidimų, nusikaltimų, fiksuojamų masiniuose renginiuose, pobūdis bei skaičių tendencija;
3. Detaliau išsiaiškinta policijos pareigūnų uždaviniai ir funkcijos formuojant strategiją viešojo saugumo stiprinimui ir atitinkamai etapais iki masinio renginio pravedimo laiko, masinių renginių metu ir po jų;
4. Darbe pateikti policijos pareigūnų, privačių saugos tarnybų bei kitų institucijų bendradarbiavimo aspektai užtikrinant saugumą bei viešąją tvarką masiniuose renginiuose.

Siekiant geriau organizuoti policijos pareigūnų darbą, užtikrinant saugumą bei viešąją tvarką masiniuose renginiuose, būtina tobulinti įstatymus, poįstatyminius norminius aktus, kurie tiesiogiai susiję su policijos darbu masiniuose renginiuose, bei dokumentus, reglamentuojančius kitų visuomeninių institucijų darbą. Ypatingą dėmesį reikėtų atkreipti į praktiškai ir morališkai pasenusį LR Susirinkimų įstatymą, jį būtiną keisti į siūlomą LR masinių renginių įstatymą arba Saugumo ir tvarkos įstatymą.

Prieš kiekvieną renginį būtina atkreipti dėmesį į policijos pareigūnų taktinį, psichologinį pasiruošimą.

Manome, kad turėtų būti kaupiama mokomoji medžiaga bei priemonės, susijusios su masinių renginių pravedimu, taip pat turėtų būt gerinamas tipinių planų sudarymas, turi būti atsižvelgiama į policijos personalo psichologinius pasiruošimo aspektus.

Diplominiame darbe atskleista policijos pareigūnų pagrindiniai principai ir veiklos formos, kurie pagerina pareigūnų veiklą masiniuose renginiuose.

Išstudijavome ir apibendrinome turimas teorines žinias, įgautą praktiką visuomeninės tvarkos apsaugoje.

Tiriamajame darbe yra pateiktos sampratos ir sąvokos, kurios sutinkamos viešojo saugumo formavimo ir masinių renginių sferoje.

Darbe išnagrinėtos galimos aplinkybės, kurioms esant Vidaus reikalų institucijos turi teisę uždrausti, atšaukti ir netgi nutraukti masinį renginį, kuris pažeidžia keliamus jam reikalavimus. Darbe stengėmės paliesti visus aktualius, masinius renginius liečiančius klausimus.

SUMMARY

„Formation the strategy of public security within for organization of public safety and public order on the mass events“

Chiefly expendables speech: mass events, assure public, order, formation of strategy of public safety in work of police, police tactic, mass nerd, police funk, delinquency, law, community, private seat work, organizer, sport match.

Theme of the final paper is “Organisation of Police Officers’ Activity in to Assure Public Order and Safety at Mass Events: Legal and Organisational Aspects of Activity” and has topical significance now as mass events attract more and more spectators by their abundance and variety and this results in greater troubles for police officers who assure safety and public order at the events.

The paper is an attempt to define concept of mass events in legal terms, their classification as well as organisation of police forces and readiness of officers for assurance of public order and safety at mass events, police activity tactics at unauthorised, sports and other type events. It also discusses problems of police officers’ selection and qualification skills.

Principle tasks considered in the paper are as follows:

1. Concept of mass events and their classification;
2. Detail discussion of police officers’ functions prior mass events, during and after them;
3. Violations of law, offences fixed at mass events, their character and number trends.

The paper presents aspects of police officers’, private guard services’ and other authorities’ cooperation in order to assure safety and public order at mass events.

To arrange work of police officers better, assure safety and public order at mass events, it is necessary to improve laws, normative acts directly related to police work at mass events as well as documents governing work of public authorities. Special attention should be drawn to practically and morally out-of-date Lithuanian Republic Law on Meetings, it is important to improve them as soon as possible and even amend some its articles.

Attention should be drawn to tactical, psychological training of police officers prior each event.

We suppose that training materials and means related to arrangement of mass events should be collected, drafting of typical plans should be improved and aspects of psychological readiness of police officers should be taken into account.

Master’s theses present principal aspects and forms of police officers which improve activity of police at mass events.

The author studied and generalised available theoretical knowledge and practice in the sphere of public order.

Research part submits concepts met in the sphere of mass events, defines objectives and principles of mass events. Master's theses submit an example of mass event plan which should be observed by police officers in arrangement of mass events.

Theses deal with possible circumstances at the presence of which the internal affairs authorities shall have the right to prohibit revoke or even terminate mass event which violates special requirements. The authors made an attempt to review all relevant issues related to mass events.

ANOTACIJA

Baigiamajame darbe “Viešojo saugumo strategijos formavimas organizuojant visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimą masiniuose renginiuose” remtasi empirine Lietuvos bei užsienio mokslininkų leidiniais ir publikacijomis. Taip pat nagrinėjamos tokios problemos, kaip teisinis reglamentavimas, policijos įstaigų veiklos strategijos formavimas užtikrinant viešojo saugumo ir saugios aplinkos formavimo klausimus, darbo masiniuose renginiuose specifika.

Išnagrinėjus bendrus ir teorinius klausimus, apibendrinus išvadas, šį darbą galima naudoti kaip mokymo priemonę policijos įstaigų atsakingiems VTT pareigūnams, kurie rengia viešosios tvarkos ir užtikrinimo planus viešojo saugumo užtikrinimui, planuoja policijos pajėgas darbui masiniuose renginiuose.

ANNOTATION

The final paper „Formation the strategy of **public security within for** organization of public safety and public order on the mass events“ is based on empirical materials available in Lithuania and submitted by foreign scientists. Furthermore, it considers such problems as legal regulation, legal, physical and psychological training of police officers.

Considered general and theoretical issues, generalised conclusions enable to use the paper as an educational book for police offices who assure public order and safety at mass events.

**1 Lentelė. RESPUBLIKOJE ĮVYKUSIŲ MASINIŲ RENGINIŲ STATISTIKA
1997- 2006⁶⁰ METAI**

Duomenys sulyginimui pateikiami dešimties didžiausių šalies miestų

Vieta	Įvyko masinių renginių	Renginiai be savivaldybės leidimo	Iš jų			Renginiuose užregistruota adm. teisės pažeidimų	Renginiuose užregistruota nusikalstamų veikų	Renginių metu įvyko teisėtvarkos pažeidimų	Vieta	Įvyko masinių renginių	Renginiai be savivaldybės leidimo	Iš jų			Renginiuose užregistruota adm. teisės pažeidimų	Renginiuose užregistruota nusikalstamų veikų	Renginių metu įvyko teisėtvarkos pažeidimų
			Patraukta atsakomybėn renginio organizatorių	Administracinėn	Baudžiamojon							Patraukta atsakomybėn renginio organizatorių ir dalyvių	Administracinėn	Baudžiamojon			
Vilnius:									Kaunas:								
1997 m.	487	1	1	1	0	0	0	0	1997 m.	221	2	2	2	0	0	0	0
1998 m.	968	2	4	4	0	0	0	0	1998 m.	185	6	4	4	0	0	0	0
1999 m.	946	5	4	4				0	1999 m.	147	3	2	2	0	0	0	0
2000 m.	912	0	3	3	0	0	0	0	2000 m.	214	0	0	0	0	0	1	1
2001 m.	809	1	0	0	0	334	14	348	2001 m.	271	0	0	0	0	0	0	0
2002 m.	405	1	0	0	0	96	8	104	2002 m.	285	0	0	0	0	0	0	0
2003 m.	353	2	0	0	0	103	10	113	2003 m.	0	0	0	0	0	0	0	0
2004 m.	422	3	4	4	0	432	23	455	2004 m.	157	0	0	0	0	0	0	0
2005 m.	465	3	3	3	0	355	31	386	2005 m.	200	0	0	0	0	10	2	12
2006 m.	261	1	0	0	0	100	4	104	2006 m.	170	0	0	0	0	36	10	46
Klaipėda:									Šiauliai:								
1997 m.	79	0	0	0	0	0	0	0	1997 m.	33	0	0	0	0	0	0	0
1998 m.	151	0	0	0	0	0	0	0	1998 m.	40	0	0	0	0	0	0	0
1999 m.	140	0	0	0	0	0	0	0	1999 m.	107	0	0	0	0	0	0	0
2000 m.	145	1	0	0	0	0	0	0	2000 m.	73	1	0	0	0	0	0	0
2001 m.	105	0	0	0	0	0	0	0	2001 m.	58	1	0	0	0	0	0	0
2002 m.	110	0	0	0	0	0	0	0	2002 m.	56	0	0	0	0	0	0	0
2003 m.	133	0	0	0	0	0	0	0	2003 m.	68	0	0	0	0	53	3	56
2004 m.	130	0	1	1	0	0	0	0	2004 m.	64	0	0	0	0	100	0	100
2005 m.	119	0	1	1		92	5	97	2005 m.	121	0	0	0	0	144	5	149
2006 m.	45	0	0	0	0	31	2	33	2006 m.	76	0	0	0	0	85	0	85
Panevėžys:								0	Alytaus m., r.								
1997 m.	73	0	0	0	0	0	0	0	1997 m.	5	0	0	0	0	0	0	0
1998 m.	79	1	0	0	0	0	0	0	1998 m.	18	0	0	0	0	0	0	0
1999 m.	121	0	0	0	0	0	0	0	1999 m.	33	0	0	0	0	0	0	0
2000 m.	28	0	0	0	0	0	0	0	2000 m.	26	0	0	0	0	89	0	89
2001 m.	34	0	0	0	0	86	0	0	2001 m.	17	0	0	0	0	0	0	0
2002 m.	54	0	0	0	0	72	2	74	2002 m.	21	0	0	0	0	10	2	12
2003 m.	76	0	0	0	0	115	0	115	2003 m.	22	0	0	0	0	33	0	33
2004 m.	52	0	0	0	0	62	0	62	2004 m.	33	0	0	0	0	21	1	22
2005 m.	65	0	0	0	0	39	0	39	2005 m.	22	0	0	0	0	113	2	115
2006 m.	261	1	0	0	0	100	4	104	2006 m.	170	0	0	0	0	36	10	46

⁶⁰ Policijos departamentas prie VRM, VTT statistiniai duomenys, 1997-2006. Duomenys už 2006 metus pateikiami skaičiuojant pirmųjų 6-ių mėnesių statistinius duomenis.

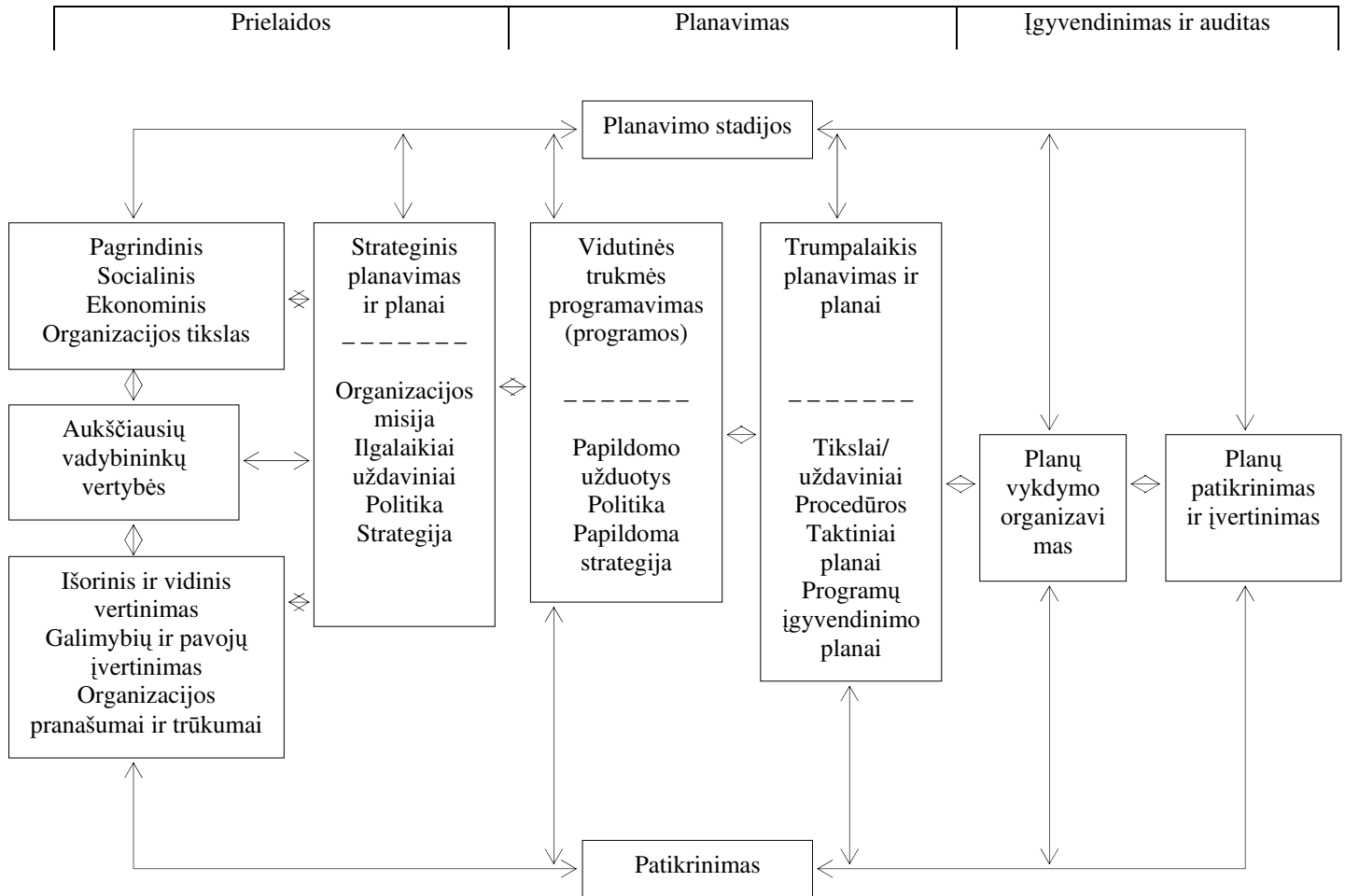
**2 Lentelė. RESPUBLIKOJE ĮVYKUSIŲ MASINIŲ RENGINIŲ STATISTIKA
1997- 2006⁶¹ METAI**

Duomenys sulyginimui pateikiami dešimties didžiausių šalies miestų

Vieta	Įvyko masinių renginių	Renginiai be savivaldybės leidimo	Patraukta atsakomybėn renginio organizatorių ir dalyvių	Iš jų		Renginiuose užregistruota adm. teisės pažeidimų	Renginiuose užregistruota nusikalstamų veikų	Renginių metu įvyko teisėtarkos pažeidimų	Vieta	Įvyko masinių renginių	Renginiai be savivaldybės leidimo	Patraukta atsakomybėn renginio organizatorių ir dalyvių	Iš jų		Renginiuose užregistruota adm. teisės pažeidimų	Renginiuose užregistruota nusikalstamų veikų	Renginių metu įvyko teisėtarkos pažeidimų
Marijampolės m., r.									Utenos r.								
1997 m.	0	0	0	0	0	0	0	0	1997 m.	0	0	0	0	0	0	0	0
1998 m.	14	0	0	0	0	0	0	0	1998 m.	8	0	0	0	0	0	0	0
1999 m.	19	0	0	0	0	0	0	0	1999 m.	1	0	0	0	0	0	0	0
2000 m.	29	1	44	44	0	44	1	45	2000 m.	6	0	0	0	0	0	0	0
2001 m.	37	0	0	0	0	53	0	53	2001 m.	15	0	0	0	0	0	0	0
2002 m.	60	0	0	0	0	33	0	33	2002 m.	32	0	0	0	0	0	0	0
2003 m.	64	0	0	0	0	23	0	23	2003 m.	45	0	0	0	0	0	0	0
2004 m.	105	0	0	0	0	15	0	15	2004 m.	55	0	0	0	0	12	1	13
2005 m.	103	0	0	0	0	45	0	45	2005 m.	59	0	0	0	0	4	0	4
2006 m.	35	0	0	0	0	12	0	12	2006 m.	27	0	0	0	0	14	5	19
Telšių r.									Tauragės r.								
1997 m.	2	0	0	0	0	0	0	0	1997 m.	10	0	0	0	0	0	0	0
1998 m.	0	0	0	0	0	0	0	0	1998 m.	3	0	0	0	0	0	0	0
1999 m.	3	0	0	0	0	0	0	0	1999 m.	9	0	0	0	0	0	0	0
2000 m.	14	0	0	0	0	16	0	16	2000 m.	10	0	3	3	0	4	0	4
2001 m.	18	0	0	0	0	23	0	23	2001 m.	10	0	0	0	0	14	0	14
2002 m.	21	0	0	0	0	29	0	29	2002 m.	12	0	2	2	0	15	0	15
2003 m.	54	0	0	0	0	23	0	23	2003 m.	22	0	0	0	0	3	0	3
2004 m.	48	0	0	0	0	0	0	0	2004 m.	29	1	1	1	0	6	0	6
2005 m.	50	0	0	0	0	57	7	64	2005 m.	30	0	1	1	0	4	0	4
2006 m.	27	0	0	0	0	14	0	14	2006 m.	14	0	0	0	0	3	0	3

⁶¹ Policijos departamentas prie VRM, VTT statistiniai duomenys, 1997-2006. Duomenys už 2006 metus pateikiami vertinant pirmųjų 6-ių mėnesių statistinius duomenis.

3 Schema. Strateginio planavimo modelis⁶²

⁶² Steiner G. A. Top Management Planning – New York: Macmillan, 1969.

Autoriaus paskelbti straipsniai diplominio darbo tema

Mokslinės publikacijos

1. Valeckas V., Kalesnykas R. Mokslinė publikacija „Teisinės ir organizacinės problemos užtikrinant visuomenės saugumą ir viešąją tvarką masinių renginių metu“ (pateikta leidimui). – Vilnius: MRU, 2006

Teminiai metodiniai leidiniai

1. Viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimas masiniuose renginiuose. Paskaitų konspektas. – Vilnius: LTU (profesinė skaitykla), 2005.
2. Viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo masiniuose renginiuose plano sudarymo tvarka. Seminaro medžiaga. Vilnius – MRU (profesinė skaitykla), 2005.
3. Policijos pareigūnų veiklos teisinis reglamentavimas organizuojant ir užtikrinant viešąją tvarką ir saugumą masiniuose renginiuose: seminaro medžiaga. Vilnius – MRU (profesinė skaitykla), 2005.

Pranešimai mokslinėse-praktinėse konferencijose

1. Valeckas V. Viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimo masiniuose renginiuose teisinis reglamentavimas Lietuvoje. // Tarptautinė mokslinė praktinė konferencija “Viešoji tvarką ir saugumas masiniuose renginiuose”. Ryga, Latvijos policijos akademija, 2004 m. gegužės 21 d.
2. Valeckas V. Viešosios policijos pajėgų veiklos planavimas užtikrinant viešąją tvarką ir saugumą masiniuose renginiuose. // Praktinis seminaras „Viešosios tvarkos užtikrinimo masiniuose renginiuose bei masinių teisėtvarkos pažeidimų likvidavimo specialiosios operacijos planavimas ir organizavimas“. Vilnius, Lietuvos policijos mokymo centras, 2005 m. spalio 9 -10 d.
3. Valeckas V., Kalesnykas R. Teisinės ir organizacinės problemos užtikrinant visuomenės saugumą ir viešąją tvarką masinių renginių metu. // Respublikinė mokslinė konferencija “Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka”. Mykolo Romerio universitetas, Kauno policijos fakultetas, 2006 m. birželio 9 d.

Policijos veiklos planų, skirtų užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą masinių renginių metu, analizė 1993-2003 m.

1. Popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymas Lietuvoje 1993 m. rugsėjo 4 - 8 d. Atmintinė pareigūnams. VRM 1993-08-19, Vilnius
2. Panevežio miesto vyriausiojo policijos komisariato viešosios policijos bei kitų tarnybų pajėgų veiklos Panevežio miesto gimtadienio renginių metu planas. 2002-09-05, Panevėžys
3. Panevežio miesto VPK Viešosios policijos Viešosios tvarkos užtikrinimo visų šventųjų ir vėlinių dienomis veiklos planas. 2002-10-30, Panevėžys
4. Viešosios tvarkos, eismo ir žmonių saugumo užtikrinimo planas Vilniaus apskrities meno mėgėjų šventės „Vilnijos vainikas 2001“ metu. 2001-06-05, Švenčionys
5. Marijampolės žemdirbių ir cukraus fabriko dirbančių protesto akcija. 2001-02-28, Kalvarija
6. Dėl viešosios tvarkos ir saugaus eismo užtikrinimo koncerto metu, Kalnų parko stadione planas. 1999-09-08, Vilnius
7. Viešosios tvarkos, eismo ir žmonių saugumo užtikrinimo planas UAB „Radijo pulsas“ rengiamame koncerte. 2000-09-06, Panevėžys
8. Dėl viešosios tvarkos užtikrinimo Pasaulio lietuvių dainų šventės metu planas. 1998-06-26, Vilnius
9. Viešosios tvarkos ir saugaus eismo užtikrinimo planas „Rudens šventė - 2001“ metu. 2001-09-22, Kaunas
10. Dėl viešosios tvarkos užtikrinimo ir eismo priežiūros Kaziuko mugės metu planas. 2002-02-27, Vilnius
11. Dėl viešosios tvarkos užtikrinimo „Gaudeamus XIII“ šventės metu. 1998-06-18, Vilnius
12. Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumui užtikrinti minint Mindaugo karūnavimo - Valstybės dieną planas. 1997-06-23, Vilnius
13. Dėl viešosios tvarkos ir saugaus eismo užtikrinimo futbolo rungtynių metu (tarp Vilniaus „Žalgirio“ ir Kijevo „Dinamo“ komandų) „Žalgirio stadione“ planas. 1999-08-02, Vilnius
14. Dėl saugaus eismo ir viešosios tvarkos užtikrinimo auto šou „Didžiosios bulių kautynės“ metu Žiauliuose, Bočių 27a moto kroso trasoje. 2001-05-09, Šiauliai
15. Dėl viešosios tvarkos užtikrinimo Respublikos Prezidento lankymosi metu Pakruojyje. 2001-04-04, Pakruojis
16. Užtikrinant viešąją tvarką, eismo ir žmonių saugumą Kryžių kalno atlaidų metu planas. 2001-07-28, Šiauliai

17. Dėl viešosios tvarkos ir saugaus eismo užtikrinimo grupės „Scooter“ koncerto, kalnų parko stadione planas. 1999-09-08, Vilnius
18. Dėl viešosios tvarkos ir saugaus eismo užtikrinimo J. Kairio skrydžio metu po Vilniaus tiltais planas. 1999-09-15, Vilnius
19. Viešosios tvarkos, eismo ir žmonių saugumo užtikrinimo šventės „Bėk, bėk žirgelį!“ metu planas. 2001-05-30, Anykščiai
20. Jonavos rajono PK pareigūnų budėjimo Joninių šventės metu grafikas ir dislokacija. 2001-06-08, Jonava
21. Priemonių planas užtikrinant eismo saugumą ir viešąją tvarką „Joninių šventės“ metu. 2001-06-21, Radviliškis
22. Dėl žirgų ir naujų automobilių lenktynių „Sartai 2001“ Dusetose viešosios tvarkos ir eismo saugumo užtikrinimo planas. 2001-01-31, Zarasai
23. Dėl viešosios tvarkos ir eismo saugumo užtikrinimo Užgavėnių šventės Lietuvos Liaudies Buities muziejuje Rumšiškėse, metu planas. 2001-02-21, Kaišiadorys